

AGDER
fylkeskommune

Årsberetning 2020

Forside bilde fra Tvedestrand videregående skole
Foto: Jan Aabøe Agder fylkeskommune

Om den grønne veggen:

Veggen er 17 m x 3,50 m = 60 m² og skal være den største av sitt slag på Sørlandet. Den er bygd opp av plater av steinull og det er plantet 2 000 pluggplanter i veggen fordelt på ni plantesorter.

Vanning og gjødsling skjer automatisk i toppen av veggen og sildrer ned gjennom veggen. Det er et lukket system og vann/gjødsel som ikke blir tatt opp av plantene renner tilbake til tanken med vann og gjødsel og brukes på nytt. Veggen må vedlikeholdes og klippes to ganger i året.

Innhold

1	Forord	5
2	Sammendrag	6
3	Demokrati	8
4	Organisasjonen	11
4.1	Organisasjonskart	11
4.2	Lederskap og medarbeiderskap	11
4.3	Plan- og styringssystem	12
4.4	Eierstyring	14
4.5	Internkontroll	14
4.6	Arbeid med etikk i Agder fylkeskommune.....	17
4.7	Likestilling, inkludering og mangfold	17
4.8	Organisatoriske mål	21
5	Regionplan Agder 2030	23
5.1	Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter.....	23
5.2	Verdiskaping og bærekraft	28
5.3	Utdanning og kompetanse	32
5.4	Transport og kommunikasjon	36
5.5	Kultur	39
6	Klima	46
6.1	Innledning	46
6.2	Viktige satsninger 2020	46
7	Økonomi	50
7.1	Driftsregnskap	52
7.2	Investeringsregnskap	58
7.3	Analyse av økonomisk status	60
7.4	Balansen	69
7.5	Finans	69
8	Analyse og plan	74
8.1	Om direktørområdet	74
8.2	Hendelser i 2020	74
8.3	Mål og resultater	75
9	Folkehelse	78
9.1	Om direktørområdet	78
9.2	Hendelser i 2020	78

9.3	Mål og resultater	80
10	Innovasjon og organisasjonsutvikling	82
10.1	Om direktørområdet	82
10.2	Hendelser i 2020	82
10.3	Mål og resultater	83
11	Næring, kultur og kulturminnevern	87
11.1	Om direktørområdet	87
11.2	Hendelser i 2020	87
11.3	Mål og resultater	88
12	Regionplan 2030	92
12.1	Om direktørområdet	92
12.2	Hendelser i 2020	92
12.3	Mål og resultater	93
13	Økonomi og styring	97
13.1	Om direktørområdet	97
13.2	Hendelser i 2020	98
13.3	Mål og resultater	99
14	Samferdsel og eiendom	102
14.1	Om direktørområdet	102
14.2	Hendelser i 2020	102
14.3	Mål og resultater	105
15	Utdanning	113
15.1	Om direktørområdet	113
15.2	Hendelser i 2020	114
15.3	Mål og resultater	114

1 Forord

Et krevende, annerledes og lærerikt første driftsår

Det var knyttet stor spenning til oppstarten av Agder fylkeskommune 1. januar 2020. Alle våre medarbeidere startet i en helt ny organisasjon med ny strategi, nye kolleger, nye digitale løsninger, nye arbeidsformer og nye kontorplasser. Oppstarten av Agder fylkeskommune, både den fysiske og digitale hverdagen, gikk fint. Våre medarbeidere og politikere kom raskt godt i gang med arbeidet med å utvikle Agder til et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår. Arbeidet tok en brå vending med koronasituasjonen fra midten av mars 2020.

Den nye hverdagen og den nye normalen har påvirket vår organisasjon, våre medarbeidere og vårt arbeid med å bygge én organisasjon som løfter landsdelen. Våre politikere, ledere og medarbeidere ble tvunget til å arbeide og levere på nye måter, noe vi har lykkes godt med.

I 2020 har vi levert viktige bidrag til å redusere utslippene og øke levekårene på Agder. Våre politikere, ledere og medarbeidere har bevist stor omstillingsevne og endringsvilje, en erfaring vi vil ha stor glede av i årene fremover.

I årsberetningen vil du se hva som er blitt prioritert og hvordan vi har løst vårt mangfoldige samfunnsoppdrag på nye måter.

Det økonomiske resultatet for 2020 viser et netto driftsresultat på 339,4 mill. kroner. Dette utgjør 5,9 prosent av brutto driftsinntekter.

Tusen takk for flott innsats i et krevende, annerledes og lærerikt første driftsår.

Kristiansand 16. mars 2021

Tine Sundtoft
Fylkesrådmann

2 Sammendrag

Oppstarten av Agder fylkeskommune, både den fysiske og digitale hverdagen, gikk fint. Våre medarbeidere og politikere kom raskt godt i gang med arbeidet med å utvikle Agder til et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår.

Agder fylkeskommune var i all hovedsak operative på samme digitale plattform fra første arbeidsdag. Gjennom 2020 har vi etablert og tilpasset kvalitetssystemene til ny organisasjon og etablert nye arbeidsformer og strukturer for å levere på ambisjonene for Agder 2030.

Arbeidet tok en brå vending med pandemien i midten av mars 2020.

Pandemien har påvirket hverdagen til våre politikere, ledere og medarbeidere og arbeidet med å bygge én organisasjon. Vi ble raskt tvunget til å arbeide og levere på nye måter. Den nye normalen er kommet for å bli. Noen utvalgte konsekvenser:

- *kriseledelse og krisetiltak*: Pandemien bidro til å samle ledelsen på Agder, politisk og administrativt, på tvers av forvaltningsnivåer, organisasjoner og eksisterende strukturer. Krisetiltak, som krisepakker, krisetilskudd og koronalager av medisinsk utstyr var viktige tiltak for å håndtere konsekvensene av pandemien.
- *økt digital modenhet*: Vår digitale plattform la godt til rette for å flytte produksjonen over på digitale arenaer. Digital undervisning, digitale politiske møter, digitale samhandlingsarenaer, digitale samlinger, digitalt samarbeid og digital ledelse ble vår nye hverdag. Våre politikere, ledere og medarbeidere har gjennom dette fått et solid digitalt kompetanseløft. Dette vil organisasjonen få stor nytte av i årene fremover.
- *fleksible arbeidsformer*: Fleksible arbeidsformer innebærer at kombinasjonen av den enkeltes behov, fellesskapets behov, arbeidsgivers behov og oppgavens art vil være styrende for valg av arbeidsform. Pandemien satt fleksible arbeidsformer i en helt ny kontekst, med tilrettelegging for mobile medarbeidere og det å kunne jobbe fra hvor som helst, ble avgjørende. Fleksible arbeidsformer er et viktig premiss for tilpasning og videreutvikling av vår organisasjon, vår digitale og fysiske hverdag og våre arbeidsformer.
- *mestringskultur og relasjonsbygging*: Vår nye organisasjon består av medarbeidere fra tidligere Aust-Agder fylkeskommune, IMDI, Statens vegvesen og Vest-Agder fylkeskommune, samt flere nytilsatte medarbeidere. Hjemmekontor har gjort det krevende å etablere og utvikle én organisasjon med gode relasjoner internt og på tvers av avdelinger og virksomheter, og ikke minst på tvers av regionale samhandlingsstrukturer. I tillegg til krevende kulturbygging, har dette medført at vi har et "strek i laget" i bruk av våre nye arbeidsformer og et for høyt arbeidspress på enkelte av våre medarbeidere.
- *forsterket lærings- og delingskultur*: De digitale verktøyene og de fleksible arbeidsformene har tatt bort plass- og logistikkbegrensninger, og dermed tilgjengeliggjort møteplasser, lærings- og delingsarenaer og ekspertise på et helt nytt nivå. Intern og ekstern deling av informasjon, ideer, muligheter, tilnærminger og verktøy har lagt godt til rette for å jobbe smartere. Dette treffer godt vårt førende prinsipp om *innovasjon og kontinuerlig forbedring* og tilnærmingen vår om *#stjelmedstil&delmedglede*. For å lykkes er vi avhengig av styrt kompetanseutvikling, mengdetrening og kunnskapspåfyll.

Det er ikke bare oppstart av Agder fylkeskommune og pandemien som har preget organisasjonen og våre medarbeidere i 2020. Regionreformen endret det fylkeskommunale Norgeskartet, og nye regionale samhandlingsstrukturer har endret våre samhandlingsarenaer, arbeidsformer og nettverk.

Økonomisk sammendrag

Regnskapet for 2020 viser et netto driftsresultat på 339,4 mill. kroner. Dette gir en resultatgrad på 5,9 prosent.

Før regnskapsavslutningen er øremerkede midler avsatt til bundne fond med 520 mill. kroner, og det er avsatt 100,5 mill. kroner til disposisjonsfond i henhold til politiske vedtak gjennom året. Videre har vi, i tråd med økonomireglementet vedtatt av fylkestinget i sak 95/2020, foretatt følgende avsetninger:

Positivt premieavvik avsatt til disposisjonsfond	31,6 mill. kroner
Innsparing ved virksomhetene (inntil fem prosent av ramme)	58,5 mill. kroner
<u>Mottatt rammetilskudd koronatiltak videregående skoler</u>	<u>4,4 mill. kroner</u>
Sum	94,5 mill. kroner

Avsetningen av mottatt rammetilskudd til koronatiltak videregående skoler følger av fylkestingssak 2/2021. Etter disse avsetningene fremkommer et mindreforbruket på 69,9 mill. kroner. Etter nye regler i kommuneloven skal regnskapet avsluttes i balanse. Beløpet på 69,9 mill. kroner er derfor avsatt til disposisjonsfond.

For mer informasjon vises det til økonomikapittelet i årsberetningen.

3 Demokrati

Foto: Agder fylkeskommune/ J. Buchard

Politisk virksomhet

Politisk organ	Antall møter	Antall saker
Fylkesting	6	124
Fylkesutvalg	11	193
Hovedutvalg for samferdsel	8	44
Hovedutvalg for utdanning og kompetanse	9	51
Hovedutvalg for næring, klima og miljø	8	54
Hovedutvalg for kultur, folkehelse og frivillighet	8	108
Administrasjonsutvalget	7	30
Kontrollutvalget	8	57

Fylkestinget

Fylkestinget er øverste politiske organ og består av 49 representanter. Agder fylkeskommune er organisert etter hovedutvalgsmodellen med fire hovedutvalg i tillegg til fylkesting og fylkesutvalg. Kvinneandelen i fylkestinget er 45 prosent.

Fylkestinget var ved utgangen av 2020 sammensatt av representanter fra følgende partier:

Parti	Antall representanter
Arbeiderpartiet	10
Demokratene	3
Fremskrittspartiet	5
Høyre	10
Kristelig Folkeparti	6
Miljøpartiet De Grønne	3
Partiet De Kristne	1
Pensjonistpartiet	1
Rødt	1
Senterpartiet	5
SV – Sosialistisk Venstreparti	2
Venstre	2

Fylkesutvalget

Fylkesutvalget har et helhetlig og koordinerende ansvar for fylkeskommunens drift, og har et spesielt fagansvar for områdene økonomi, regionale utviklingsprosjekter og levekår. De elleve medlemmene velges av og blant fylkestingets medlemmer for fire år.

Hovedutvalgene

Hovedutvalgene er fylkestingets faste utvalg med et bestemt saksområde fastsatt av fylkestinget gjennom hele perioden.

Hovedutvalg for utdanning og kompetanse har ni medlemmer og har ansvar for fylkeskommunens oppgaver knyttet til opplæring. Dette innebærer ansvar for hele utdanningssektoren med videregående skoler, SMI-skolen, PP-tjenesten, fagskole, karrieresentra, fagopplæring, oppfølgingstjenesten, voksenopplæring, botilbud og opplæring innenfor kriminalomsorgen.

Hovedutvalg for samferdsel har ni medlemmer og har ansvar for fylkeskommunens oppgaver knyttet til samferdsel, trafikksikkerhet og mobilitet, herunder ansvar for å følge opp leveranser fra Agder kollektivtrafikk AS.

Hovedutvalg for næring, klima og miljø har ni medlemmer og har ansvar for fylkeskommunens oppgaver knyttet til næring, reiseliv, landbruk, høstbart vilt og innlandsfisk, naturforvaltning, akvakultur, klima, energi, marin sektor, vassdrag og vannforvaltning.

Hovedutvalg for kultur, folkehelse og frivillighet har ni medlemmer og har ansvar for fylkeskommunens oppgaver knyttet til kultur, bibliotek, kulturminnevern, folkehelse, tannhelse, friluftsliv, idrett og frivillige organisasjoner.

Administrasjonsutvalget

Administrasjonsutvalget er fylkeskommunens øverste partssammensatte utvalg for behandling av saker som gjelder forholdet mellom fylkeskommunen som arbeidsgiver og de ansatte. Administrasjonsutvalget består av fylkesutvalgets medlemmer og de ansattes representanter, til sammen 16 medlemmer.

Andre råd og utvalg

Rådet for personer med nedsatt funksjonsevne

Rådet for personer med nedsatt funksjonsevne er et fylkeskommunalt organ oppnevnt av fylkestinget. Rådsmedlemmene blir valgt for fire år av gangen og skal være bredt sammensatt med spredning i alder og erfaringsbakgrunn. Rådsmedlemmene regnes som folkevalgte og har samme rettigheter og plikter som medlemmene av folkevalgte organer. Rådet skal gjennom uttalelser sikre brukermedvirkning for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Fylkeseldrerådet

Agder fylkeseldreråd velges av fylkestinget, og fungerer i fylkestingsperioden. Eldrerådet er et rådgivende organ for fylkeskommunen i alle saker som gjelder eldre. Rådet har rett til å uttale seg i sakene. Rådets rolle er å gi anbefalinger og innspill.

Ungdommens fylkesutvalg

Ungdommens fylkesutvalg skal være ungdommenes talerør overfor politikere og beslutningstakere, og skal ha en rådgivende rolle i Agder fylkeskommune. Rådet skal representere ungdom sine interesser og har rett til å uttale seg i alle saker som gjelder ungdom. Ungdomsrådet kan også ta opp egne saker. Medlemmene i rådet blir valgt for ett år av gangen. Ungdomsrådsmedlemmene er valgt for å representere ungdom i fylket.

Brukerpanel for Agder

Formålet med brukerpanelet er å hente inn kunnskap og perspektiver fra grupper i befolkningen som har erfaringer knyttet til diskrimineringsgrunnlagene i LIM-planen (likestilling, inkludering og mangfold). Dette skal bidra til et mer systematisk arbeid med å integrere likestillingsperspektiver i regional samfunnsplanlegging. Brukerpanelet skal gi råd tidlig i prosesser og på et overordnet nivå. Panelet skal involveres i oppfølging av LIM-planen og i utarbeidelsen og oppfølgingen av andre regionale planer og relevante strategiske satsinger som fylkeskommunene deltar i.

Kontrollutvalget

Kontrollutvalgets formål er på vegne av fylkestinget å forestå det løpende tilsyn med forvaltningen i fylkeskommunen. Kontrollutvalget har fem medlemmer valgt av fylkestinget. Utvalgets leder er også medlem av fylkestinget. Utvalgets formål og oppgaver er nedfelt i egen forskrift med hjemmel i kommuneloven.

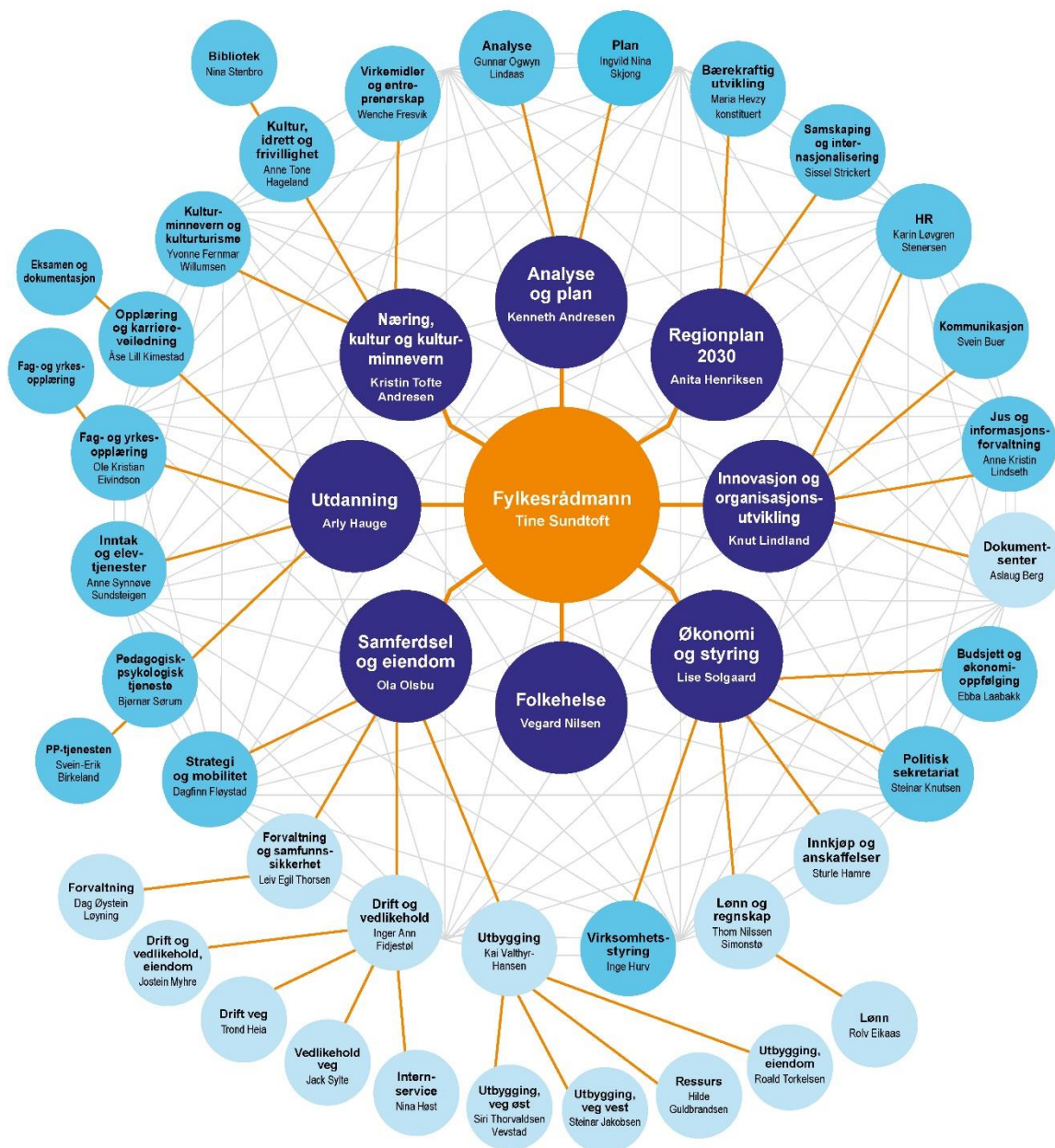
Agder Kommunerevisjon IKS er fylkeskommunens valgte revisor.

Vestfold, Telemark og Agder kontrollutvalgssekretariat IKS (Vetaks), hvor vi er eier, ivaretar sekretariatsfunksjonen for kontrollutvalget.

Kontrollutvalgets årsberetning vil bli forelagt fylkestinget.

4 Organisasjonen

4.1 Organisasjonskart

4.2 Lederskap og medarbeiderskap

Ved årsskiftet var det knyttet stor spenning til overgangen fra prosjektorganisering til organisasjonen Agder fylkeskommune. Nytt lederskap trådte inn i sine nye roller, politisk ledelse fra fellesnemnd til fylkesting, administrativ ledelse fra prosjektledelse til lederteam, medbestemmelse fra fra partssammensatt utvalg (PSU) og felles hovedsamarbeidsutvalg (FHSU) til administrasjonsutvalget og hovedsamarbeidsutvalget (HSU). Medarbeidere i Aust-Agder fylkeskommune, IMDI, Statens vegvesen

og Vest-Agder fylkeskommune ble kollegaer og fikk nye ledere i Agder fylkeskommune.

Pandemien forsterket vårt lederskap og medarbeiderskap, og bidro til å samle Agder, både politisk og administrativt. Agder fylkeskommune fant raskt sin rolle og tok ledelsen på viktige oppgaver på tvers av forvaltningsnivåer, organisasjoner og strukturer. De nye midlertidige strukturene ble lagt helt opptil våre etablerte strukturer, eksempelvis kriseledelsen, krise-HSU og eksterne samordningsfora med AKT, kommunene på Agder, KS, LO, NAV og NHO.

I tillegg til lederskap og medarbeiderskap i oppstarten av våre nye organisasjon og kriseledelse under pandemien, har det vært arbeidet med å utvikle våre ledere og medarbeidere i tråd med vår organisasjonspolitik, våre arbeidsformer og "den nye normalen". I Agder fylkeskommune skal lederskapet vektlegge at den enkelte medarbeider skal få utvikle seg og bli best mulig ut fra sine egne forutsetninger. På den måten vil vi som medarbeidere oppleve mestring og yte vårt beste.

Den nye normalen er også at vi må gjøre mer med mindre ressurser. Det krever handlekraftig og innovativt lederskap. Vi utvikles som ledere og medarbeidere hver dag gjennom vår kompetanse i samspill med andre.

I 2020 har lederutvikling for lederne i fylkesadministrasjonen vært prioritert. Det er igangsatt lederprogram for å bidra til at vi raskere får til organisasjonspolitikken i praksis og blir én organisasjon. Det har vært gjennomført fire samlinger, med veiledningsgrupper mellom samlingene. Våren 2020 hadde vi virtuelt lederskap som hovedtema og høsten 2020 handlet det om fleksible arbeidsformer. Våren 2021 er temaet for lederutviklingen *Hvordan få matrisen til å fungere optimalt*, som vil omhandle våre arbeidsformer og felles forståelse for hvordan tjenesteproduksjonen henger sammen med samfunnsoppdraget og veien til Agder 2030.

Mye av det som har skjedd i 2020 har vært digitalt, og det har vært en spennende og lærerik reise å gjennomføre ledelses- og organisasjonsutviklingsprosesser digitalt.

4.3 Plan- og styringssystem

Fylkeskommunens plan- og styringssystem skal sikre sammenheng mellom politikken langsiktige målsettinger, prioritering av tiltak gjennom økonomiplan, løpende virksomhetsplanlegging og sikre god gjennomføring. Plan- og styringssystemet er basert på lover, forskrifter og retningslinjer fra sentrale myndigheter.

Regionplan Agder 2030 ligger til grunn for vårt planarbeid, og inneholder mål og angir veier til målet, som alle er sentrale premisser for fylkeskommunens planlegging. I tillegg er FNs bærekraftsmål, andre planer og føringer, samt krav gitt gjennom lov og forskrift, førende i styringen av Agder fylkeskommune. Gjennom våre arbeidsformer og systemer for plan- og styring vil vi legge til rette for at alle fylkeskommunens ansatte sammen skal eie samfunnsoppdraget og se sitt bidrag til å oppfylle målsettingene.

Sammenheng mellom sentrale styringsdokumenter

Sammenhengen mellom noen av de mest sentrale styringsdokumentene for fylkeskommunen kan illustreres med følgende modell:

Modellen innebærer at plansystemet bidrar til en «rød tråd» fra Regionplan Agder 2030 og ned i virksomhetsplaner for virksomheter og avdelinger. Overordnede mål i regionplanen konkretiseres og prioriteres gjennom handlingsprogrammet og økonomiplanen. Bruk av indikatorer fungerer som en termometer på om vi er på riktig vei i arbeidet med å nå de overordnede målene. Gjennom tertialrapportene og årsberetningen rapporterer fylkesrådmannen på oppnådde resultater og status på planlagte og igangsatte tiltak.

Videreutvikling av plan- og styringssystemet

Gjennom 2021 vil fylkesrådmannen videreutvikle økonomiplanen som et styringsverktøy med fokus på mål og tiltak knyttet mot Regionplan Agder 2030, samt en god sammenheng mellom handlingsprogrammet og økonomiplanen. Dette blir en sentral del av arbeidet frem mot rådmannens forslag til økonomiplan for perioden 2022-2025. Indikatorprosjektet vil etablere disse målepunktene i 2021 og vil bidra til å styrke dette arbeidet.

Fylkeskommunen som organisasjon vil også ha behov for å definere «organisatoriske mål» som knyttes opp mot Regionplan Agder 2030. Dette kan være mål knyttet til:

- god økonomistyring og effektiv drift
- oppfølging av sykefravær, kompetanseutvikling og medarbeiderundersøkelser
- likestilling, inkludering og mangfold
- digitalisering og innovasjonskraft
- gevinstrealisering fra gjennomførte prosjekter

Videre vil 2021 være et år med fokus på utvikling av fylkeskommunens systemer for styring og ledelsesstøtte. Vi vil planlegge og rapportere på eksempelvis:

- oppfølging av regionplanen og andre overordnede føringer
- organisatoriske målsettinger
- oppfølging av politiske vedtak
- tiltak i fylkeskommunens klimabudsjett
- oppfølging av fylkeskommunens eierskap

Styringsverktøyene skal sikre en god styring og oppfølging av ulike ansvarsområder. En viktig oppgave gjennom 2021 blir å etablere en slik løsning gjennom fylkeskommunens styringsverktøy «Stratsys».

4.4 Eierstyring

Et godt eierskap forutsetter at eieren har en overordnet eierskapspolitikk og etablerer strategier for ulike typer selskaper. Fylkestinget vedtok i sak 30/2019 prinsipper for eierstyring i Agder fylkeskommune.

Prinsippene innebærer definerte krav til Agder fylkeskommune som eier, til selskapene som fylkeskommunen er involvert, samt at det etableres overordnede «kjøreregler» for god og tillitsfylt dialog. Vi har startet arbeidet med å utarbeide eierstrategier for de enkelte eierskap. Her vil type eierskap, omfang, risiko og vesentlighet legges til grunn i utarbeidelsen.

Fylkestinget behandlet i sak 97/2020, den første [eierskapsmeldingen](#), og delegerte blant annet eieroppfølgingen til fylkesutvalget, som skal:

- vedta eierstrategi for de viktigste enkeltselskapene der Agder fylkeskommune har kontrollerende eller vesentlig eierandel
- komme med forslag til representanter til valgkomiteer, styremedlemmer og varamedlemmer i samtlige selskaper
- i de tilfeller hvor det ikke er etablert valgkomite i enkeltselskap, oppnevne styremedlem og varamedlem

I 2020 ble det etablert en intern gruppe som skal være eieransvarlige. De eieransvarlige følger opp selskaper, andeler og stiftelser som fylkeskommunen er involvert i. Denne oppfølgingen dokumenteres i fylkeskommunens eget ledelse- og styringssystem, Stratsys. I dette systemet har det blitt utarbeidet en eierstyringsmodell, som løpende skal oppdateres på bakgrunn av hendelser og kontakt med eierselskapene.

Høsten 2020 ble det utarbeidet eierstrategi for Skyttel AS og Ferde AS. Strategiene legges frem for fylkesutvalget i 2021.

I 2020 er følgende selskaper avviklet; Coventure AS, BHV Rådgjeving AS, Fylkeshuset AS og Tannhelsetjenestens kompetansesenter IKS. Per 31. desember 2020 er vi ikke lenger eier av Aust-Agder revisjon IKS. For mer detaljer om endringer i eierskap i 2020 henvises det til note 5 og note 14 i årsregnskapet.

4.5 Internkontroll

I 2020 har vi etablert systemer, programmer og dokumenter for internkontroll i samsvar med den nye kommunelovens fortolkning av begrepet. Det er utarbeidet en årsrapport for internkontroll som er vedlagt årsberetningen. Vi vil her gi en oppsummering av hovedpunkter fra denne rapporten.

Kommuneloven og internkontroll

Kommunelovens kapittel 25 om internkontrollen trådte i kraft 1. januar 2021. Det nye regelverket erstatter internkontrollreglene i en rekke sektorlover. Den nye kommuneloven legger ikke opp til detaljerte beskrivelser av hvordan internkontrollen skal legges opp, men gir fylkesrådmannen vide fullmakter til å tolke og bestemme omfang og innhold lokalt. Internkontrollen skal være systematisk og tilpasset fylkeskommunens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering

Fylkesrådmannen skal utarbeide en oversikt over virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering. Hensikten med punktet er å angi hva fylkeskommunen har ansvaret for, hvilke visjoner og planer som foreligger og hvilke avdeling som har ansvar for fagområdet. Interessentene her er innbyggere i fylket generelt, samarbeidspartnere i regionalt og annet samarbeid, innbyggere som mottar fylkeskommunale tjenester, myndigheter generelt og tilsynsmyndigheter, i tillegg til fylkeskommunens egne medarbeidere. Vi har følgende informasjonskanaler:

- www.agderfk.no har oppdatert beskrivelse av fylkeskommunens tjenesteområder, regionale fokus, politikkområde og fylkeskommunens organisering. I tillegg ligger postjournalen tilgjengelig på egen presseside, og det legges ut nyheter om fylkeskommunens politiske og administrative aktiviteter.
- Intranett (Agda) bygger nå opp en organisasjonsoversikt som beskriver hver avdelings hovedansvar og fagområder, samt tjenesteområder og -ansvarlige. Interne nyheter legges ut på forsiden nesten daglig.
- Kvalitets-/fagsystemer, som Stratsys, QM+, HR-portal, Public 360, Visma InSchool og OPUS (tannhelse), inneholder fylkeskommunens produksjon av tjenesteleveranser, planer og strategier, og gir samlet en oversikt hva som produseres og av hvem.

Rutiner og prosedyrer

Loven slår fast at virksomheten må utarbeide «nødvendige rutiner og prosedyrer», og fylkesrådmannen må definere hva som er nødvendig. KS angir et minimum av hva en fylkeskommune må ha av skriftlig dokumentasjon på sektorovergripende nivå (KS-hefte om internkontroll). Her kan nevnes dokumentasjon på delegasjon, etikk/antikorrupsjon, økonomi/finans, personal-/arbeidsgiverområdet og datasikkerhet/personvern. Status i Agder fylkeskommune per 31. desember 2020 er:

- Redaksjonskomiteer er i gang med arbeidet med å avklare ytterligere behov for reglementer og rutiner som er nødvendige. Redaksjonskomiteene legger ut dokumentene i kvalitetssystemet QM+ etter hvert som disse godkjennes. Det er utarbeidet reglement, rutine og flere veiledere til støtte for arbeidet med styrende dokumenter.
- Dokumentbiblioteket i QM+ fylles langsomt opp, og tempoet i oppfyllingsgraden har økt mot slutten av 2020. Fortsatt mangler enkelte overordnede planer, strategier og dokumentasjon. Virksomhetene har foreløpig i liten grad tatt i bruk dokumentbiblioteket.

Bruk av avvik som forbedringsverktøy

System for å avdekke og følge opp avvik, uønskede hendelser og forbedringstiltak har til hensikt å skape en tryggere og bedre arbeidsplass. Fylkeskommunen skal

være en lærende organisasjon og har kontinuerlig forbedring som førende prinsipp. Et viktig verktøy i dette arbeidet er å lære av feil og forbedre seg gjennom aktiv bruk av avvikssystemet, samt være proaktiv ved å avdekke potensielle feilkilder gjennom ROS-analyser/risikovurderinger.

Kvalitetssystemet QM+ ble tatt i bruk sommeren 2020, og har funksjonalitet for å kunne melde inn avvik, uønskede hendelser og forbedringer. I tillegg kan systemet benyttes for å melde inn feil og mangler på bygg og anlegg av mindre alvorlig karakter. Egne rapporter på ulike meldingstyper for 2020 ligger som vedlegg til årsrapporten for internkontroll.

Vi vil videreutvikle kulturen for å melde fra om forbedringstiltak, avvik, uønskede hendelser, feil eller mangler. Det arbeides med å utvikle flere kvalitetsmeldinger for tjenesteområdene utdanning, samferdsel og eiendom og tannhelse. Det er også behov for et system for å avdekke og følge opp risiko ved fylkeskommunal virksomhet, slik at det kan bygges opp en risikobasert internkontroll.

Dokumentere interkontroll

Fylkesrådmannen skal etter kommuneloven dokumentere internkontroll i den formen og det omfanget som er nødvendig. Det arbeides med å gjøre innholdet i den skriftlige dokumentasjonen, som ligger i fagsystemer, kvalitetssystem og på Agda, bedre kjent i organisasjonen.

Evaluering og forbedring

Dokumentasjon av internkontrollen inkluderer også dokumentasjon av gjennomførte kontroller og oppfølging, samt verktøy for å fange opp forbedringer. Arbeidet med etablering av en helhetlig prosedyre for evaluering og forbedring av internkontrollen er påbegynt i 2020. Sammen med årshjul for rapportering i fylkeskommunen, vil dette området i fremtiden inngå i et helhetlig rapporteringssystem.

Resultater av statlige tilsyn

Det har ikke vært noen varslede statlige tilsyn i henhold til tilsynskalender.

Situasjonsbetingede statlige tilsyn i 2020:

- Det ble innmeldt tre saker til Datatilsynet i løpet av 2020. En av disse sakene ble avsluttet i februar 2021. I de øvrige sakene har Datatilsynet foreløpig ikke konkludert. I samtlige saker er det gjennomført avhjelpende tiltak.
- Arbeidstilsynet behandlet en sak om personskade på elev, som er avsluttet uten behov for å fatte vedtak i saken. To andre saker om fysisk arbeidsmiljø er fortsatt til behandling.

Revisjoner og tilsyn gjennom Agder kommunerevisjon:

- Høsten 2020 ble det gjennomført en risiko- og vesentlighetsanalyse. Denne pekte på områder som kan være gjenstand for forvaltningsrevisjon i innværende valgperiode.

Konklusjon og videre fremdrift

Det er utarbeidet god informasjon og dokumentasjon innenfor internkontroll. Arbeidet er fortsatt ikke tilstrekkelig formalisert og satt inn i et overordnet system. Dette er en forutsetning for videreutvikling av internkontroll. Det er etablert en forankringsgruppe som skal utvikle forslag til strategi og plan for internkontroll og vurdere behov for nødvendige verktøy ut over dagens systemer.

4.6 Arbeid med etikk i Agder fylkeskommune

Det er i 2020 gjennomført en prosess med å utarbeide nye etiske retningslinjer. Tilnærmingen er et verktøy for etisk refleksjon som skal bidra til å gjøre rede for holdninger og oppfatninger som vi ønsker skal være felles rettesnorer for politikere og medarbeidere i Agder fylkeskommune.

«En viktig innledning til etisk refleksjon er derfor å minne seg selv om følgende: Det er mulig for meg å gjøre noe annet enn det jeg nå vurderer å gjøre. Hvilke andre valg kan jeg ta i denne situasjonen? Om du stiller deg selv dette spørsmålet, er du på vei inn i etisk refleksjon» Einar Øverenget.

Våre etiske retningslinjer gir uttrykk for en forventning om at vi alle foretar våre valg etter etisk refleksjon og kan begrunne disse på en saklig måte i etterkant. I den sammenheng benyttes navigasjonshjulet for etisk refleksjon, basert på Øyvind Kvalnes og Einar Øverenget.

Ved å benytte verktøy for etisk refleksjon, vil vi få et bevisst forhold til valgene våre og kunne forklare disse i etterkant.

De etiske retningslinjene vil bli tatt i bruk blant annet ved hjelp av verktøy for dilemmatrening.

4.7 Likestilling, inkludering og mangfold

Vårt arbeid med likestilling, inkludering og mangfold er forankret i Regionplan Agder 2030 og LIM planen. Likestillings- og diskrimineringsloven sier at vi skal redegjøre for dette arbeidet.

I det første driftsåret er det arbeidet med etablere retningslinjer og rutiner i HMS

arbeidet, samt lønsharmonisering. Videre er vi i gang med sertifiseringsarbeidet til Likestilt arbeidsliv i løpet av 2021/2022. Sertifiseringsordningen dekker alle diskrimineringsgrunnlagene. Vi er i oppstartsfasen for dette sertifiseringsarbeidet internt. Sertifiseringsordningen består av syv ulike innsatsområder: Forankring, inkluderende arbeidsmiljø, rekruttering, tilrettelegging, heltidskultur, livsfase og likelønn. Agder fylkeskommune skal førstegangssertifiseres, og det vil si at vi skal arbeide med minimum fire av de syv innsatsområdene.

Følgende statistikker foreligger for disse områdene for 2020 og vil danne grunnlag for ulike tiltak i det videre arbeidet:

Heltid/deltid

17 prosent (587 personer) av de ansatte arbeider deltid, og statistikken viser at tre fjerdedeler av disse er kvinner.

Heltid/deltid 2020

Vi vil følge opp fokuset på heltidskultur gjennom vår interne sertifiseringsprosess i likestilt arbeidsliv.

Antall ansatte, årsverk og kjønnsfordeling

60 prosent av de ansatte er kvinner. Nedenfor vises fordeling på områder i organisasjonen.

	Total	Kvinner	Menn
Fylkesrådmannen	1	1	0
Analyse og plan	17	7	10
Folkehelse	206	181	25
Innovasjon og organisasjonsutvikling	72	52	20
Næring, kultur og kulturminnevern	61	31	30
Regionplan 2030	28	20	8
Økonomi og styring	61	36	25
Samferdsel og eiendom	169	56	113
Utdanning	2 427	1 428	999
Total	3 042	1 812	1 230

Oversikt alderssammensetning

Statistikken viser at de største aldersgruppene er mellom 40 og 59 år. Statistikken viser også at det er nesten 500 ansatte over 60 år, noe som betyr at det kan bli stor utskifting av den samlede kompetansen de kommende årene.

Aldersgruppe	Total	Kvinner	Menn
Under 20	39	15	24
20 - 29	138	75	63
30 - 39	551	349	202
40 - 49	888	544	344
50 - 59	938	552	386
60-61	206	128	78
62 eller over	282	150	132

Stillingskoder, kjønn og lønnsgjennomsnitt

Oversikten nedenfor viser at det er et høyere lønnsnivå på en del stillingskoder for menn enn for kvinner. Statistikken tar ikke høyde for ansiennitet, noe som har stor betydning for lønnsnivået i kap. 4.

	Antall kvinner, gjennomsnittlig årslønn		Antall menn, gjennomsnittlig årslønn	
Adjunkt	122	535 261	135	545 961
Adjunker m/tillegg	386	578 114	253	587 431
Arbeidsleder	16	448 963	10	488 370
Assistent	25	388 156	8	355 013
Assisterende rektor	2	807 050	3	849 333
Avdelingsleder	13	917 708	15	891 453
Avdelingsleder skole	62	751 655	58	750 864
Bibliotekar	6	515 150	1	*
Enhetsleder skole	9	921 011	14	934 493
Fagarbeider	202	429 638	97	436 606
Fagleder skole	4	622 475	4	686 700
Fylkesdirektør	3	1 190 633	5	1 175 000
Fylkesrådmann	1	1 442 000		
Konsulent	95	500 228	40	522 960
Lektor	29	577 017	26	591 146
Lektorer m/tillegg	323	632 676	239	637 251
Lærere	87	490 485	36	491 244
Miljøterapeut	8	508 063	6	508 850
Renholdere	58	396 610	9	359 033
Rådgiver	197	624 030	170	654 639
Sekretær	22	440 236	1	*
Seksjonsleder	22	768 777	14	820 264
Tannhelsesekretær	86	433 160		
Tannlege	45	698 920	18	733 428
Tannpleier	34	487 491		
Tillitsvalgt (lønnet)	12	604 783	8	627 538

	Antall kvinner, gjennomsnittlig årslønn		Antall menn, gjennomsnittlig årslønn	
Vaktmester			8	441 313
Vernepleier	3	506 400	1	*

*For enkelte stillingskoder er lønn tatt ut da det er få i utvalget.

Lønnsoppgjøret 2020

Partene i kommunal sektor ble enige om et hovedoppgjør som innebar kun sentrale forhandlinger. For Hovedtariffavtalens kapittel 4, ble lønnstillegget på 0,4 prosent gitt med virkningsdato 1.9.2020.

Lønnsoppgjøret fikk en helt annen innretning i 2020 enn forventet, grunnet konsekvensene av pandemien. Dette la også føringer for lokale lønnsforhandlinger i Hovedtariffavtalens kapittel 3 og 5 og partene ble enige om en ramme på 0,6 prosent som et generelt lønnstillegg for alle medarbeidere i disse kapitlene, med virkningsdato 1.5.2020.

Omsorgspermisjon

Oversikten nedenfor viser at det er kvinner som tar ut mest omsorgspermisjon regnet i antall dagsverk. Det er viktig å bemerke at fedrekvote kan tas ut over flere år. Det totale antall dagsverk for 2020 er 9 620.

Kvinner		Menn	
Antall dagsverk	Prosent	Antall dagsverk	Prosent
7 318	76	2 302	24

Rekruttering

Ved overgangen til Agder fylkeskommune var det fortsatt en del uavklarte stillingsområder, i særdeleshet knyttet til overførte oppgaver fra Statens Vegvesen. Oversikten over nyansatte innebærer både faste og midlertidige (vikariater) stillinger.

I 2020 var det 291 publiseringer i forbindelse med stillingsutlysninger. Vi har hatt 7 212 søkere, og har godt tilfang av søkere til de fleste stillingene, og det er foretatt 491 nyansettelser. Det er viktig å rekruttere riktig kompetanse og legge til rette for gode og grundige tilsettingsprosesser som sikrer kompetansebehovet.

I forbindelse med behandling av økonomiplanen for 2020 -2023 ble det løftet fram et ønske om at fem prosent av tilsettingene skulle være personer med hull i CV. Dette krever endringer i tilsettingsreglementet, samt berører det prosessuelle arbeidet for rekruttering. Vi vil avklare hvordan vi på beste mulig måte kan oppfylle en slik målsetting.

Det gjennomføres jevnlig opplæring i rekrutteringsprosessen for ledere og tillitsvalgte som deltar i alle ansettelsesprosesser. Dette for å sikre det lovmessige forholdet og at våre interne retningslinjer følges.

4.8 Organisatoriske mål

Mål og tiltak knyttet direkte mot regionplanens fem satsingsområder presenteres i kapittel 5, Regionplan Agder 2030. Videre presenteres mål og tiltak på klimaområdet i kapittel 6, Klima.

Vi arbeider videre med å utvikle gode indikatorer, mål og tiltak knyttet til samfunnsutvikling, samt drift og utvikling av egen organisasjon. Prosessen med å definere og evaluere mål og tiltak er en kontinuerlig prosess, og vil fortløpende bli innlemmet i rapporteringen. Høsten 2020 ble det vedtatt økonomiske måltall som et bidrag til å sikre en bærekraftig økonomisk utvikling.

Fylkeskommunen deltar i ulike samarbeid og gjennomfører sertifiseringsprosesser som vil resultere i mål, indikatorer og tiltak. Eksempler på dette er sertifisering som miljøfyrtårn og deltagelse i prosjektet Likestilt Arbeidsliv.

Organisatoriske mål vil naturlig kunne falle inn i ulike kategorier. Foreløpig er "økonomi" og "medarbeidere" lagt inn som kategorier, og som egne avsnitt i styringsdokumentene. På sikt vil dette bli utvidet.

4.8.1 Økonomi

Innenfor «økonomi» er det pekt ut tre økonomiske måltall for Agder fylkeskommune. Målene gjelder netto driftsresultat, størrelse på disposisjonsfond og gjeldsgrad. Mål og status er nærmere omtalt i kapittel 7.3 – økonomisk analyse.

4.8.2 Medarbeidere

Innenfor område "medarbeidere" rapporteres det foreløpig på resultater knyttet til sykefravær og for utviklingen i antall lærlinger i Agder fylkeskommune.

Agder fylkeskommune er en lærebedrift med lærlinger innen ulike fagområder, bl.a. kontorlag, IKT, byggdrifterlag, barne- og ungdomsarbeiderlag, hestefag og kantinedrift.

Per 1.1.2020 hadde fylkeskommunen 94 lærlinger. I budsjettet for 2020 var det satt opp 120 lærlingehjemler (60 hjemler overført fra hver fylkeskommune). Målsettinger fra begge de to gamle fylkeskommunene har vært å sikre vekst av lærlingeplasser over hele Agder samt også å ta et ansvar for å legge til rette for dette internt i egen organisasjon.

I løpet av året har 43 lærlinger avsluttet sin læretid, mens 37 lærlinger er kommet til. Ved årsslutt i 2020 var det til sammen 88 lærlinger. Antall hjemler er redusert til 100 i 2021 innenfor de områdene fylkeskommunen tilbyr læretid.

Sykefravær	Fravær% snitt 2020
Korttid	1%
Langtid	4,9%
Sum fravær	5,9%

Det totale sykefraværet i Agder fylkeskommune var 5,9 prosent i 2020. Av dette fraværet var 1,0 prosent korttidsfravær og 4,9 prosent langtidsfravær. Totalt sett har ikke Agder fylkeskommune et høyt sykefravær, og fraværet er relativt stabilt gjennom året. Sykefraværet var høyest i første og siste kvartal, noe som også er et mønster som utpeker seg generelt i resten av landet.

Sykefraværet varierer per avdeling, og det høyeste fraværet er innen tannhelse. Det totale sykefraværet for tannhelse i 2020 var 11,03 prosent. Dette kan skyldes arbeidets art, antall ansatte ved hver klinikk, samt andel kvinner.

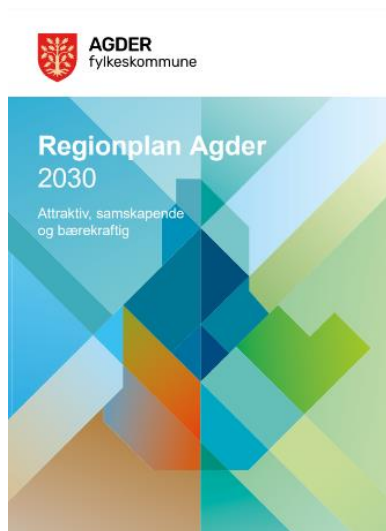
Sykefraværet må ses i sammenheng med koronasituasjonen i 2020. Den totale belastningen økte hos flere av våre medarbeidere, og mange har vært på hjemmekontor store deler av året. De videregående skolene har stått i en spesielt krevende situasjon med høy belastning over tid. Til tross for dette har ikke sykefraværet vært høyt.

Sykefraværet rapporteres kvartalsvis i hovedarbeidsmiljøutvalget (HAMU), samt lokalt i arbeidsmiljøutvalget (AMU). Ved høyt sykefravær vurderer og iverksetter den enkelte avdeling nødvendige tiltak i samråd med avdeling for HR eller bedriftshelsetjenesten (BHT). Ledere, tillitsvalgte og verneombud arbeider målrettet med å holde nede sykefraværet. I vanskelige enkeltsaker blir avdeling for HR eller BHT involvert. Dersom arbeidstaker har redusert arbeidsevne over en lengre periode, vil leder i samarbeid med avdeling for HR følge den ansatte tett opp og gjøre nødvendige avklaringer.

Oppfølging av sykefravær er en viktig del av det systematiske HMS-arbeidet. Det ble i 2020 utarbeidet rutiner for oppfølging av sykefravær, som tydeliggjør roller, ansvar og oppfølging. Det har vært en satsing på kompetanseheving hos ledere innen denne tematikken. Arbeidet med å forebygge sykefravær og utvikle helsefremmende arbeidsplasser vil bli prioritert i tiden fremover.

Oversikt	Q1	Q2	Q3	Q4	Totalt
20 - Analyse og plan	0,75 %	0,11 %	0,61 %	0,28 %	0,44 %
30 - Folkehelse	9,68 %	8,95 %	12,77 %	12,90 %	11,03 %
40 - Innovasjon og organisasjonsutvikling	2,35 %	2,47 %	2,12 %	4,93 %	3,02 %
50 - Næring, kultur og kulturminnevern	5,85 %	3,24 %	3,47 %	5,13 %	4,46 %
60 - Regionplan 2030	6,78 %	1,48 %	1,07 %	9,27 %	4,94 %
70 - Økonomi og styring	6,24 %	4,06 %	3,82 %	2,84 %	4,27 %
80 - Samferdsel og eiendom	3,10 %	3,63 %	4,98 %	5,90 %	4,37 %
90 - Utdanning	6,63 %	5,27 %	5,34 %	5,77 %	5,80 %
Total	6,48 %	5,22 %	5,65 %	6,15 %	5,91 %

5 Regionplan Agder 2030

Hovedmålet i Regionplan Agder 2030 er å utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030, attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår. Sammen med FNs bærekraftsmål ligger planen til grunn for all vår aktivitet.

Høsten 2020 behandlet fylkestinget den regionale planstrategien. Planstrategien vedtas en gang i valgperioden, og redegjør for viktige regionale utviklingstrekk og utfordringer. Gjennom planstrategien angis hvilke planer og strategier som skal utarbeides eller endres i løpet av valgperioden. En oversikt over planer og strategier som skal utarbeides eller endres er tilgjengelig [her](#).

Gjennom 2020 har det vært arbeidet med handlingsprogrammet til Regionplan Agder 2030 i et nært samarbeid med kommunene og andre samarbeidspartnere på Agder. Handlingsprogrammet vil bli fremmet for politisk behandling i 2021 og vil være et sentralt verktøy for å avklare hvilke tiltak samarbeidspartnerne skal prioritere, hvem som har ansvar for gjennomføring og hvor mye ressurser som skal legges inn.

I 2020 har det vært jobbet med å utarbeide et forslag til økonomiplan som sikrer en god oppfølging av de ulike føringene i regionplanen. En del av dette arbeidet har vært å utarbeide et eget klimabudsjett. Det er utarbeidet et indikatorsett for å evaluere i hvilken grad Agder lykkes med å nå de ulike målene i regionplanen. Fylkeskommunens styringsverktøy legger til rette for å sette måltall for utvalgte indikatorer og knytte tiltak til disse som et bidrag i arbeidet med å nå målene.

For å bidra til en rød tråd fra overordnede planer til konkrete tiltak har vi innarbeidet oppfølging av Regionplan Agder 2030 i flere av fylkeskommunens styringsdokumenter. Målet er at alle våre medarbeidere eier samfunnsoppdraget, i form av målsettinger, indikatorer og tiltak, og på den måten ser sin viktige rolle for å nå felles mål.

Nedenfor omtales aktiviteter i 2020 som gjøres for å nå målene i regionplanen. Vi presenterer indikatorene vi har valgt for å følge måloppnåelsen. Siden 2020 var vårt første driftsår vil det i årsberetningen mangle resultater for enkelte indikatorer. Disse oppdateres løpende i våre styringsdokumenter.

5.1 Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter

Mål mot 2030

Regionplan Agder 2030 angir følgende mål:

- Det er attraktive og varierte bo- og arbeidsmarkeder i hele Agder.
- Byer, tettsteder og bygdesentre er utviklet kompakt og med kvalitet. Stedene

- har gode og inkluderende bomiljøer og møteplasser
- Kommunesentrene har et variert arbeidsliv, tjeneste- og opplevelsestilbud.
 - Flere har tilgang på bolig og bomiljø tilpasset sin livssituasjon.

Realisering av disse fire målene er et langsiktig arbeid som krever tett samarbeid i hele Agder og som omfatter alle fagområder i Agder fylkeskommune.

Mot slutten av 2020 kom det tre NOUer som blir viktige å bruke på veien til målet:

- NOU 2020: 14: Levekår i byer.
- NOU 2020: 15: Det handler om Norge.
- NOU 2020: 12: Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn.

De tre utredningene gir et godt kunnskapsgrunnlag og inneholder forslag til tiltak. Høringsuttalelsene til NOUene kommer til politisk behandling våren 2021.

I det følgende vises noen eksempler på aktiviteter i 2020 innen hovedsatsingen om attraktive byer, tettsteder og distrikter.

Regionplan Lister 2030

I 2020 har vi arbeidet spesielt med Listerregionen. Det er utarbeidet en regional plan for Lister som bygger på Regionplan Agder 2030. Utfordringer som er spesielle for Lister er konkretisert og løftet fram. Listerregionen har utfordringer innen likestilling, og det har vært gjennomført to konferanser: *Kvinnespranget i Lister* og *Kvinnespranget 2.0*. Formålet har vært å sette likestilling på agendaen, og gi kvinnene en tydelig rolle i arbeidet med regionplanen. Det har vært svært god tilbakemelding på konferansene. I tillegg har det vært egne konferanser for ungdom og om sirkulærøkonomi.

Planveiledning i kommunene

For å bidra til at byer, tettsteder og bygdesentre utvikles kompakt og med kvalitet er det viktig å styrke plankompetansen i kommunene. Særlig mindre, men også mellomstore kommuner, har behov for veiledning for å øke sin plankompetanse. Planfaglig nettverk er et samarbeid med Statsforvalteren der det blir planlagt og gjennomført flere planfaglige konferanser i året. I 2020 har det vært lavere aktivitet enn vanlig grunnet koronasituasjonen, men konferansen "*Landskap i plan*" ble gjennomført. Der var det spesielt fokus på landskapshensyn i planer og hvordan dette kan gjøres i praksis.

Regionalt planforum

Regionalt planforum er viktig både for å styrke plankompetansen og for å få en effektiv og samordnet tilbakemelding til kommunene. Møtene har blitt gjennomført til tross for koronasituasjonen, og det har vært gjennomført digitale møter det meste av året. Vi har innført en litt strammere og mer forutsigbar struktur på møtene. Dette har blitt tatt godt imot i kommunene.

Alle kommuner i Agder har en kontaktperson på avdeling for plan som de kan ta kontakt med for å diskutere sine utfordringer på planområdet. Det er varierende hvor mye kommunene benytter seg av dette. Noen tar hyppig kontakt, mens andre hører

vi sjeldent fra.

Agder fylkeskommune uttaler seg til alle kommuneplaner og reguleringsplaner både ved melding om oppstart og ved offentlig ettersyn.

Forskning og utvikling (FOU) på planområdet

Fylkeskommunen involverer seg også i FOU-prosjekter som angår areal- og samfunnsplanlegging. Dette gjelder særlig når kommuner i Agder er deltagere i slik prosjekter. Flere kommuner i Agder er aktive deltager i FOU-prosjekter, for eksempel Iveland som i 2020 har deltatt i prosjektet *Aldersvennlige boliger og bomiljø i distriktene* som Husbanken og Distriktssenteret har vært ansvarlig for.

Stedsutvikling

Stedsutviklinger et prioritert satsingsområde i Regionplan Agder 2020. Avdeling for plan har det koordinerende og faglige ansvaret for å følge opp stedsutvikling gjennom uttalelse til kommunale arealplaner. Avdelingen forvalter også en tilskuddsordning på 1 mill. kroner med formål å støtte kommunene i deres arbeid med stedsutvikling. Midlene skal bidra til å oppfylle de overordnede målsetningene for stedsutvikling. Midlene kan gå til mulighetsstudier, fortettingsanalyser, byrom-/nærmiljøanalyser, grøntstrukturanalyser og visualisering av plankonsepter. Kommunene er ansvarlig for prosjektene, men fylkeskommunen er representert i arbeids- og referansegrupper.

Det ble i 2020 gitt tilskudd til følgende prosjekter:

- Arendal – mulighetsstudie uterom Tyholmen.
- Bygland - mulighetsstudie stasjonsområdet i Byglandsfjord.
- Farsund – fortettingsanalyse Nytorvet.
- Grimstad – Kulturhistorisk stedsanalyse (DIVE-analyse) Fevik.
- Kristiansand – Medvirkningsprosjekt Tinnheia.
- Lyngdal – Utvikling av «bakgård».
- Risør – Mulighetsstudie Tollbodbygga.

Noen av prosjektene, grunnet koronasituasjonen, vil bli slutført i 2021.

Det har i 2020 i tillegg vært arbeidet med sluttoppfølging av en del prosjekter fra tidligere Vest-Agder fylkeskommune.

- Mandal: Mulighetsstudie for Andorsengården. Studien skal belyse byggets muligheter som kunst- og bymuseum, samt tiltak for å tilrettelegge for bevegelseshemmede.
- Flekkefjord: Byplanstudier for nytt kjøpesenter og byutvikling på Verven.
- Farsund: Mulighetsstudie ny bruk av bygninger for Farsunds avis i Strandgaten.
- Vennesla: Mulighetsstudie for gang- og sykkelforbindelse mellom sentrum og nytt byutviklingsområde på Hunsøya.

Arkitekturguide

Vest-Agder fylkeskommune hadde en egen digital arkitekturguide der det var presentert et utvalg byggverk og anlegg av spesiell arkitektonisk interesse.

Arkitekturguiden er midlertidig stengt som følge av omlegging til ny nettløsning. Det har vært arbeidet med å legge guiden over på hjemmesiden til Agder fylkeskommune. Siden ventes nyåpnet i 2021 og vil da etter hvert bli utvidet med objekter fra tidligere Aust-Agder. Avdeling for plan er ansvarlig for arbeidet med arkitekturguiden.

Kulturminne

Agder fylkeskommune jobber aktivt med å integrere og ta i bruk kulturmiljø (kulturminner) som en ressurs i en bærekraftig og helhetlig samfunnsutvikling. Det er tre overordnede mål for kulturmiljø i den nye nasjonale kulturmiljømeldingen:

- Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø.
- Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging.
- Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.

Agder fylkeskommune har egne ambisjoner, målsettinger og tiltak for arbeid med kulturturisme. Regionplan Agder 2030 sier at vi skal tilrettelegge kulturelle satsinger og regionens kulturarv for helhetlig attraksjonsutvikling. Dette arbeidet innebærer å tilrettelegge, ivareta og formidle viktige kulturmiljø som elementer i en bærekraftig og helhetlig samfunnsutvikling, slik at det enkelte kulturmiljø kan bidra i bred verdiskapingsammenheng. Dette innebærer både økonomisk, kulturell, sosial og miljømessig verdiskaping. For å lykkes med slik god stedsutvikling kreves det både god samhandling internt i fylkeskommunen og god forankring lokalt. Det lokale eierforholdet og engasjementet vil alltid være av helt avgjørende betydning for i hvilken grad en lykkes.

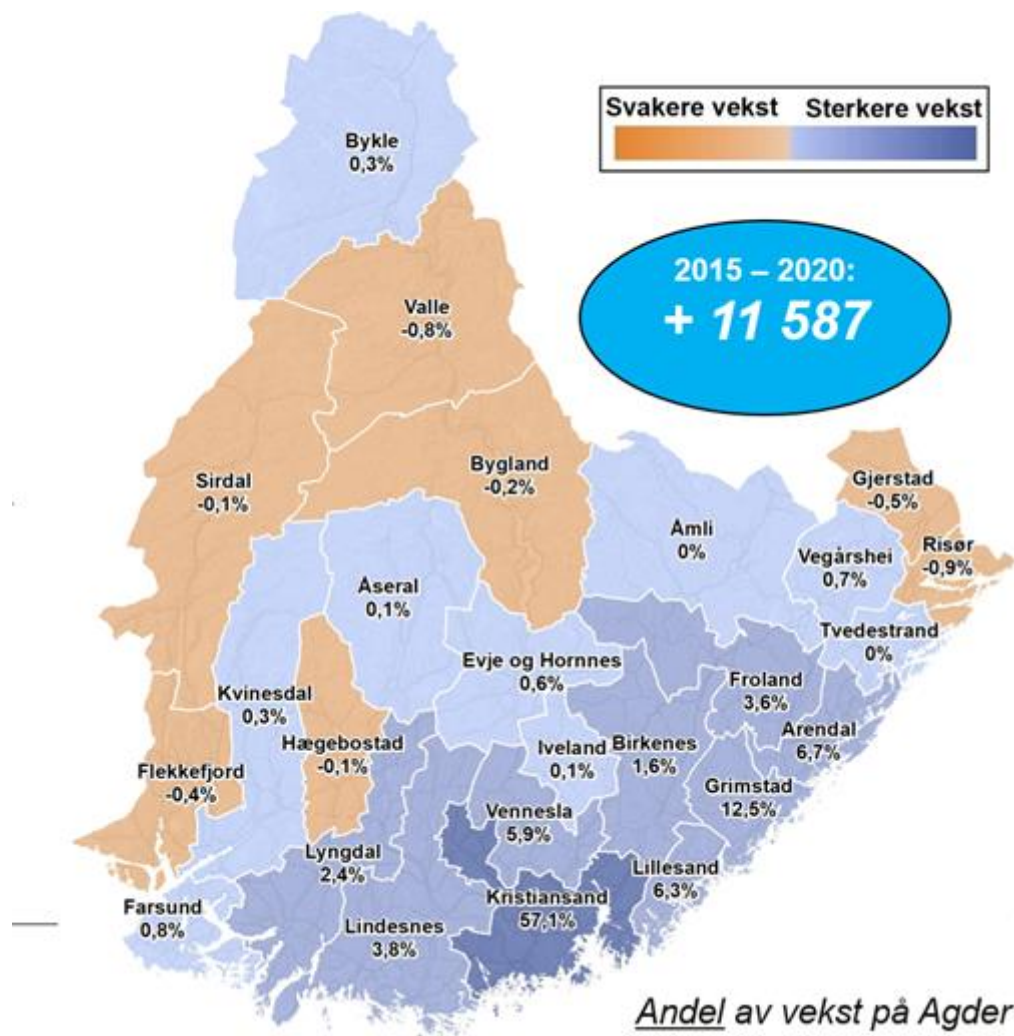
Et godt eksempel på slikt arbeid er forvaltningen og utviklingen av fylkeskommunens egne kulturhistoriske eiendommer på Lista, med fokus på Lista fyr og Nordberg fort. Dette er kulturmiljø med stort lokalt engasjement og eierskap, som samtidig er etablert som attraktive besøksmål. Arbeidet med disse to kulturmiljøene har hatt positive ringvirkninger for arbeid med andre kulturmiljø i området, og bidrar dermed til en helhetlig stedsutvikling. Med nærmere 100 000 besøkende i året er de to kulturmiljøene betydelig bidragsyttere til økonomisk verdiskaping. Utviklingen på og rundt Nordberg fort og Lista fyr er et direkte resultat av fylkeskommunens langsiktige engasjement og innsats knyttet til å utvikle disse kulturmiljøene.

Mål mot 2030	Direktørområde	Indikator	Resultat 2019	Resultat 2020	Mål 2020
Det er attraktive og varierte bo- og arbeidsmarkeder i hele Agder	Regionplan 2030	Ensidig næringsstruktur (Herfindal-index)			
		Befolkningsvekst	0,5 %	0,7 %	1 %
		Antall sysselsatte etter arbeidssted	138 831		
Byer, tettsteder og bygdesentre er utviklet kompakt og med kvalitet. Stedene har gode	Analyse og plan	Arealbruk i tettsteder			
		Andel som opplever at butikker,	82,8 %	-	-

Mål mot 2030	Direktørområde	Indikator	Resultat 2019	Resultat 2020	Mål 2020
og inkluderende bomiljøer og møteplasser.		spisesteder og andre servicetilbud er lett tilgjengelige i nærmiljøet			
		Andel som opplever god tilgjengelighet til parker og andre grøntarealer i nærmiljøet	78,8 %	-	-
Kommunesentrene har et variert arbeidsliv, tjeneste- og opplevelsestilbud	Næring, kultur og kulturminnevern	Andel bosatt i sentrumssoner	3,3	3,4	
		Andel bosatte i tettsteder med trygg tilgang til rekreasjonsareal			
		Andel ansatte i sentrumssoner	25,1 %	25,7 %	
Flere har tilgang på bolig og bomiljø tilpasset sin livssituasjon	Analyse og plan	Andel personer som bor trangt	7,6 %		
		Andel husholdninger med gjeld større enn 3 ganger samlet inntekt			
		Andel som leier bolig			

Kommentarer til indikatorene

Agder hadde en befolkningsvekst fra 2019 til 2020 på 0,7 prosent. Dette er likt som det nasjonale snittet. 70 prosent av befolkningsveksten i perioden fra 2015-2020 har kommet i Kristiansandsregionen. De kommunene som har hatt høyest prosentvis vekst i perioden er Froland, Lillesand, Grimstad og Kristiansand. Syv kommuner opplevde befolkningsnedgang, og kommunene med størst nedgang er Risør, Valle og Gjerstad.

Agder hadde en økning i antall sysselsatte i fylket på 0,6 prosent fra 2018 til 2019. Dette er en lavere vekst enn gjennomsnittet for Norge som var på 0,9 prosent.

Det har vært en liten økning i andel personer som er bosatt i sentrumssoner i perioden fra 2016-2020. Andelen har gått opp fra 3,1 prosent i 2016 til 3,4 prosent i 2020. Andelen har for hele landet økt fra 6 prosent i 2016 til 6,2 prosent i 2020.

Andelen ansatte i sentrumssoner har holdt seg stabilt på ca. 25 prosent i perioden fra 2016-2020. Hvis vi sammenligner med snittet for Norge, var andelen der 30,7 prosent i 2016 og 31,4 prosent i 2020.

5.2 Verdiskaping og bærekraft

Mål mot 2030

Regionplan Agder 2030 angir følgende mål:

- Flere vekstkraftige små og mellomstore bedrifter er etablert.
- Det er høyere sysselsettingsvekst enn i landet for øvrig, med fokus på nye potensialer for bærekraftig verdiskaping.
- Næringsstrukturen er mer variert og preget av godt samarbeid med academia

- og offentlig sektor.
- Verdiskaping er basert på bærekraftig bruk av menneskelige ressurser og naturressurser.

I det følgende vises noen eksempler på aktiviteter i 2020 innen hovedsatsingen om verdiskaping og bærekraft.

Flere vekstkraftige små og mellomstore bedrifter

Agder fylkeskommune bidrar både med finansiering og styredeltakelse i den nasjonale satsingen Ungt Entreprenørskap for å forsterke barn og unges entreprenørskapskultur, og sørge for at entreprenørskap i større grad blir en del av hele utdanningsløpet.

I 2020 ble første fase av "Virkemiddelgjennomgangen på Agder" gjennomført. Målet er å kartlegge de regionale og nasjonale virkemidlene for innovasjon og næringsutvikling som er tilgjengelig i landsdelen, og legge til rette for en bedre koordinering og videreutvikling av næringsrettede virkemidler. Fase to gjennomføres i 2021.

I 2020 har Agder fylkeskommune ledet det regionale partnerskapet og ivaretatt oppdragsgiveransvaret for næringshageprogrammet og inkubasjonsprogrammet samt deler av etablerertilskuddsordningen, bedriftsnettverk, mentorordningen og direkte bedriftsrettede tilskudd i distriktene. Oppdragene for de ulike programmene og ordningene gis til Siva og Innovasjon Norge. I 2020 ble det samlet bevilget 41,1 mill. kroner fra Agder fylkeskommune til Siva og Innovasjon Norge for å gjennomføre disse nasjonale oppdragene.

Agder fylkeskommune bidrar til bærekraftig forretningsutvikling og ulike satsinger innen sirkulærøkonomi både gjennom de ulike tilskuddsordningen vi forvalter og gjennom ulike samarbeidsprosjekter. Et godt samarbeid med landsdelens etablerte klynger og bedriftsnettverk er en viktig innsatsfaktor for å styrke verdiskapingen og samarbeidet om nye arbeidsplasser i hele Agder.

Høyere sysselsettingsvekst

Agder fylkeskommune legger til rette for en bærekraftig utvikling gjennom ulike satsinger og strategisk bruk av virkemidler for å målene. Regionale forskningsfond Agder (RFF) og Forskningsmobilisering Agder, som skal bidra til at bedrifter og offentlige selskaper øker sin konkurransekraft og verdiskaping er eksempler på strategisk bruk av ressurser for å styrke en bærekraftig utvikling. Siden 2010 har RFF Agder bevilget mer enn 180 mill. kroner til forskning og forskningsdrevet innovasjon som skal bidra til næringslivsekst og utvikling i Agder. RFF Agder har årlige tildelinger på ca. 15 mill. kroner. Forskningsmobilisering som understøtter næringsliv og bedrifter med liten forskningserfaring har i 2020 fått bevilget 8 mill. kroner til kompetansemegling og innovasjons- og utviklingsprosjekter.

Velferdsteknologiske løsninger er avgjørende for en bærekraftig utvikling av helse- og omsorgssektoren fremover, og fylkeskommunen bidrar med å legge til rette for gode samarbeid med næringslivet, sykehuset og universitetet om e-helsesatsinger i regionen. Fylkeskommunen er representert i regional koordineringsgruppe for e-helse, e-helse 2030 og fagrådet for e-helse ved UiA, og er med i etableringen av et

kompetansenettverk rundt i4Helse, sammen med NAV, kommuner, UiA og Sørlandet sykehus.

Mer variert næringsstruktur

Økt samarbeid mellom næringsklynger og bedriftsnettverk er et viktig bidrag for økt innovasjon og bærekraftig verdiskaping. I 2020 har Agder fylkeskommune bidratt med utviklingstilskudd til klynger og bedriftsnettverk for å forsterke dette arbeidet.

Agder fylkeskommune har i samarbeid med Innovasjon Norge, Statsforvalteren i Agder og Agder tresenter etablert en ny næringsklynge «Tre på Agder», hvor målet er økt verdiskaping i tre-baserte næringer.

Samarbeidsprosjektet Blått kompetansesenter Sør er etablert som en viktig arena for å fremme bærekraftig blå vekst i kystsonen og legge til rette for innovative næringssettings gjennom et målrettet samarbeid mellom forvaltning, forskning og næringsutvikling.

I 2020 har Agder fylkeskommune forsterket sitt arbeid med tilrettelegging for entreprenørskap gjennom blant annet satsingen «Gründer365». Satsingen er et samarbeid mellom mange virkemiddelaktører og bidrar til å forsterke og utvikle et godt kompetansetilbud til gründere i Agder.

Verdiskaping basert på bærekraft

I 2020 lanserte Agder fylkeskommune sitt første klimabudsjett. I tillegg har vi lagt til rette for grønn omstilling i det offentlig private samarbeidet i Klimapartnere Agder. Klimapartnere Agder har 59 partnere som sammen jobber for å bidra til å redusere klimagassutslippene og møte morgendagens krav fra lavutslippssamfunnet. Prosjekter som skal sørge for et klimapositivt energiknutepunkt på Langemyr, samt ressurser og midler avsatt til en satsing på Havvind er andre initiativ igangsatt i 2020.

Veier til dette målet er blant annet å ivareta landskap, naturmangfold, friluftsområder, landbruksområder, strandsonen og kulturmiljø for fremtidige generasjoner gjennom utvikling, bruk og vern, samt å legge til rette for bærekraftig utvikling og utbygging av fornybare energikilder. Dette er prinsipper som legges til grunn for fylkeskommunen som regional planmyndighet og gjennom forvaltningsoppgaver, for eksempel innenfor forvaltning av høstbar innlandsfisk og gjennom uttalelser til konsesjonssøknader for vann- og vindkraft.

En annen vei til målet er å jobbe målrettet for heltidskultur og likestilt arbeidsliv, og dette følges opp gjennom et eget regionalt nettverk for heltidskultur (Nytt Blikk) og utviklingen av sertifiseringsordningen Likestilt arbeidsliv. Her er fylkeskommunen prosjekteier, og har også igangsatt arbeidet med å sertifisere egen virksomhet.

Mål mot 2030	Direktørområde	Indikator	Resultat 2019	Resultat 2020	Mål 2020
Flere vekstkraftige små og mellomstore bedrifter er etablert.	Næring, kultur og kulturminnevern	Nyetableringer per 1000 innbyggere	11,8		
		Andel foretak som har overlevd i fem år fra etableringsåret			

Mål mot 2030	Direktørområde	Indikator	Resultat 2019	Resultat 2020	Mål 2020
Det er høyere sysselsetningsvekst enn i landet forøvrig, med fokus på nye potensialer for bærekraftig verdiskaping.	Regionplan 2030	Sysselsetningsandel, aldergruppe 20-66 år	73,1 %		
		Andel av virksomheter med FoU (prosent)			
		Verdiskaping jordbruk, jakt, viltstell og skogbruk (mill. kr)			
Næringsstrukturen er mer variert og preget av godt samarbeid med akademia og offentlig sektor.	Næring, kultur og kulturminnevern	Ensidig næringsstruktur (Herfindal-index)			
		Andel sysselsatte innen næringene informasjon og kommunikasjon	1,7 %		
		Andel sysselsatte innen næringene teknisk og forretningsmessig tjenesteyting	8,3 %		
Verdiskaping er basert på bærekraftig bruk av menneskelige ressurser og naturressurser.	Regionplan 2030	Direkte klimagassutslipp i Agder i tonn CO2 ekvivalenter.	1 693 197		
		Fysisk nedbygd areal, km ²	109,2	110,5	
		Omdisponering av dyrket mark (dekar)	401		

Kommentarer til indikatorene

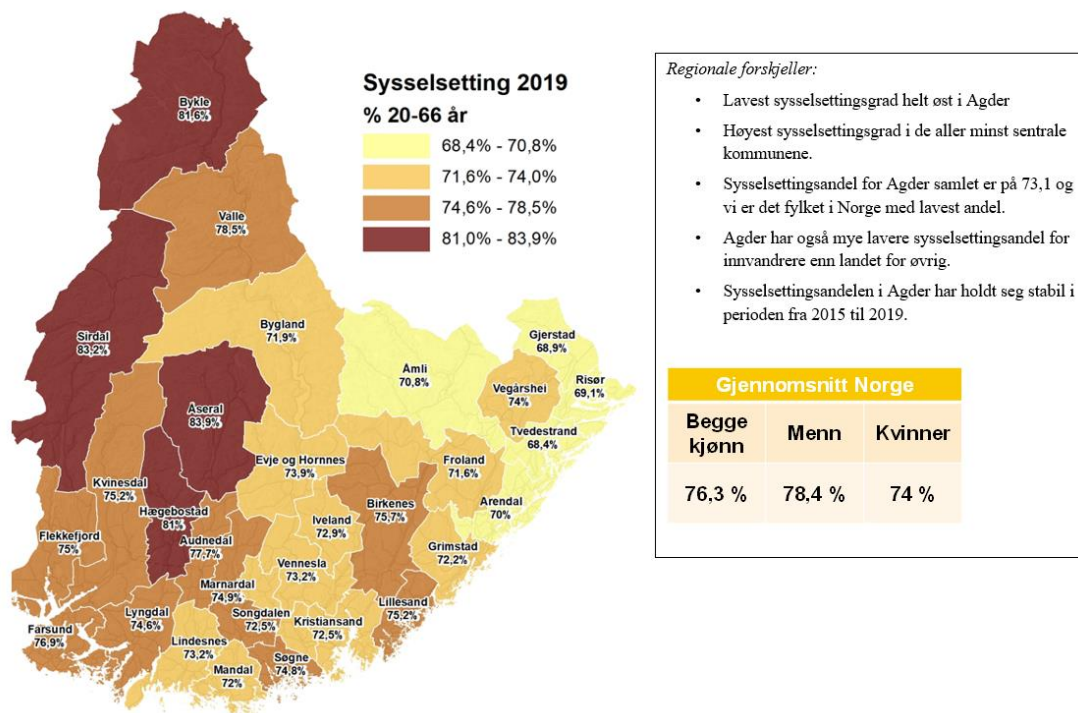
Agder har gjennom mange år utmerket seg som en gründerregion med mange nyetableringer. I 2019 ble det etablert mer enn 3 600 nye foretak i Agder, noe som utgjør 5,5 prosent av alle nyetableringer i landet. Antall nyetableringer per 1 000 innbyggere har i perioden 2015-2019 økt fra 10,5 til 11,8. I samme periode har gjennomsnittet for Norge økt fra 11,2 i 2015 til 12,3 i 2019.

Det har vært en liten økning i andel foretak som har overlevd i fem år fra etableringsåret når vi ser på perioden fra 2015 til 2018. I 2015 var andelen 29,6 prosent og denne har økt til 31 prosent i 2018. Hvis vi ser på tall for Norge, så har andelen foretak som har overlevd fem år økt fra 27,3 prosent i 2015 til 28,4 prosent i 2018. Agder har en høyere overlevelseshastighet enn landsgjennomsnittet.

Når man snakker om hvor mange som arbeider og diskuterer hvorvidt det blir flere eller færre sysselsatte, er det relevant å se på to typer tall: antallet personer som arbeider og andelen personer som arbeider. Sistnevnte, også kalt sysselsetningsandelen, er andelen personer i en viss aldersgruppe som arbeider sett i forhold til befolkningen i samme aldersgruppe. Hele den registrerte befolkningen er da inkludert – også uføre, pensjonister, studenter og andre. En av hensiktene med et slikt mål er å vise hvor mange innenfor en gitt aldersgruppe som helt eller delvis er i arbeid, uavhengig av om de faktisk er i stand til å arbeide eller om det er ønskelig at de

arbeider. Siden andelen sysselsatte blir regnet i prosent av befolkningen, er utviklingen i sysselsettingsandelen avhengig av to forhold: utviklingen i antallet sysselsatte og befolkningsveksten.

Agder er det fylket med lavest sysselsettingsandel per 2019. Det er store forskjeller mellom kommunene.

Et av de overordnede målene i Regionplan Agder 2030 er at klimagassutslippene skal ned med 45 prosent. Det har vært en nedgang i utslippene for Agder med -3,2 prosent fra 2018 til 2019. Nedgangen er noe lavere i Agder enn for Norge samlet hvor endringen var -3,7 prosent.

5.3 Utdanning og kompetanse

Mål mot 2030

Regionplan Agder 2030 angir følgende mål:

- Sysselsettingen har økt, særlig for utsatte og marginaliserte grupper.
- Det har skjedd betydelige forbedringer når det gjelder likestilling, inkludering, fysisk og psykisk helse.
- Barnehager, skoler, høyere utdanning og bedrifter fremmer kultur for læring, helse og trivsel.
- Agder er internasjonalt anerkjent som kompetanseregion for fremtidens produksjon, distribusjon og bruk av energi.
- En høyere andel elever og studenter gjennomfører videregående opplæring, fagskole og høyere utdanning.
- Det er god balanse mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanse i det regionale arbeidsmarkedet.

- Agder har en sterk internasjonal orientering i undervisningen på alle nivå.

I det følgende vises noen eksempler på aktiviteter i 2020 innen hovedsatsingen om utdanning og kompetanse.

Agder fylkeskommune har et overordnet mål for hvert av de tre satsingsområdene i opplæringssektoren:

- Gjennomføring: Alle elever og lærlinger som er i stand til det, skal gjennomføre videregående opplæring med kompetanse som anerkjennes for videre studier og arbeidsliv.
- Læringsutbytte: Alle elever og lærlinger som går ut av videregående opplæring skal ha kunnskaper, ferdigheter og holdninger som gjør dem i stand til å mestre videre utdanning og arbeidsliv.
- Læringsmiljø: Alle elever og lærlinger skal inkluderes, trives, oppleve mestring og få faglige utfordringer. Fylkeskommunen har nulltoleranse for alle former for mobbing og diskriminering.

Gjennomføring av videregående opplæring måles fem år etter påbegynt opplæring for elever på studieforbereende programmer, og seks år etter start i Vg1 for elever som begynte på ett av de yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Etter innføringen av Kunnskapsløftet i 2006 har andel ungdommer som består videregående økt betydelig. Agder har hatt en høyere fullføringsgrad enn landsgjennomsnittet i perioden 2015-2019. For perioden 2009-2015 hadde Agder en fullføringsgrad på 76,3 prosent, mens tallet for Norge var 73,9 prosent. I perioden 2013-2019 hadde Agder en fullføringsgrad på 78,3 prosent, mens tallet for Norge var 78,1 prosent.

Agder har noe lavere gjennomføring etter ett skoleår enn landssnittet. Andelen økte betydelig skoleåret 2019/20, både lokalt og nasjonalt, fordi det ikke ble gjennomført eksamen for elever våren 2020. Det er stor variasjon i skoleårgjennomføringen mellom skolene i Agder, og hele syv skoler hadde over 90 prosent fullført og bestått i 2019/20.

Gjennomføring av videregående opplæring påvirker gjennomføring av høyere utdanning, og er avgjørende for å øke levekårene.

Mål mot 2030	Direktørområde	Indikator	Resultat 2019	Resultat 2020	Mål 2020
Sysselsettingen har økt, særlig for utsatte og marginaliserte grupper.	Utdanning	Sysselsettingsandel, aldersgruppe 20-66 år	73,1 %		
		Sysselsettingsandel innvandrere gruppe 2, aldersgruppe 20-66 år			
		Andel med overgang til arbeid og/eller utdanning ett år etter endt introduksjonsprogram.			
Det har skjedd betydelige	Folkehelse	Andel sysselsatte kvinner som jobber			

Mål mot 2030	Direktørområde	Indikator	Resultat 2019	Resultat 2020	Mål 2020
forbedringer når det gjelder likestilling, inkludering, fysisk og psykisk helse.		deltid, aldersgruppe 20-66 år.			
		Andel unge mottakere av uføreytelser (3 års glidende gjennomsnitt), aldersgruppe 18-29 år			
		Andel med psykiske plager	13,7 %	-	-
		Andel med god helse	72,4 %	-	-
Barnehager, skoler, høyere utdanning og bedrifter fremmer kultur for læring, helse og trivsel.	Utdanning	Andel som opplever mobbing		3,5 %	
		Faglig motivasjon på skolen, snittskår, skala 1-5		3,6	
		Mestring på skolen, snittskår, skala 1-5		3,9	
		Trivsel på skolen, snittskår, skala 1-5		4,2	
En høyere andel elever og studenter gjennomfører videregående opplæring, fagskole og høyere utdanning.	Utdanning	Fullføringsgrad videregående skole (5/6 år)	78,3 %		
		Andel som gjennomfører læretiden på normert tid	77,8 %	80,1 %	
		Andel med universitets- og høyskoleutdanning			
Det er god balanse mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanse i det regionale arbeidsmarkedet.	Regionplan 2030	Andel virksomheter som opplever rekrutteringsproblemer	13 %		
		Mangel på arbeidskraft (antall)	2 700		
		Andel fagarbeidere utenfor arbeid og utdanning	7,6 %		
Agder er internasjonalt anerkjent som kompetanseregion for fremtidens produksjon, distribusjon og bruk av energi.	Utdanning	Andel av energiforbruk som kommer fra fornybare kilder (elektrisitet og bio)			
Agder har en sterk internasjonal orientering i undervisningen på alle nivå.	Regionplan 2030	Tildeling Erasmus+ til grunnopplæring per innbygger i fylket	5,6	11,6	
		Antall utenlandske studenter på UiA	365		

Kommentarer til indikatorene

Blant innvandrere er det en lavere sysselsetting enn befolkningen for øvrig. Dette

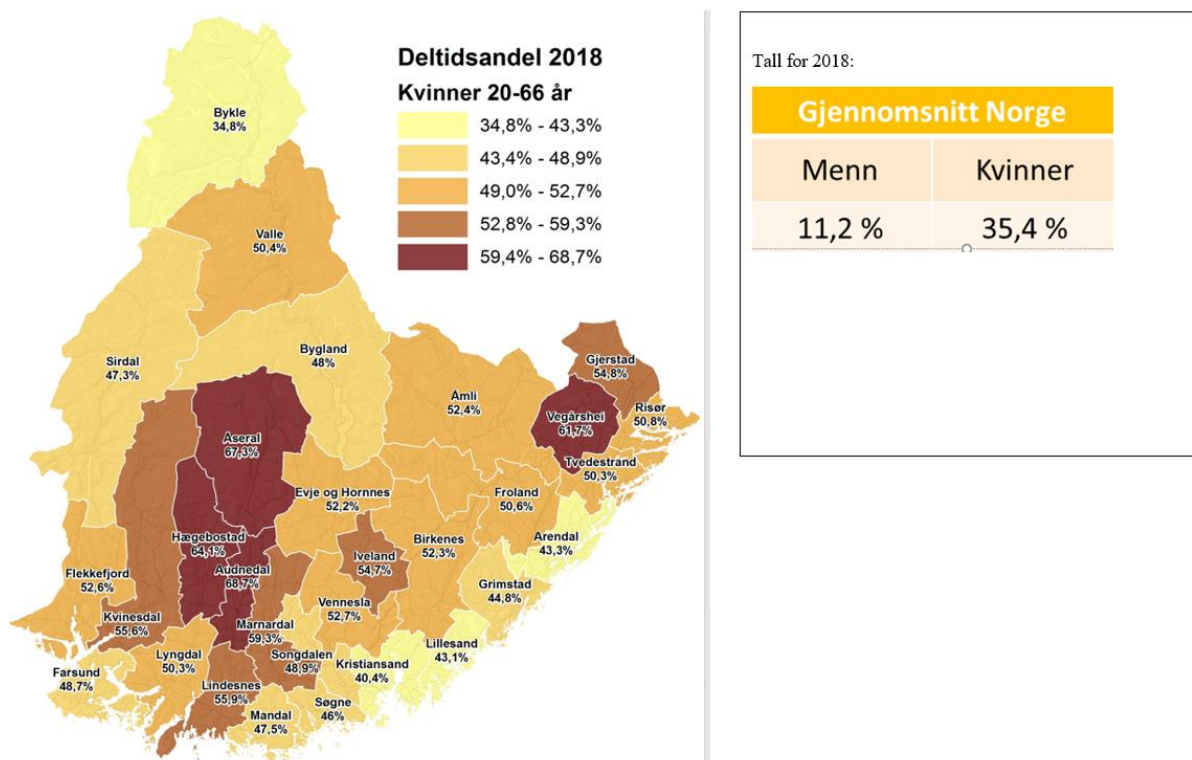
gjelder både blant menn og kvinner, men sysselsettingen er lavest blant innvandrerkvinnene. Indikator kan benyttes til å følge med på om sysselsettingsandelen øker for utsatte og marginaliserte grupper. Statistikk for 2019 viser at 51,6 prosent i Aust-Agder og 54,6 prosent i Vest-Agder var sysselsatt. Andelen har økt i perioden 2015-2019. Hvis vi ser på gjennomsnittlig sysselsettingsandel for Norge så har den økt fra 55,4 prosent i 2015 til 60,3 prosent i 2019.

Tall for Norge viser at 63 prosent av de som gikk ut av introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere i 2017, var i arbeid eller utdanning ett år etter endt program (2018). Året før var andelen 62 prosent. Hvis vi ser på tall for Agder så har andelen økt fra 54 prosent i 2016 til 67 prosent i 2018. Fra og med 2010 har det vært en nasjonal målsetting at minst 70 prosent skal være i arbeid eller under utdanning innen ett år etter endt introduksjonsprogram.

Generelt jobber kvinner mer deltid enn menn, og i Agder er det en betydelig høyere andel kvinner i deltid enn det er i landet som helhet. Dette bidrar til å reprodusere kjønnsforskjeller og reduserer verdiskapingen i regionen. Det har vært en nedgang i andel kvinner som jobber deltid i Agder fra 55 prosent i 2016 til 51,8 prosent i 2018. Landsgjennomsnittet var i 2018 35,4 prosent.

Tall for 2018 viser at det er *regionale forskjeller* i Agder, *men*:

- Alle kommunene på Agder (unntatt Bykle) har vesentlig høyere deltidsandel blant kvinner enn landsgjennomsnittet.
- I omtrent 2/3 av kommunene jobber flertallet av kvinner deltid.

5.4 Transport og kommunikasjon

Mål mot 2030

Regionplan Agder 2030 angir følgende mål:

- Transportbehovet på Agder er redusert.
- Det er etablert miljøvennlige, effektive, sikre og universelt utformede mobilitetsløsninger.
- Nødvendig infrastruktur for et lavutslippssamfunn er bygd ut.
- Andelen reiser til fots, med sykkel og med kollektiv er økt.
- Infrastruktur for transport og kommunikasjon er tilpasset klimaendringer og ekstremisituasjoner.
- Digital infrastruktur er robust, har god kapasitet og internasjonal tilknytning.
- Planlegging av arealbruk og transportsystem skal fremme en bærekraftig samfunnsutvikling.
- Agder er forberedt på fremtidens transportløsninger.

I det følgende vises noen eksempler på aktiviteter i 2020 innen hovedsatsingen om transport og kommunikasjon.

Transportbehovet på Agder er redusert

Kristiansandsregionen og Arendalsregionen har inngått areal- og transportplansamarbeid (ATP-samarbeid) med sikte på å gjennomføre en bærekraftig areal- og transportpolitikk som reduserer transportbehovet. Skadelig utslipp reduseres gjennom begrensninger i personbiltransport og tilrettelegging for dekning av transportbehovet gjennom økt bruk av kollektivtrafikk, sykling og gåing.

Miljøvennlige, effektive, sikre og universelt utformede mobilitetsløsninger

Gjennom handlingsprogrammet for fylkesveg etableres både gang- og sykkelveger, med prioritet på trygge skoleveger og universelt utformede bussholdeplasser. Agder kollektivtrafikk AS har flere områder med bestillingstransport og tester ut nye områder og tilbud. Et pilotprosjekt for samordning av all offentlig bestillingstransport planlegges.

Agder fylkeskommune har et utstrakt forebyggende trafikksikkerhetsarbeid gjennom nyttårsaksjonen, årlig trafikksikkerhetskonferanse, Trafoen, 18+, sykkelgården i Arendal og et godt samarbeid med Trygg Trafikk. Hjertesonearbeidet, med mål om at flest mulig elever skal gå eller sykle til skolen, og tilrettelegging av trygge stoppesteder utenfor sonen for de som må ha transport.

Nødvendig infrastruktur for et lavutslippssamfunn

Fylkessamarbeidet Jernbaneforum Sør arbeider for forbedring av infrastrukturen på jernbane slik at fremkommeligheten for personer og gods bedres - særlig kobling mellom Sørlandsbanen og Vestfoldbanen.

Elektrifisering av busser i byområdene utvides og arbeid med elektrifisering av ferger i Flekkefjord og båtruter i Arendal pågår. Arbeid med tiltak for å elektrifisere transporten av gods mellom terminaler i Kristiansand pågår i samarbeid med transportetatene og Kristiansand havn. Omfanget av solcellepaneler på fylkeskommunale bygg utvides.

Andelen reiser til fots, med sykkel og med kollektiv

Reisevaneundersøkelsen for 2018/2019 er ikke klar. Fylkeskommunen prioriterer gang- sykkelveger i areal- og transportplanleggingen som tilrettelegger økt for gåing og sykling. Kommunene i Kristiansandsregionen har gjennom Samferdselspakke 1 og belønningsmidler gjennomført omfattende investeringstiltak over mange år for gåing og sykling og drift av kollektivtrafikk.

I driftskontrakt Kristiansand er kravet til vinterdrift for å bedre forhold for gående og syklende skjerpet.

Det pågår prosjektarbeid mellom kommunene, Agder fylkeskommune og AKT for å tilrettelegge for hinderfri fremføring av kollektivtrafikken i Kristiansand og Arendal.

Infrastruktur for transport og kommunikasjon tilpasset klimaendringer og ekstremisituasjoner

Fylkeskommunen har god oversikt over vegstrekninger som er utsatt for skred og ras, samt over hvilke veger som er utsatt for flom ved store nedbørsmengder. Arbeidet med å registrere kritisk forfall på fylkesvegnettet startet opp i 2020, og vil gi ytterligere økt innsikt over tilstanden for å prioritere de viktigste utfordringene innen fremkommelighet og trafikksikkerhet. Overgang til felles byggherrevakt for hele Agder vil gi forbedret oversikt over utfordringene.

Digital infrastruktur er robust, har god kapasitet og internasjonal tilknytning

Bredbånd bygges stadig ut, og fylkestinget har styrket bevilgningen for 2021. Gjennom Det digitale Agder (DDA) bygges bredbånd til brukere, bedrifter og offentlige institusjoner i hele Agder som legger til rette for effektive, digitale møteformer og grunnlag for fremtidige digitale offentlige tjenester.

Planlegging av arealbruk og transportsystem skal fremme en bærekraftig samfunnsutvikling

Det er inngått ATP-samarbeid i Kristiansandsregionen og Arendalsregionen. I Kristiansandsregionen er det inngått avtale om belønningsmidler med Samferdselsdepartementet for perioden 2020-2023, som bygger på nullvekstmålet. Kristiansand kommune har utviklet en metode for å rangere de ulike boligutbyggingsområdene etter hvor godt de bygger opp under målsettingen om nullvekst i personbiltrafikken, og benyttes i hele byområdet.

Fylkeskommunen har en aktiv rolle i behandlingen av plansaker knyttet til ny E18 og E39 med særlig fokus på plassering og tilrettelegging i motorvegkryss for gange- og sykkelløsninger, og effektive kollektivløsninger.

Agder er forberedt på fremtidens transportløsninger

AKT har i drift et antall el-busser i Kristiansand, Mandal og Arendal. I Kristiansand er det inngått samarbeid mellom kommunen, fylkeskommunen, Statens vegvesen og firmaet Ryde om ordning med drift av sparkesykler i byen.

Setesdal regionråd deltar i EU-prosjektet MARA (Mobility and Accessibility i Rural Areas). Prosjektet søker mer bærekraftige løsninger for transport i rurale områder. Prosjektet skal utrede en elsykkelordning og en form for delebil.

Fylkeskommunen skal utarbeide en ladestrategi for landsdelen, og vi yter allerede tilskudd til og bistand i arbeidet med å etablere ladepunkter på strategiske steder. Videre er vi aktive i prosesser knyttet til hydrogen som drivstoff, særlig for tungtransporten.

Mål mot 2030	Direktørområde	Indikator	Resultat 2019	Resultat 2020	Mål 2020
Transportbehovet på Agder er redusert.	Samferdsel og eiendom	Andelen reiser foretatt til fots, med sykkel og kollektiv på reiser under 10 kilometer	35,4 %		
Der er etablert miljøvennlige, effektive, sikre og universell utformete mobilitetsløsninger.	Samferdsel og eiendom	Elektrifiseringsgrad veitrafikk	2 %		
		Klimagassutslipp veitrafikk	345 995		
		Antall drepte eller hardt skadede i trafikken	33		
Nødvendig infrastruktur for et lavutslippssamfunn er bygd ut.	Samferdsel og eiendom	Antall ladepunkter for el-bil	877	1 086	
		Andel med tilbud om nyeste bredbåndsteknologi (fiber)		81 %	
		Antall km årlig utbygd gang og sykkelvei	30,7		
		Antall km gang og sykkelvei	609		
Andelen reiser som foretas til fots, med sykkel og med kollektiv er økt.	Samferdsel og eiendom	Andel reiser foretatt til fots	16,9 %		
		Andel reiser foretatt med sykkel	6 %		
		Andel reiser foretatt med kollektiv	8,1 %		
Infrastruktur for transport og kommunikasjon er tilpasset klimaendringer og ekstremisituasjoner.	Samferdsel og eiendom	Antall km vei med kritisk forfall			
		Antall km vei som ligger i flomsone/flomutsatt og rasutsatt sone			
Digital infrastruktur er robust, har god kapasitet og internasjonal tilknytning.	Samferdsel og eiendom	Andel med tilbud om nyeste bredbåndsteknologi (fiber)		81 %	
Planlegging av arealbruk og transportsystem skal fremme en	Samferdsel og eiendom	Andelen reiser som er foretatt med personbil	67,3 %		
		Arealbruk i tettsteder			

Mål mot 2030	Direktørområde	Indikator	Resultat 2019	Resultat 2020	Mål 2020
bærekraftig samfunnsutvikling.		Andel som opplever at gang og sykkelstier er godt utbygd i sitt nærområde	60,5 %	-	-
Agder er forberedt på fremtidens transportløsninger.	Samferdsel og eiendom	Antall ladepunkter for el-bil	877	1 086	

Kommentarer til indikatorene

Klimagassutslippene fra veitrafikk har gått ned i perioden fra 2015-2019 med nærmere 15 prosent. De absolutte tallene viser en nedgang fra 404 586 tonn (CO₂ -ekvivalenter) til 345 995 tonn (CO₂ -ekvivalenter).

Formålet med statistikken over vegtrafikkulykker er å gi informasjon om ulykker og skader i trafikken som er rapportert til politiet. Statistikken er viktig for å beskrive trafikksikkerheten og utviklingen over tid. Statistikken skal gi underlag for å analysere problemområder samt effekten av tiltak som iverksettes. Indikator benyttes til å følge opp om mobilitetsløsningene er sikre. Antall drepte eller hardt skadede i trafikken har blitt redusert fra 2015 (49) til 2019 (33).

En viktig del av infrastrukturen for et lavutslippssamfunn er at det er tilstrekkelig med ladepunkter til en økende andel el-biler. Antall ladepunkter for el-biler har økt raskt i perioden fra 2015 til 2020. I løpet av denne fem års perioden er det nesten blitt tre ganger så mange ladepunkter. Økning fra 389 ladepunkter i 2015 til 1 086 i 2020.

Det Digitale Agder har i mange år arbeidet for god mobildekning og bredbånd til husholdninger i landsdelen. Status i 2020 for kommunene i Agder viser at det er store variasjoner mellom kommunene i forhold til hvor mange som har tilbud om nyeste bredbåndsteknologi (fiber). Andelen som i 2020 hadde tilbud om nyeste bredbåndsteknologi (fiber) i Norge var 74 prosent. Andelen for Agder er over landsgjennomsnittet og var i 2020 81 prosent. Dette er en kraftig økning for Agder og opp fra 63 prosent i Aust-Agder og 65 prosent i Vest-Agder i 2018. Tilgang til nyeste informasjons- og kommunikasjonsteknologi gjør det enklere å velge den mest klimavennlige løsningen for innbyggerne og besøkende.

5.5 Kultur

Mål mot 2030

Regionplan Agder 2030 angir følgende mål:

- Kultursektorens aktivitet innen forskning og utvikling er over landsgjennomsnittet.
- Tettheten av kunstnere og kulturarbeidere er den høyeste i landet utenfor Oslo.
- Verdiskapningen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene har økt.
- Samarbeidet mellom kultursektoren og reiselivet om kulturturisme har

- oppnådd nasjonal status.
- Alle innbyggere har muligheter til å delta på fellesarenaer for kultur og idrett og til å utvikle egne kreative evner.
- Alle innbyggere opplever å ha god tilgang til et bredt spekter av kultur- og idrettstilbud i nærområdet.
- Frivillighet er drivkraft i videreutvikling av Agders kultur- og idrettsliv.

I det følgende vises noen eksempler på aktiviteter i 2020 innen hovedsatsingen om kultur.

Regionplanen bygger på kunnskap om at kultur, idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er viktig for innbyggernes levekår. Kulturen fortolker samfunnet vi lever i, og har på den måten en betydelig egenverdi. I tillegg er det også en næring som sysselsetter mange mennesker på Agder. Kultur, kulturarv og idrett bidrar til å utvikle kreativitet og god folkehelse og til sosial integrering.

Kulturarenaer og formidlingsbygg kan gjøre Agder til en nasjonal kulturregion. Den betydelige satsingen på kulturminnevern skal bidra til å bevare Agders historie, bygge identitet og skape verdier.

Det er kommet to nye stortingsmeldinger som har særlig betydning for våre satsinger:

- Meld. St. 8 Kulturens kraft - kulturpolitikk for framtida (2019)
- Meld. St. 16 Nye mål i kulturmiljøpolitikken - Engasjement, bærekraft og mangfold

Under er målene og ulike tiltak og satsinger som er gjennomført i 2020 beskrevet.

Tettheten av kunstnere og kulturarbeidere

I 2020 ble det vedtatt nye ordninger for stipend til kunstnere og idrettstalenter. For kunstnere to arbeidsstipend, tre kunstnerstipend og ett etableringsstipend og åtte idrettsstipend. I tillegg ett nytt Agderstipend på 250 000 kroner, som i 2020 ble tildelt komponist og dirigent Rolf Gupta. Det ble også vedtatt retningslinjer for Agders fylkeskulturpris, som i 2020 ble tildelt forfatter Gaute Heivoll. Etter 20 år med utdeling av Sørlandets litteraturpris, ble det delt ut en ny hederspris, denne gang til forfatter Øystein Lønn.

Fylkeskommunen er selv arbeidsgiver for kunstnere og kulturarbeidere i Agder gjennom Den kulturelle skolesekken (DKS). Koronasituasjonen i 2020 gjorde at mange turneer måtte avlyses, helt eller delvis. Noen produksjoner ble tilpasset, andre gjennomført digitalt.

Nøkkeltall for fylkeskommunens DKS i 2020 for videregående skoler:

- Det ble gjennomført hele eller deler av 26 turneer med totalt 6 180 elever fordelt på 157 hendelser/visninger. I tillegg til en digital versjon av Filmfest ung.
- Avlyst pga koronasituasjonen: hele eller deler av 14 turneer, med totalt 2 328 elever som skulle deltatt på 63 hendelser/visninger.

Nøkkeltall for fylkeskommunens DKS for grunnskoler:

- Gjennomført hele eller deler av 69 turneer, med totalt 70 303 elever fordelt på 1 473 hendelser/visninger.
- Avlyst pga koronasituasjonen: hele eller deler av 39 turneer med totalt 19 301 elever som skulle deltatt på 299 hendelser/visninger.

2020 ble et unntaksår der mange festivaler, arrangement, forestillinger, utstillinger m.m. ble avlyst, utsatt eller ikke søkt for pga koronasituasjonen. Noe ble omgjort til digital plattform, og det har vært et år der mange har prøvd seg med nye formidlingsformer. Men det vanlige mangfoldet og mengden av arrangement uteble. Dette viser seg også i mindre og færre tilskudd til det frie feltet i Agder.

Verdiskapingen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene

I 2020 har det vært et særlig fokus på delmålet om å *etablere og videreutvikle bygningsvernsentre*. De tre sentrene i regionen er godt etablert med hvert sin profil, men felles hovedoppgaver i å gi råd og veiledning til private og håndverkere. Risør fokuserer på fartøyvern og bygningsvern nær kysten, i Setesdal er det laft og middelalderbygg som er hovedtemaer og Byggeskikksenteret i Flekkefjord har et særskilt ansvar for uthavner og spesielle byggeskikker i den vestre delen av Agder. De tre sentrene forvalter store deler av fylkeskommunens virkemiddelapparat i form av ulike tilskuddsordninger til private eiere av freda og verneverdige hus, teknisk-industrielle kulturminner, fartøyvern og brannsikring.

I regionplan 2030 står det at regionen skal *jobbe aktivt for at uthavnene (og Setesdalskulturen) kommer på UNESCOs liste over henholdsvis verdensarv og immateriell kulturarv*. I fjor tok fylkeskommunen initiativ til å starte et arbeide for å oppnå status som europeisk kulturrute, med utgangspunkt i uthavnene. Europeiske kulturruter er en sertifiseringsordning i regi av Europarådet, og forutsetter et europeisk samarbeid med minimum tre medlemsland i Europa. Sertifiseringen forutsetter regionalt samarbeid som involverer reiseliv, forskning, kulturminnevern, museum og andre relevante aktører. Bærekraftig reiseliv vil være et sentralt element i kulturruteprosjektet og i 2020 ble det holdt oppstartsmøter med USUS og de store museene i regionen.

Et annet verdiskapningsprosjekt hvor fylkeskommunen har bidratt med midler, ressurser og kompetanse er "Gruvebyen på Knaben". Prosjektet arbeider for å rehabilitere, ivareta og ta i bruk driftsbygningene på Knaben i Kvinesdal. Knaben er et av åtte utvalgte kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA) på Agder. Målet er å skape en internasjonal gruveattraksjon som kan bidra til en bærekraftig utvikling av Knaben som helårs reisemål.

Agder folkemusikkarkiv bidrar til at de rike folkemusikktradisjonene på Agder blir tatt vare på gjennom aktiv innsamling og formidling. Arkivet har en omfattende samling tradisjonsmateriale: 33 000 digitaliserte lydutt, 7 000 foto, notemateriale, vise- og stevbøker, video/film, fagbibliotek. Folkemusikkarkivet er etterspurt for hjelp og kopiering av ulikt arkivmateriale til komponister, musikere, forfattere, forskere og studenter.

Fylkeskommunen fikk utarbeidet et forprosjekt for videreutvikling etter Unescos

listeføring av den immaterielle kulturarven (stev, dans og spel) i Setesdal. Det ble vedtatt opprettet en treårig prosjektstilling med oppstart fra nyttår 2021.

Samarbeid mellom kultursektoren og reiselivet om kulturturisme

Regionplan Agder 2030 sier at vi skal *tilrettelegge kulturelle satsinger og regionens kulturarv for helhetlig attraksjonsutvikling*. Dette arbeidet innebærer å tilrettelegge, ivareta og formidle viktige kulturmiljø som elementer i en bærekraftig og helhetlig samfunnsutvikling, slik at kulturminnene kan bidra i bred verdiskapingssammenheng (både økonomisk, kulturell, sosial og miljømessig verdiskaping). Sammen med regionale samarbeidspartnere, både offentlige og private, arbeides det aktivt for at regionens kulturminner skal bli tilgjengelige for folk flest.

De frivillige er en viktig ressurs og samarbeidspartner, både for å få skiltet kulturhistoriske lokaliteter og istandsatt bygninger og anlegg. Vi har i 2020 blant annet bidratt med midler til skilting i Slaaberviga, minnestøtte ved Flikkeid/Flekkefjordbanen og tilrettelegging av bunkere i Sandvigen. Selv om hovedformålet med prosjektene er å tilgjengeliggjøre kulturminnenes historie og betydning, er engasjementet og aktiviteten også positive i et folkehelseperspektiv. Kanskje kan attraktive besøksmål med historisk innhold og opplevelser knyttet til kulturminner gi motivasjon til økt aktivitet?

Mulighet til å delta på fellesarenaer for kultur og idrett og til å utvikle egne kreative evner

I 2020 mottok Agder fylkeskommune 3,8 mill. kroner i spillemidler til lokale kulturbygg, som ble fordelt til Flekkefjord kultursenter Spira, Valle folkebibliotek og Bygland skole kulturaula.

Det ble også godkjent 263 søknader om spillemidler til bygging av anlegg for idrett og fysisk aktivitet, med en samlet kostnadsramme på over 1,2 mrd. kroner. I tillegg til søknader fra kommuner ble det sendt inn søknader fra totalt 47 ulike lag og foreninger, hvor alle ble prioritert og tildelt spillemidler. Totalt var søknadssummen i Agder 355,3 mill. kroner, og på bakgrunn av godkjent søknadssum, antall innbyggere og anleggsfordeling mottok Agder fylkeskommune 91,2 mill. kroner til fordeling i 2020. Dette resulterer i et etterslep på spillemidler som gjør at ventetida fra førstegangssøknad til utbetaling av midler nærmer seg fire år.

Friluftslivsbygg var den største anleggs-kategorien med 37 godkjente søknader, blant annet turveier, -løyper og -stier, gapahuker, sanitærbygg og dagsturhytte. De nest største anleggs-kategoriene i 2020 var fotballanlegg og idrettshaller, med henholdsvis 32 og 28 godkjente søknader. Alle kommunene i Agder søkte om spillemidler. De største tildelingene ble gitt til Evje flerbrukshall, Imåshallen i Grimstad, Kvinesdal stadion ballhall, Fjellgardshallen ridehall i Bykle, klubbhuset til Vegårshei Ski- og Aktivitetssenter, Sirdal Skiarena skiskytterstadion og Mjåvann skateanlegg i Tvedestrand.

God tilgang til et bredt spekter av kultur- og idrettstilbud i nærområdet

16. mars 2020 stengte alle bibliotek i landet dørene for publikum. Fylkesbiblioteket startet straks med å tilrettelegge for digitalt innhold i samarbeid med leverandører og de kommunale bibliotekene. Avistjenesten PressReader er fullfinansiert av fylkeskommunen. Fylkesbiblioteket finansierte oppdatering av alle lokale

biblioteksystem slik at lånerne kunne logge seg på tjenesten hjemmefra og ikke var avhengig av aktivering fra bibliotekenes nettverk.

I mars og april 2020 økte bruken med 40 prosent. I desember 2020 åpnet egdene 175 000 artikler mot 96 000 i desember 2019. 1. mai hadde vi på plass utlånsappen BookBites som gir gratis tilgang til e-bøker og e-lydbøker til alle med lånekort ved et folkebibliotek eller en videregående skole i Agder. Samtidig delte Nasjonalbiblioteket ut ekstraordinære midler til fylkene til innkjøp av e-medier. I Agder økte utlånet av slike medier med 36 prosent, sammenlignet med 2019.

I april lanserte vi *UKM Agder digital*, en digital visningsarena for ung kultur der ungdommen hadde sendt inn kunst, musikk og danseinnslag.

Frivillighet er drivkraft i videreutviklingen av Agders kultur- og idrettsliv

I 2020 ble tilskuddsordninger for paraplyorganisasjonene for idrett, barn og unge og musikk samordnet. Alle tre paraplyorganisasjonene har nå hele Agder som sitt nedslagsfelt. Det ble vedtatt oppstart av arbeidet med frivillighetsstrategi for Agder 2022-2030. Formålet med strategien er å gi en retning for hvordan vi, gjennom bedre samarbeid på tvers, kan løfte frivilligheten i regionen og hvilken rolle fylkeskommunen, som regional utviklingsaktør, kan ha i denne sammenheng.

Fylkeskommunen arbeider med mangfold og integrering bl.a. gjennom *Agder for alle*. I 2020 hadde vi tre større arrangement med tema knytta til "black lives matter", i Kristiansand, Grimstad og Arendal.

Mål mot 2030	Direktørområde	Indikator	Resultat 2019	Resultat 2020	Mål 2020
Kultursektorens aktivitet innen forskning og utvikling er over landsgjennomsnittet.	Næring, kultur og kulturminnevern	Årlig beløp tildelt fra Riksantikvarens verdiskapingsprogram.			
Tettheten av kunstnere og kulturarbeidere er den høyeste i landet utenfor Oslo.	Næring, kultur og kulturminnevern	Antall kunstnere pr. 1000 innbygger, fylker.			
		Antall sysselsatte i kulturyrker per 1000 innbyggere			
Verdiskapingen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene har økt.	Næring, kultur og kulturminnevern	Totalt antall besøkende til kulturmiljøene			
		Verdiskaping innen overnatting, servering og aktiviteter i kulturmiljøet			
Samarbeidet mellom kultursektoren og reiselivet om kulturisme har oppnådd nasjonal status.	Næring, kultur og kulturminnevern	Næringsklyngen for reiseliv, kultur og opplevelser (USUS) er blitt med i det nasjonale klyngeprogrammet eller har oppnådd tilsvarende nasjonale posisjon.			

Mål mot 2030	Direktørområde	Indikator	Resultat 2019	Resultat 2020	Mål 2020
Alle innbyggere har muligheter til å delta på fellesarenaer for kultur og idrett og til å utvikle egne kreative evner.	Næring, kultur og kulturminnevern	Andel ungdommer som er medlem av en organisasjon, klubb, lag eller forening.	56 %	-	-
		Andel som oppgir at de har god eller svært god tilgang til kultur- og idrettstilbud i nærmiljøet.	78,2 %	-	-
Alle innbyggere opplever å ha god tilgang til et bredt spekter av kultur- og idrettstilbud i nærområdet.	Næring, kultur og kulturminnevern	Andel som oppgir at de har god eller svært god tilgang til kultur- og idrettstilbud i nærmiljøet.	78,2 %	-	-
		Andel som opplever at tilbudet til ungdom når det gjelder lokaler for å treffe andre unge, idrettsanlegg og kulturtilbudet er bra		-	-
Frivillighet er drivkraft i videreutviklingen av Agders kultur- og idrettsliv.	Folkehelse	Verdi av frivillig innsats i idrettslagene	938		
		Antall frivillige pr. 1000 innbygger (kultur)			

Kommentarer til indikatorene

Til tross for at ungdommer i Agder bruker mye tid hjemme og på digitale medier, er det fortsatt mange som deltar i ulike organiserte fritidsaktiviteter. Hele 80 prosent av ungdommene har deltatt på minst én aktivitet i regi av idrettslag, fritidsklubb, korps, kor, kulturskole, religiøs forening eller annen organisasjon eller klubb den siste måneden (2019). Disse tallene er omtrent som i 2016, og tilnærmet likt landsgjennomsnittet. I 2016 deltok elever fra 8. trinn til Vg1, og i 2019 deltok alle elever på ungdomsskolene og de videregående skolene i Agder. Den totale andelen ungdommer som er medlem av en organisasjon, klubb, lag eller forening har gått ned fra 63 prosent i 2016 til 56 prosent i 2019. Tallene er ikke direkte sammenlignbare siden de i 2019 også inkluderer elever på Vg2 og Vg3. Hvis vi ser på resultatene for 2019 så ser vi at andelen som er medlem går gradvis nedover fra 69 prosent på 8. trinn til 42 prosent på Vg3.

Indikatoren om tilgang til kultur- og idrettstilbud viser tilgang til kultur- og idrettstilbud, samlet og på tvers av regioner og kommuner i Agder for befolkningen som er over 18 år. Andelen som oppgir god tilgang (god eller svært god) varierer en del mellom de geografiske områdene. Samlet for Agder er andelen på 78,2 prosent. Listerregionen, Grimstad og Nye Lindesnes har den høyeste andelen som oppgir god tilgang til kultur- og idrettstilbud, mens Østre Agder uten Arendal og Grimstad har den laveste andelen som oppgir god tilgang. Indikator inkluderer både tilgang til kultur og idrettstilbud, og sier noe om hvilke muligheter den voksne delen av befolkningen har innenfor områdene kultur og idrett.

Statistisk Sentralbyrå (SSB) har utarbeidet en modell som viser verdien av den frivillige innsatsen som gjøres i idrettslagene. Agder Idrettskrets har regnet ut hva

dette betyr av verdi per kommune. Verdien sier hvor mye det ville kostet hvis noen skulle lønnet de frivillige for den jobben de gjør. Samlet for Agder er verdien beregnet å være 938 mill. kroner. Utviklingen i antall frivillige årsverk og verdi frivillig arbeid gir en indikasjon på frivillighetens bidrag i videreutviklingen av Agders idrettsliv.

6 Klima

6.1 Innledning

De menneskeskapte klimaendringene fører til alvorlige konsekvenser for dyr, natur og mennesker over hele jordkloden. Agder tar ansvar. Gjennom Regionplan Agder 2030 er det vedtatt at Agder skal redusere direkte klimagassutslipp med minst 45 prosent innen 2030, og Agder skal bidra til å oppnå lavutslippssamfunnet.

Agder fylkeskommune en med på den regional felles visjonen om «Electric region Agder» - 100 prosent elektrisk og fornybart. Om visjonen blir nådd vil reduksjonene tilsvare 70-80 prosent kutt i direkte utslipp.

Miljødirektoratet publiserer årlig utslippsregnskap for fylker og kommuner. Utslippsstatistikken for Agder viser en nedgang i klimagassutslipp på 2,9 prosent fra 2018 til 2019. Hovedårsaken til nedgangen skyldes reduserte utslipp fra sektorene veitrafikk og annen mobil forbrenning (anleggsmaskiner).

Klimaregnskapet vil, som følge av valg av ny leverandør av klimaregnskap og oppstarten av Agder fylkeskommune, først være klar vår 2021. Tidligere klimaregnskap viser at utslippene knyttet til innkjøpte transporttjenester, utslipp fra bygging og vedlikehold av fylkesveger, og skolebygg utgjør de største klimautslippene.

Det er gledelig at utslippene på Agder går riktig vei, men klimamålene for Agder krever store utslippskutt hvert år fremover. Målene i Regionplan Agder kan kun nås gjennom et bredt spekter av tiltak. Det krever innsats fra Agders innbyggere og næringsliv, et aktivt og godt samarbeid mellom kommunale og statlige myndigheter og samarbeid på tvers av fylkeskommunens egne virksomheter.

De viktigste aktivitetene i 2020 er nærmere beskrevet nedenfor.

6.2 Viktige satsninger 2020

Electric Region Agder

Arbeidet med [Electric Region Agder](#) startet opp høsten 2017. Mer enn 50 regionale organisasjoner har deltatt i utformingen av visjonen Electric Region Agder. I 2020 har det vært fokus på å realisere visjonen og få til elektrifiseringsprosjekter som støtter opp under visjonen, og at aktørene registrerer inn prosjektene på nettsiden for Electric Region Agder.

Klimapartnere

[Klimapartnere](#) er Norges viktigste partnerskap for grønn samfunns- og næringsutvikling.

I 2020 arrangerte Klimapartnere Agder både digitale og fysiske samlinger for klimapartnere i nettverket. Fokusområder har i 2020 vært klimavennlig solenergi, avfallsreduksjon, klimarisiko på Agder, utslippsfritt Kristiansand, det grønne skiftet på sjøen, lydløsfestival og klimaregnskap.

Langemyr, et klimapositivt teknologi- og transportknutepunkt

På oppdrag fra Kristiansand kommune og Agder fylkeskommune er det gjennomført en kartlegging og utarbeidet en rapport om Langemyr. På Langemyr ligger i dag forholdene godt til rette for å ta i bruk ulike transportløsninger, utnytte synergier mellom energibærere, samt å ta i bruk nye teknologiske løsninger. Samlet gjør dette Langemyrområdet til et unikt område nasjonalt. Det er avdekket at Langemyr kan bli et fremtidig transport- og teknologiknutepunkt med negative klimautslipp. Samarbeidet med Kristiansand kommune om videreutvikling av Langemyrområdet fortsetter i 2021.

Agder symbiose

Hovedmålet med forprosjektet er å finne en samarbeidsform og strategi for et langsiktig samarbeid i regionen innen sirkulær økonomi og industriell symbiose. Samarbeidet startet opp i oktober 2020 og består av deltagere fra Eyde-klyngen, UiA (Enters), Lister Nyskaping, Kristiansand kommune og Arendal kommune. En felles satsing og retning for regionen vil også gjøre det mulig å posisjonere oss nasjonalt og internasjonalt. Samarbeidet om sirkulærøkonomi og industriell symbiose vil være viktig i 2021.

Et bredt anlagt regionalt prosjekt innen det globale havvindmarkedet

Agder fylkeskommune støttet etableringen av et bredt anlagt regionalt prosjekt innen det globale havvindmarkedet. Bakgrunnen for støtten var at Agderregionen ønsket å ta en forretningsposisjon innenfor flytende havvind. Bak initiativet står de regionale aktørene Green Energy Network, GCE NODE, Eyde-klyngen, NHO Agder og UiA.

Klimaveikart Agder

Klimaveikart Agder ble utarbeidet i 2018, og er fremdeles like aktuelt. Klimaveikart Agder gjør det enklere å gjennomføre de gode klimatiltakene. Klimaveikartet er delt opp i fire satsingsområder - transport, bygg, mat og landbruk og industri – med tiltakslistene for hvert område. Målet er at hver kommune, basert på størrelse og utslippsskilder, skal finne de tiltakene som er mest relevant for seg.

Tilrettelegging for økt gåing og sykling

Agder fylkeskommune vedtok i 2020 (sak 66/2020) å videreføre sykkelbyavtaler med kommunene Arendal, Grimstad, Lindesnes (Mandal) og Farsund for fire nye år. Hensikten er å øke andelen som går og sykler med 25 prosent. Vedtak i samme sak om å gjennomføre mulighetsstudier for økt sykling i de kommunene som verken har sykkelbymidler eller belønningsmidler er dessverre lagt på is på grunn av manglende midler.

Aktuelle investeringsprosjekt rettet mot gåing og sykling i 2020:

- Sykkelbyprosjektene:
 - Fv 43 GS Zion – Biland
 - Fv 43 fortau Vestbygda
 - Fv 42 GS Strømsbusletta
- Fv 230 GS mot Strømsviga, åpnet høsten 2020
- Fv 409 GS Holtet – Skudreis, åpnet juni 2020
- Fv 460 GS Rødberg – Snik, åpnes juni 2020

- Fv 42 GS Blakstadheia – Blakstad bru, planlegging
- Fv 42 GS Eiken feriesenter – Tveitosen, under bygging
- Fv Fv 414 GS Fjellheim – Vegårshei kirke, under bygging
- Fv 420 GS Ågre bru – Tjore, planlegging
- Fv 456 GS Hølleveien, fase 4 og 5 planlegging

Elektrifisering

Fra september 2021 vil elferjer være i drift på sambandene til Hidra og Andabeløy.

Klimabudsjett

For å nå klimamålene vedtok fylkestinget i 2019 å innføre klimabudsjett og klimaregnskap fra 2021. Et klimabudsjett er et styringsverktøy for å oppnå klimagassreduksjoner og vedtatte klimamål. Klimabudsjettet presenterer tiltak for å redusere utslipp, anslått effekt av tiltakene og fordeler ansvaret for gjennomføringen. 15. desember 2020 ble vårt første klimabudsjett vedtatt. Mer informasjon om klimabudsjettet kan du lese om her [Klimabudsjett 2021](#).

Miljøfyrtårn

Det har vært jobbet med å etablere [Miljøfyrtårn](#) som miljøledelsessystem for Agder fylkeskommune. I løpet av året har 16 tannklinikker og to skoler blitt sertifisert. 45 av 52 fylkeskommunale lokasjoner er nå sertifisert. Arbeidet pågår for fullt og flere lokasjoner vil sertifiseres i 2021.

Solenergi på fylkeskommunale bygg

For å stimulere til grønn omstilling ble det i forbindelse med koronakoronasituasjonen inngått kontrakt om bygging av solcelleanlegg på taket av syv videregående skoler. Det planlegges videre for etablering av fasadeintegreert solcelleanlegg på Setesdal videregående skole, studiested Hornnes, samt små undervisningsanlegg tilpasset behovet ved videregående skoler. Anleggene vil produsere ca. 900 000 kWh med en levetid på ca. 30 år. Strømproduksjonskostnaden er beregnet til 0,50 kr/kWh. Mer enn 90 prosent av produksjonen brukes direkte på skolene, resten går til strømnettet.

Klimakrav til egne utbyggingsprosjekter gjennom innovative anskaffelser

Tvedestrand videregående skole er satt i drift. Dette er Agders første pluss hus. Skolen er svært godt isolert og har et stort solcelleanlegg på taket slik at bygget skal produsere mer energi enn det forbruker. Det er også montert et batteri som skal kutte fordyrende energitopper og døgnlagre produsert energi.

Tangvall skolesenter er også pluss hus. Dette innebærer bruk av materialer med lavt klimagassutslipp og at solcelleanlegget er dimensjonert slik at det i tillegg til å dekke opp for byggets energiforbruk, også skal dekke opp for 20 prosent av klimagassutslippene fra materialene i bygget (ZEB-O + 20 prosent M).

Fagskolen i Agder er under oppføring, her er det bestilt et solcelleanlegg som dekker opp for byggets strømforbruk, mens oppvarming og kjøling skjer med fjernvarme. Bygget får innovative løsninger som sorptiv kjøling og saltvannsbatteri. Både Tangvall skolesenter og Fagskolen i Agder bygges med fossilfrie byggeplasser.

Ladestasjon for elbil på Rysstad i Valle.

Foto: Julie Marie Naglestad

7 Økonomi

Vesentlige avvik fra budsjett og fylkestingets premisser for bruk av midlene

Fylkesrådmannen skal i årsberetningen forklare vesentlige beløpsmessige budsjettavvik og fylkestingets premisser for bruk av bevilgningene som fremkommer av årsbudsjettet. Fylkestingets premisser for bruk av bevilgningene er blant annet beskrevet i fylkeskommunens budsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023, kapittel 4 samt budsjettdelen av dokumentet. De fleste av fylkestingets premisser for bruk av midlene, slik de er beskrevet i budsjettdokumentet, vil naturlig inngå i fylkeskommunens daglige drift og aktiviteter. Små og store avvik i aktiviteter vil forekomme på alle områder gjennom et regnskapsår. Dette kapitlet i årsberetningen omtaler avvik som har større beløpsmessige konsekvenser.

Det er utarbeidet økonomiske handlingsregler/finansielle måltall som skal være langsiktige mål for hvordan fylkeskommunens økonomi skal utvikle seg. Det er foretatt en grundig analyse av de finansielle måltallene i kapittel 7.3. I dette kapitlet er det også foretatt en sammenlikning med andre fylkeskommuner.

Prosjekt innsparing

Det ble i 2020 etablert et «Prosjekt Innsparing», der målet er reduserte utgifter fra og med 2021. Det at Agder skal bli et lavutslippssamfunn med gode levekår ligger som en rammebetingelse for innsparingsprosjektet. Våre varige innsparinger skal sikre fortsatt gode tjenester og samtidig sikre nødvendig økonomisk handlingsrom til tiltak for å nå målene i Regionplan Agder 2030.

Gjennom 2020 er det foretatt endringer og omprioriteringer internt i fylkesadministrasjonen for å være forberedt på å redusere budsjettet med 60 mill. kroner fra 2021. Det har i 2020 vært arbeidet med å hente ut synergier fra sammenslåingen. Blant annet har vi fått varige innsparinger ved avvikling av dupliserende IKT-systemer og IKT-utstyr, tjenestekjøp, vakante stillinger og reisekostnader. Mye av dette er allerede på plass, eller vil komme på plass i løpet av 2021. Vi anslår at disse innsparingene beløper seg til ca. 26 mill. kroner. Det er også etablert prosesser for å se på synergier og effektiviseringsmuligheter innenfor våre store tjenesteområder. Flere prosesser er allerede igangsatt og har truffet og vil treffe beslutningsstrukturene i 2020 og 2021. Mulighetsrommet beløper seg til over 100 mill. kroner.

I tillegg ble det i budsjettdokumentet beskrevet en strategi som går ut på at ledige midler til enhver tid bør avsettes til disposisjonsfond. Fylkesrådmannen anser dette som viktig dersom en skal ha en bærekraftig økonomi i årene fremover. I løpet av 2020 er det ved rapportering for 2. tertial, samt i sak om endringer i budsjett 2020 i desember 2020, avsatt betydelige beløp til disposisjonsfond, i henhold til ovennevnte strategi.

Investeringer

På investeringssiden skulle det i løpet av 2020 utarbeides en skolebruksplan som skal gi føringer for investeringer i skolebygg i årene fremover. Også for investeringer i fylkesveg var planen at det i løpet av 2020 skulle utarbeides nytt handlingsprogram med strenge prioriteringer. Planene og prioriteringene i disse anses som nødvendig for at en skal få en økonomi som er bærekraftig over tid.

Skolebruksplan fase 1 ble vedtatt av fylkestinget i juni 2020. Arbeidet med handlingsprogram for fylkesveg ble startet opp i 2020, med sikte på ferdigstilling i 2021.

I det følgende gir vi en helhetlig vurdering av investeringsregnskapet mot budsjett. I tillegg gis det i kap. 8.1.3 en grundig redegjørelse for fremdrift i viktige prosjekter.

Koronasituasjonen

Koronasituasjonen har påvirket hverdagen til våre politikere, ledere og medarbeidere i 2020. Vi ble raskt tvunget til å arbeide og levere på nye måter, og tiltak som krisepakker, krisetilskudd og koronalager av medisinsk utstyr, var viktige tiltak for å håndtere konsekvensene av koronasituasjonen. Vår digitale plattform la godt til rette for å flytte produksjonen over på digitale arenaer. Det har blitt gjennomført digital undervisning, digitale politiske møter, digitale samhandlingsarenaer, digitale samlinger, digitalt samarbeid og digital ledelse i 2020.

Koronasituasjonen har medført økte kostnader på flere av fylkeskommunens fagområder, for eksempel kollektivtrafikk. Det har gjennom året blitt rapportert til sentrale myndigheter om økonomiske utfordringer på ulike områder, og fylkeskommunen har fått tilleggsbevilgninger for å dekke økte kostnader. Totalt sett har vi på denne måten ikke fått store økonomiske utslag av koronasituasjonen.

7.1 Driftsregnskap

Tabellen nedenfor viser hovedstørrelsene i driftsregnskapet. Tabellen viser regnskapet sammenlignet med regulert budsjett 2020. Etter tabellen følger kommentarer til noen av postene.

Økonomisk oversikt drift	Regnskap 2020	Reg. budsjett 2020	Avvik
Rammetilskudd	-2 536 454 303	-2 533 800 000	2 654 303
Inntekts- og formuesskatt	-1 659 290 753	-1 669 800 000	-10 509 247
Andre skatteinntekter	-31 037 022	-31 000 000	37 022
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-357 425 866	-344 290 000	13 135 866
Overføringer og tilskudd fra andre	-954 230 771	-798 019 000	156 211 771
Brukerbetalinger	-22 700 802	-33 610 000	-10 909 198
Salgs- og leieinntekter	-156 508 859	-86 606 000	69 902 859
Sum driftsinntekter	-5 717 648 377	-5 497 125 000	220 523 377
Lønnsutgifter	1 749 483 356	1 824 690 000	75 206 644
Sosiale utgifter	486 342 175	405 044 000	-81 298 175
Kjøp av varer og tjenester	2 045 057 649	2 275 641 000	230 583 351
Overføringer og tilskudd til andre	902 514 091	1 249 961 000	347 446 909
Avskrivninger	327 113 128	288 500 000	-38 613 128
Sum driftsutgifter	5 510 510 400	6 043 836 000	533 325 600
Brutto driftsresultat	-207 137 977	546 711 000	753 848 977
Renteinntekter	-28 055 839	-27 400 000	655 839
Utbytter	-14 143 785	-13 742 000	401 785
Gvinster og tap på finansielle omløpsmidler	-1 819 226	-	1 819 226
Renteutgifter	82 274 727	77 282 000	-4 992 727
Avdrag på lån	156 546 000	156 546 000	-
Netto finansutgifter	194 801 877	192 686 000	-2 115 877
Motpost avskrivninger	-327 113 128	-288 500 000	38 613 128
Netto driftsresultat	-339 449 228	450 897 000	790 346 228
Overføring til investering	118 944 624	118 943 000	-1 624
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	113 580 365	-406 310 000	-519 890 365
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	287 881 048	17 429 000	-270 452 048
Bruk av tidligere års regnskapsmessig mindreforbruk	-180 956 809	-180 959 000	-2 191
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	339 449 228	-450 897 000	-790 346 228
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	-	-	-

Differansen mellom regulert budsjett og regnskap når det gjelder brutto og netto driftsresultat må ses i sammenheng med overførte midler fra 2019 og avsetning til fond.

Driftsinntekter

Det er store avvik mellom regulert budsjett og regnskap, noe som skyldes at vi ikke i tilstrekkelig grad klarer å følge opp merinntekter med tilsvarende endringer i budsjettet. Netto driftsutgifter (netto ramme) er det sentrale begrepet i budsjettfullmaktene og i den økonomiske styringen, En vil derfor alltid ha noe differanse mellom budsjett og regnskap når det gjelder andre driftsinntekter.

I budsjettet for 2020 har en lagt til grunn skatteinntekter og rammetilskudd som lå til grunn for statsbudsjettet for 2020. I løpet av året er det justert i samsvar med endringer i de statlige forutsetningene. For 2020 er det gjort flere endringer enn det en normalt gjør bl.a. som følge av økte bevilgninger som følge av koronasituasjonen.

Vi har mottatt i underkant av 2,7 mill. kroner mer i rammetilskudd inkl. inntektsutjevning enn budsjettet. Av dette er 4,4 mill. kroner økning i rammetilskudd som følge av Stortingets behandling av nysaldert budsjett 2020 17. desember 2020, der det bevilget 100 mill. kroner ekstra i skjønnsmidler til fylkeskommunene for å dekke merutgifter som følge av koronasituasjonen innen videregående opplæring. Vår andel utgjorde 4,4 mill. kroner og beløpet er avsatt til disposisjonsfond i tråd med fylkestingets vedtak i sak 2/2021. Vi har mottatt 1,8 mill. kroner mindre i inntektsutjevning enn det som er budsjettet.

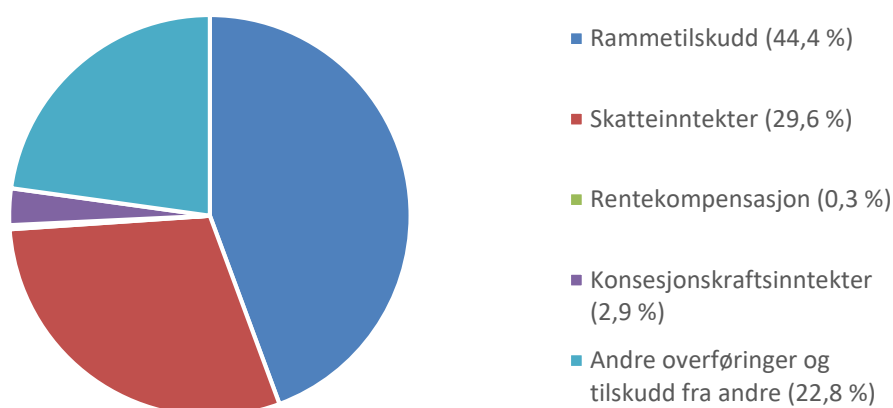
Skatteinntektene for 2020 er 10,5 mill. kroner lavere enn budsjettet. Årsaken til det er at skatteinntektene for hele landet ble lavere enn det ble anslått i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2021. Hvorvidt svikten i skatteinntektene vil bli kompensert i 2021 er ikke kjent.

I fylkeskommunens frie inntekter inngår skatt, inntektsutjevning og rammetilskudd. Til sammen utgjorde de frie inntektene i alt 4 226,8 mill. kroner i 2020.

Frie inntekter fra skatt og rammetilskudd utgjør 74 prosent av brutto driftsinntekter. Skatteinntektene utgjør 40 prosent av de frie inntektene i 2020. Tar en med inntektsutjevningen utgjør skatteinntektene 45,7 % av frie inntekter.

Skatteinntektene er 10,5 mill. kroner lavere enn anslått etter de siste prognosene for 2020 som kom i forbindelse med statsbudsjettet for 2021. Vi vet per i dag ikke om dette vil bli kompensert, men det er gitt signaler på at kommunesektorens svikt i skatteinntekter kan bli kompensert. Dette vil trolig bli vurdert i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2021.

Brutto driftsinntekter fordeler seg slik:

Konesjonskraftsinntekter

Det har siden 1998 vært en uavklart situasjon rundt fordeling av mengde av kraftgrunlaget i Sira-Kvina vassdraget blant berørte kraftkommuner i Agder og Rogaland. Fram til endelig vedtak om fordeling i august 2018, har kraftgrunlaget

vært midlertidig fordelt. Kraftgrunnlaget i Sira-Kvina har vært uavklart helt tilbake til år 2000. Grunnlaget ble påanket av flere parter, og ankesaken har vært utsatt i flere ganger. Norges vassdrags og energidirektorat kom med en anbefaling i 2015, og Olje- og energidepartement fattet endelig vedtak i august 2018.

Partene klarte ikke å komme til enighet om et frivillig oppgjør iht. nytt kraftgrunnlag, og tidligere Vest-Agder fylkeskommune ble derfor støvnet av Sira Kvina kraftverk (SSK). De mente at fylkeskommunen hadde tatt for mye konsesjonskraft i perioden. Fylkeskommunen bestridte kravet med grunnlag i at store deler av kraften var disponert av Kvinesdal kommune. For å unngå forsinkelsesrenter ble imidlertid kravet innbetalt høsten 2019. Tidligere Aust-Agder fylkeskommune hadde tatt ut for lite konsesjonskraft fra vassdraget i samme periode, og for å sikre kravet tok de ut støvning mot SKK høsten 2019.

Sakskomplekset og omfanget av etteroppgjør fordelt på en rekke kommuner/ fylkeskommuner, bidro til at alle parter ønsket å prøve ut rettsmekling. Etter fire dager med rettsmekling, ble partene 30. april 2020 enige om et samlet etteroppgjør. Fylkestinget ble orientert om etteroppgjøret i egen sak i juni 2020 (sak 32/2020).

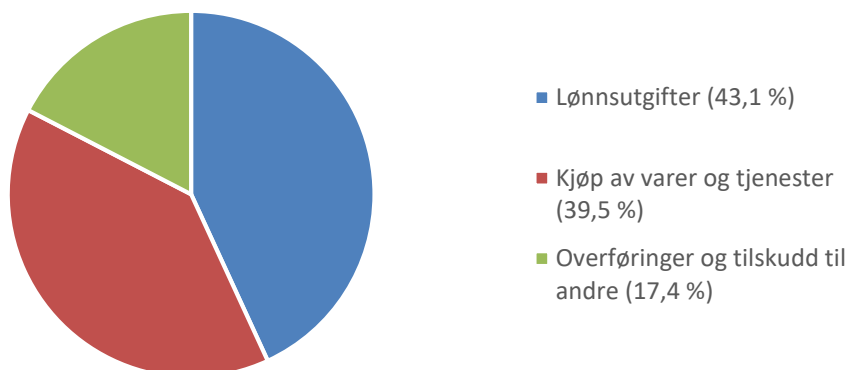
Rettsoppgjøret ga som resultat at Kvinesdal kommune tok ansvar for 30 mill. kroner av Vest-Agders krav, hvor 19 mill. kroner ble innbetalt i 2020. De resterende 11 mill. kronene forfaller først til betaling i desember 2023. Opprinnelig krav fra SKK ble redusert og Konsesjonskraft IKS bidro også, slik at tidligere Vest-Agder stod igjen med en netto forpliktelse på 32,3 mill. kroner. Da var også etteroppgjør for «delingsfaktorsaken» fra 2017 i samme vassdrag hensyntatt. For tidligere Aust-Agder fylkeskommune ga rettsforliket en utbetaling på 41,6 mill. kroner. Fylkestinget vedtok i ovennevnte sak å avsette disse midlene til eget bufferfond – Konsesjonskraftmidler Aust-Agder.

Ser vi bort fra inntektsstrømmer som følge av ovennevnte etteroppgjør, var konsesjonskraftsinntektene tilnærmet som budsjettet i 2020.

Driftsutgifter eksklusive avskrivninger

I økonomisk oversikt drift vises brutto driftsutgifter for fylkeskommunen samlet. Det er relativt store avvik mellom budsjett og regnskap noe som har sammenheng med avsetninger til fond (ubrukne midler ved årets slutt er avsatt til fond). De foregående kapitler i denne årsberetningen omtaler aktiviteten og hva utgiftene er brukt til.

Brutto driftsutgifter fordeler seg slik:

Lønnsutgifter utgjør hovedtyngden av utgiftene med 43,1 prosent, mens kjøp av varer og tjenester utgjør 39,5 prosent. Overføringer og tilskudd til andre utgjør 17,4 prosent.

Avsetninger

Etter reglene i ny kommunelov skal regnskapet det enkelte år gjøres opp i balanse, enten ved bruk av fond eller ved avsetning til fond. Driftsregnskapet for Agder fylkeskommune for 2020 viste et regnskapsmessig mindreforbruk («overskudd») på 69 927 551 kroner som er avsatt til disposisjonsfond.

Før regnskapsavslutningen er øremerkede midler avsatt til bundne fond med 520 mill. kroner, og det er avsatt 100,5 mill. kroner til disposisjonsfond i henhold til politiske vedtak gjennom året. Videre har vi, i tråd med økonomireglementet vedtatt av fylkestinget i sak 95/2020, foretatt følgende avsetninger:

Positivt premieavvik avsatt til disposisjonsfond	31,6 mill. kroner
Innsparing ved virksomhetene (inntil fem prosent av ramme)	58,5 mill. kroner
<u>Mottatt rammetilskudd koronatiltak videregående skoler</u>	<u>4,4 mill. kroner</u>
Sum	94,5 mill. kroner

Avsetningen av mottatt rammetilskudd til koronatiltak videregående skoler følger av fylkestingssak 2/2021. Etter disse avsetningene fremkommer mindreforbruket på 69,9 mill. kroner.

Driftsutgifter per område

Oversikten nedenfor viser bevilgningsoversikt drift B for regnskap og budsjett. Oversikten viser netto utgifter per bevilgningsområde slik de fremkommer i regnskap og budsjett.

Bevilgningsoversikt drift B	Regnskap	Opp. budsjett	Reg. budsjett	Avvik
10 - Fylkesrådmann	2 453	3 001	3 001	548
11 - Felles inntekter og utgifter	-205 346	-116 005	-165 261	40 085
20 - Analyse og plan	20 855	19 226	23 612	2 757
30 - Folkehelse	160 887	167 163	176 108	15 221
40 - Innovasjon og organisasjonsutvikling	115 727	142 716	126 768	11 041
50 - Næring, kultur og kulturminnevern	337 491	371 885	592 885	255 394
60 - Regionplan 2030	74 349	55 997	132 256	57 907
70 - Økonomi og styring	93 755	139 736	115 435	21 680
80 - Samferdsel og eiendom	1 372 462	1 340 661	1 623 192	250 730
90 - Utdanning	2 077 324	2 086 478	2 209 105	131 781
Sum bevilgninger drift, netto	4 049 957	4 210 858	4 837 101	787 144

I denne oversikten er ikke statstilskudd til viderefordeling budsjettert på de enkelte områdene hensyntatt. I tillegg kommer avsetninger og bruk av fond som heller ikke er med. Dette gjør at en får relativt store differanser. Samlet utgjør disse to forholdene 739,5 mill. kroner. Budsjettavviket som fremkommer på 11 - felles inntekter og fellesutgifter har sammenheng med oppgjøret etter Sira Kvina.

I de to påfølgende tabeller er disse to forholdene hensyntatt, og vi har derfor valgt å kommentere avvik i forhold til disse.

Tabellen nedenfor viser regnskap, regulert budsjett og budsjettavvik for de ulike direktørområdene i fylkesadministrasjonen.

Ansvar	Regnskap	Reg. budsjett	Avvik
100 Fylkesrådmannen	2 453	3 001	548
200 Analyse og plan	20 717	23 168	2 451
300 Folkehelse	7 553	8 188	635
400 Innovasjon og organisasjonsutvikling	116 353	122 963	6 610
500 Næring, kultur og kulturminnevern	249 325	260 131	10 806
600 Regionplan 2030	58 849	60 479	1 630
700 Økonomi og styring	93 765	113 964	20 199
800 Samferdsel og eiendom	1 378 585	1 390 650	12 065
900 Utdanning	248 696	243 124	-5 572
Sum	2 176 296	2 225 668	49 372

Samlet er det et mindreforbruk på 49,3 mill. kroner. Det er innsparing for alle direktørområdene med unntak av utdanning. Merforbruket for utdanning skyldes merutgifter for fagopplæring på 10,8 mill. kroner. Årsaken til dette er at ekstra tilskudd til lærebedriftene på 4 250 kroner per kontrakt for perioden 1. juli til 31. desember 2020 ved en feil ikke ble innarbeidet i rammene til fagopplæring. Midlene er mottatt i rammetilskuddet for 2020 og innarbeidet der.

Innsparingen for ansvar 100 fylkesrådmannen er i hovedsak ubenyttede midler på posten til fylkesrådmannens disposisjon, samt lavere reisekostnader o.l.

For analyse og plan er 1 mill. kroner av innsparingen stedsutviklingsmidler som først kommer til utbetaling i 2021. Ved en feil ble disse midlene ikke avsatt ved avslutningen av regnskapet for 2020, og vil bli innarbeidet i saken til fylkestinget om årsregnskap og årsberetningen.

Folkehelse har en innsparing som følge av mindre reisekostnader og driftsutgifter.

Innovasjon og organisasjonsutvikling har innsparing ved de fleste avdelingene. Det er mindretgifter knyttet til tillitsvalgte, omstillingsmidler, dokumentsenteret, jus og informasjonsforvaltning og kommunikasjon. Deler av dette skyldes vakante stillinger, lavere utgifter til frikjøp av tillitsvalgt grunnet overgang til normal drift og flere utviklingsaktiviteter som er prioritert ned.

For næring, kultur og kulturminnevern er det et mindreforbruk på 10,8 mill. kroner samlet. Dette skyldes i hovedsak lavere aktivitet og mange avlyste og utsatte arrangementer på grunn av pandemien. Videre er stillinger holdt vakant og det er mindre reise-, kurs- og konferanseaktivitet.

Regionplan 2030 har et mindreforbruk på 1,6 mill. kroner. Hovedårsaken til dette er lavere aktivitet, særlig knyttet til det internasjonale arbeidet.

For økonomi og styring er store deler av innsparingen på 20,2 mill. kroner knyttet til lønnsavsetningsposten. I vedtatt budsjett for 2020 ble det lagt til grunn en lønnsvekst på 3,5 prosent i tråd med forutsetningene i statsbudsjettet for 2020. Resultatet av lønnsoppjøret i 2020 ble vesentlig lavere, med en ramme på 1,7 prosent.

Videre er det for økonomi og styring en relativ stor innsparing på det politiske området, som i hovedsak skyldes at politiske møter har vært avholdt på teams.

Samlet har samferdsel og eiendom et mindreforbruk på 12 mill. kroner. Dette skyldes bl.a. lavere husleie da Fylkeshuset AS ble avviklet per 1. september 2020, lavere strømkostnader, mindreforbruk for overførte TS-midler fra gamle organisasjoner. Videre har det vært lavere reiseaktivitet og stillinger har vært vakante.

Tabellen nedenfor viser regnskap, budsjett og budsjettavvik for virksomhetene.

Ansvar	Regnskap	Reg. budsjett	Avvik	Overført til 2021
310 Tannhelsetjenesten	148 158	162 433	14 275	8 122
900110 Karriere Arendal	15 116	15 972	856	500
900120 Karriere Kristiansand	18 632	17 300	-1 332	
900130 Karriere Lyngdal	11 325	11 904	579	579
900140 Eksamenskontoret	2 547	2 747	200	137
90018 Fagskolen i Agder	41 646	40 860	-786	
9101 Arendal videregående skole	91 053	93 140	2 087	2 087
9102 Byremo videregående skole	27 986	30 646	2 660	1 532
9103 Dahlske videregående skole	113 518	116 844	3 326	3 326
9104 Eilert Sundt videregående skole	76 339	84 461	8 122	4 223
9105 Flekkefjord Videregående skole	90 389	90 817	428	428
9106 Kristiansand katedralskole Gimle	169 317	175 662	6 345	6 345
9107 Kvadraturen videregående skole	160 743	155 732	-5 011	0
9108 Lillesand videregående skole	80 480	84 100	3 620	3 620
9109 Mandal videregående skole	127 546	133 196	5 650	5 650
9110 Risør videregående skole	43 819	44 716	897	897
9111 Sam Eyde videregående skole	256 212	257 409	1 197	1 197
9112 Setesdal videregående skule	49 975	50 998	1 023	1 023
9113 Sirdal videregående skole	11 261	11 792	531	531
9114 Søgne videregående skole	23 164	24 055	891	891
9115 Tangen videregående skole	126 192	140 327	14 135	7 016
9116 Tvedestrand videregående skole	92 331	92 742	411	411
9117 Vennesla videregående skole	69 139	73 073	3 934	3 654
9118 Vågsbygd videregående skole	73 427	79 146	5 719	3 957
9119 SMI Arendal	19 267	26 723	7 456	1 336
9120 SMI Kristiansand	18 574	20 763	2 189	1 038
Sum	1 958 155	2 037 558	79 403	58 500

I henhold til økonomireglementet har fylkesrådmannen fullmakt til å avsette innsparingen til ubundet driftsfond for de virksomheter som har mindreforbruk ved

regnskapsavslutningen. Fullmakten gjelder mindreforbruk inntil fem prosent av netto budsjettet for hver virksomhet. Det er avsatt 58,5 mill. kroner i henhold til økonomireglementet.

Avsetningen til disposisjon i 2021 for tannhelsetjenesten, eksamenskontoret, Byremo videregående skole, Eilert Sundt videregående skole, Tangen videregående skole, Vennesla videregående skole, Vågsbygd videregående skole, SMI-skolen Arendal og SMI-skolen Kristiansand er korrigert til innsparing på inntil fem prosent av rammen. Differansen mellom 79,1 mill. kroner i tabellen ovenfor og 58,5 mill. kroner skyldes dette forholdet.

7.2 Investeringsregnskap

Flere store investeringsprosjekter har vært pågående i 2020, og tiltakene var spredt over hele Agder. Koronasituasjonen har satt sitt preg på selve prosjektgjennomføringen, men har blitt løst i de prosjektene som har fått omfattende konsekvenser. Fylkestinget vedtok i april 2020 en tiltakspakke i forbindelse med koronasituasjonen på 15 mill. kroner innenfor eiendom og 120 mill. kroner til tiltak på fylkesveg. I all hovedsak vil tiltakene bli gjennomført i 2021. Det er i løpet av året lagt frem politiske tertialrapporter, som har medført justering i opprinnelige budsjetttrammer.

Agder fylkeskommune hadde i sitt første driftsår et regulert investeringsbudsjett på 1 032,8 mill. kroner. Av dette er 61,6 mill. kroner knyttet investeringer som er finansiert med midler fra virksomhetenes driftsbudsjetter etter administrativ fullmakt. For å sikre finansiering av investeringsutgifter på 962,5 mill. kroner i 2020, er det brukt blant annet 494,9 mill. kroner i lån. Det vises ellers til bevilgningsoversikten for investeringer i tabellen under.

I all hovedsak gjennomføres gjennomførte prosjekter innenfor godkjent investeringsramme og planlagt ferdigstillelse. Flere av prosjektene går imidlertid over flere regnskapsår, og det kan medføre enkelte tidsforskyvninger ift. hvilket år utgiften blir regnskapsført og når den er anslått/budsjettet. Fylkesrådmannen vil i forbindelse med fremlegging av regnskapet fremme forslag til overføring av mer-/mindreforbruk fra 2020 til 2021 på det enkelte tiltak/programområde.

Komplett oversikt over hele investeringsporteføljen, fremkommer i note nr. 17 til regnskapet. Det er også utarbeidet et eget vedlegg til årsberetningen, og nøkkelinformasjon og løpende status om pågående eiendoms- og vegprosjekter, fremkommer under [Agderfk.no](#).

Bevilgningsoversikt investering A

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2020	Opp. budsjett 2020	Reg. budsjett 2020	Avvik 2020
Investeringer i varige driftsmidler	954 803	723 400	1 028 211	73 408
1) Tilskudd til andres investeringer	1 642	0	0	-1 642
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	6 058	5 200	4 558	-1 500
Utlån av egne midler	0	0	0	0
2) Avdrag på lån	0	19 964	19 964	19 964
Sum investeringsutgifter	962 503	748 564	1 052 733	90 230
Kompensasjon for merverdiavgift	-150 802	-121 200	-176 959	-26 157
Tilskudd fra andre	-88 168	-55 000	-54 193	33 975
Salg av varige driftsmidler	-18 067	-8 450	-9 830	8 237
Salg av finansielle anleggsmidler	-53 395	0	-51 884	1 511
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-21 717	-19 964	-19 964	1 753
Bruk av lån	-494 899	-454 350	-590 064	-95 165
Sum investeringsinntekter	-827 047	-658 964	-902 894	-75 847
Videreutlån	0	0	0	0
Bruk av lån til videreutlån	-8 486	0	-5 702	2 784
Avdrag på lån til videreutlån	22 403	0	0	-22 403
2) Mottatte avdrag på videreutlån	-18 194	0	-18 194	-0
Netto utgifter videreutlån	-4 276	0	-23 896	-19 620
Overføring fra drift	-118 945	-89 600	-118 943	2
Netto avsetninger til/bruk av bundne inv.fond	-12 234	0	-7 000	5 234
Netto avsetninger til/bruk av ubundet inv.fond	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0
Sum overføring fra drift / netto avsetninger	-131 179	-89 600	-125 943	5 236
Fremført til inndekning i senere år	-	-	-	0

Merknader til tabell:

- 1) Gjelder tilbakebetaling av merverdiavgift ifm. private/kommunale justeringsavtaler
- 2) Budsjett og regnskap under Avdrag på lån må ses sammen med Mottatte avdrag på videreutlån. I regnskapskolonnen fremkommer det et avvik på 20 mill. kroner under avdrag på lån. Beløpet er avsatt til bundne investeringsfond.

7.3 Analyse av økonomisk status

Driftsregnskapet for Agder fylkeskommune for 2020 viser som tidligere omtalt et regnskapsmessig mindreforbruk på 69,9 mill. kroner, som etter reglene i ny kommunelov er avsatt til disposisjonsfond. Netto driftsresultat er på 339,4 mill. kroner. Investeringsregnskapet er gjort opp i balanse.

Finansielle nøkkeltall

Ved behandling av økonomiplan for 2020-2023 og budsjett 2020 vedtok fylkestinget finansielle måltall for Agder fylkeskommune. Følgende måltall ble vedtatt:

- netto driftsresultat, 4 prosent
- disposisjonsfond, 5 prosent
- gjeldsgrad, 60 prosent

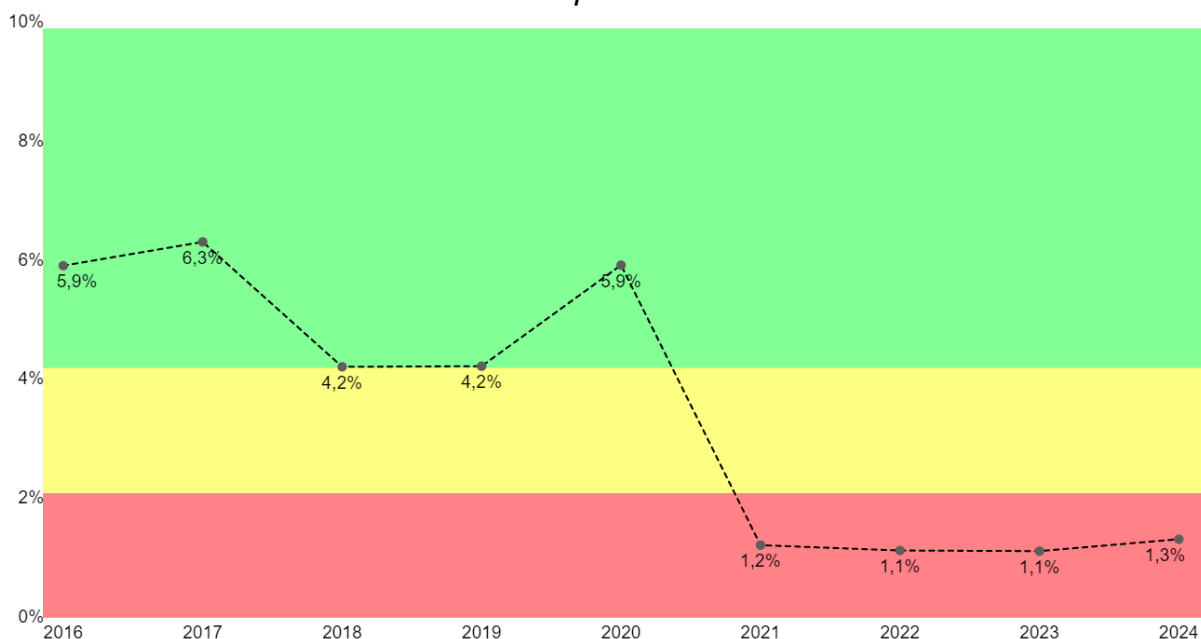
Hovedpoenget med finansielle måltall og økonomisk strategi er å sikre god økonomisk handleevne på lang sikt, samt ivareta de løpende økonomiske forpliktelser. Det er valgt ut tre nøkkeltall som indikatorer for dette. Med utgangspunkt i årsresultatet i 2020 har vi i tabellene nedenfor oppdatert nøkkeltallene som vises i gjeldene økonomiplan 2021-2024.

Netto driftsresultat:

Netto driftsresultat viser driftsoverskuddet etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva fylkeskommunen sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Agder fylkeskommune har et positivt netto driftsresultat på 339,4 mill. kroner, og driftsinntekter på 5,7 mrd. kroner. Netto driftsresultat er 5,9 prosent av driftsinntektene. Dette er likt med gjennomsnittet for landets fylkeskommuner ekskl. Finnmark og Troms. Teknisk beregningsutvalg (TBU) anbefaler at netto driftsresultat ligger på minst 4 prosent.

Av netto driftsresultat utgjør 113,6 mill. kroner midler som er avsatt til bundne fond. Korrigerer vi for dette forholdet er netto driftsresultat på 4 prosent.

Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter

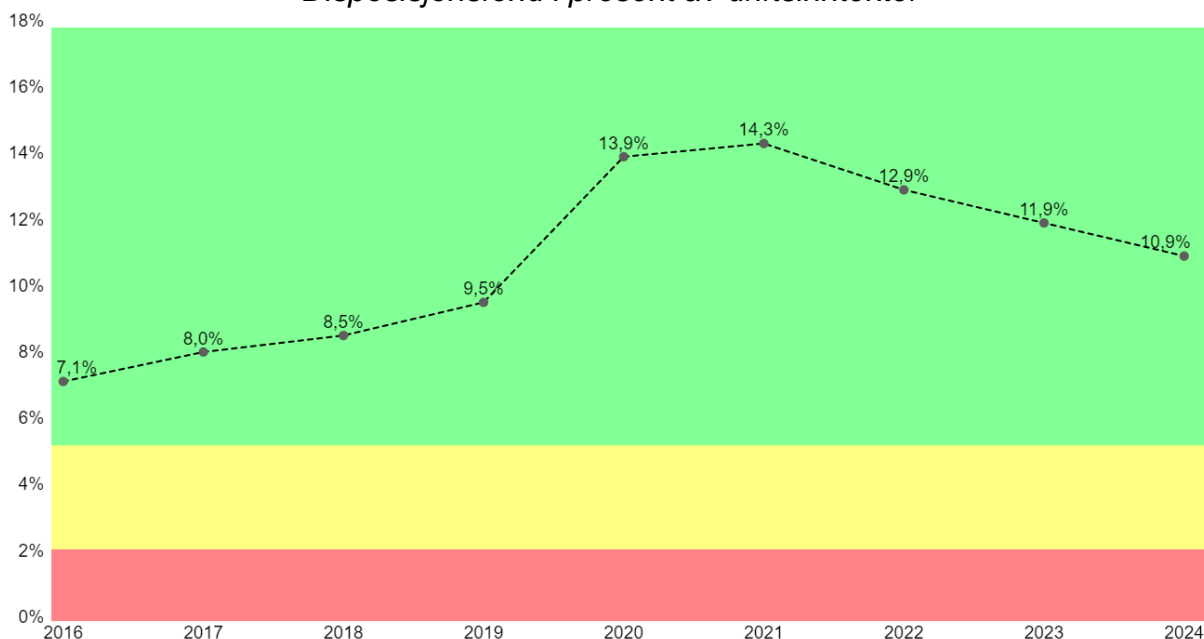

Disposisjonsfond

Agder fylkeskommune har flere disposisjonsfond. Noen av disse er å anse som «øremerkede» fond, mens det «frie» disposisjonsfondet fungerer som en bufferkonto. I «øremerkede fond» inngår midler fylkestinget har disponert til ulike spesifikke formål. Det er lagt til grunn en strategi om at ledige midler til enhver tid skal avsettes til disposisjonsfond. Samlet har disposisjonsfond i løpet av 2020 økt med 287 mill. kroner. Årsavslutningsfond utgjør 175,8 mill. kroner, og vil bli tatt inn igjen i regnskap og budsjett for 2021. Korrigerer vi for dette er økningen på 111,2 mill. kroner.

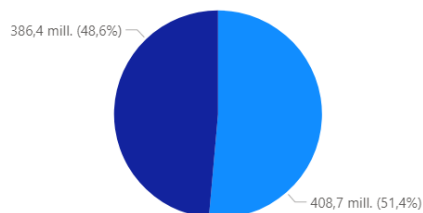
I tabellen under har vi oppdatert tabellen som fremkommer i økonomiplanperioden 2021-2024 med bakgrunn i regnskapsresultatet for 2020.

Disposisjonsfond i prosent av driftsinntekter

Det frie disposisjonsfondet er ved årsavslutningen 408,7 mill. kroner. Det er i gjeldene økonomiplan planlagt å benytte 228,7 mill. kroner av disse midlene.

Fordeling av disposisjonsfond 31.12.2020

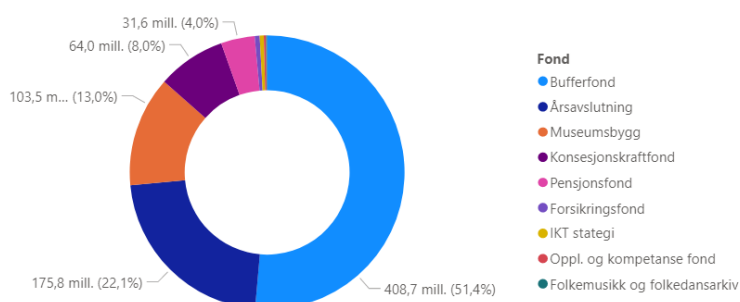

386,4 mill. kroner
Lokale øremerkede fond

408,7 mill. kroner
Frie fond

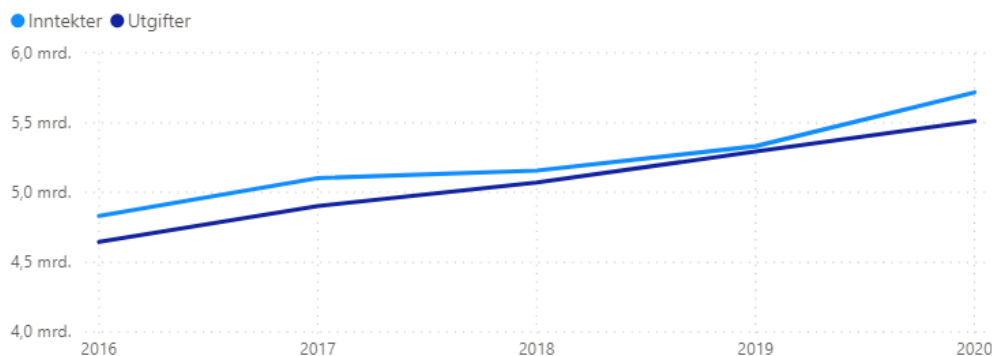
795,1 mill. kroner
Disposisjonsfond

Disposisjonsfond Agder fylkeskommune

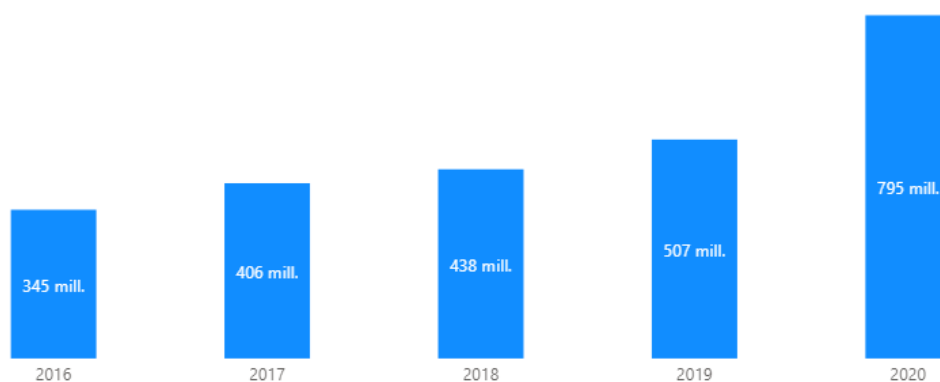

Oversikten nedenfor utviklingen i utgifter og inntekter for perioden 2016 til 2020. Årene 2016-2019 inneholder tall fra de to gamle fylkeskommunene. Inntektene har vært høyere enn utgiftene i hele perioden, samtidig som disposisjonsfondet vokser og skaper større handlingsrom.

Utvikling i inntekter og utgifter

Utvikling i disposisjonsfond

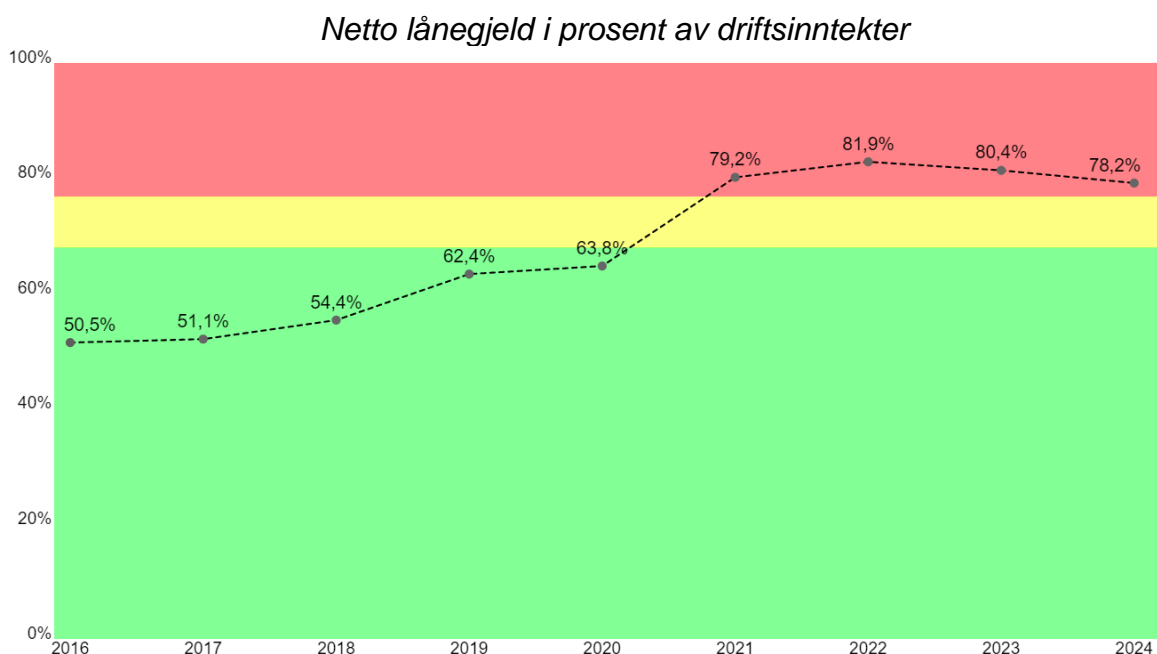

Samlet har disposisjonsfond i løpet av 2020 økt med 287 mill. kroner, av dette utgjør midler avsatt ved årsoppgjøret 175,8 mill. kroner. Dette beløpet vil bli tatt inn igjen i regnskap og budsjett for 2021.

Gjeldsgrad

I 2020 er det brukt 494,9 mill. kroner i lån knyttet til investeringer. Låneopptaket er 95 mill. kroner lavere enn budsjettet, og skyldes forsinkelser og periodiseringer i investeringsprosjekter. Det er betalt 156,5 mill. kroner i avdrag i løpet av 2020. Per 31.12.20 er lånegjeld korrigert for lån til videreutlån 3,65 mrd. kroner.

Netto gjeldsgrad i prosent av driftsinntekter er 63,8 prosent ved utgangen av 2020. I tabellen under har vi forutsatt at utsatt låneopptak i 2020 blir gjennomført i 2021. 2021. Videre er ubrukte lånemidler er hensyntatt.

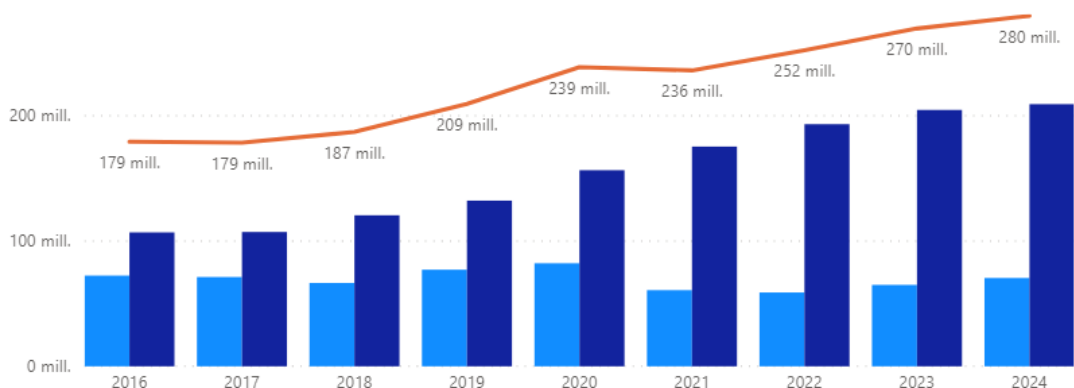
Utvikling i rente og avdragsutgifter

Fylkeskommunens handlefrihet påvirkes av størrelsen på gjelden ved at vi betaler renter og avdrag. Grafen under viser at avdragene i tidsperioden fra 2016 til 2020 er økende og vil fortsette å øke frem til 2024, mens renteutgiftene viser mindre svingninger. 4,2 prosent av brutto driftsinntekter går med til å dekke renter og avdrag i 2020 og vil øke til 5,4 prosent i 2024. Tallene fremkommer ved å summer rente og avdragsutgiftene delt på brutto driftsinntekter.

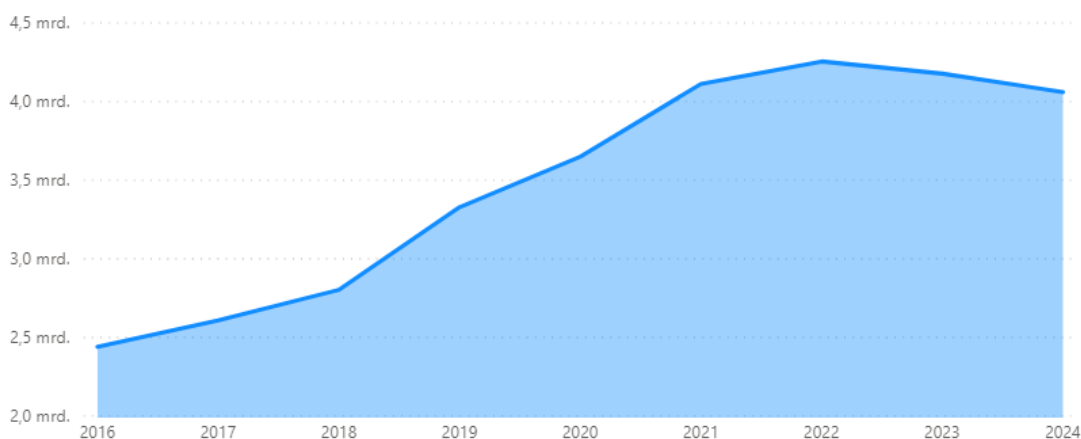
Netto lånegjeld viser en prosentvis økning fra 2016 til 2020 på 49,5 prosent. Basert på budsjettallene for økonomiplan 2021-2024 vil utviklingen i netto lånegjeld nå toppen i 2022. Fra 2022 til 2024 vil fylkeskommunens lånegjeld gå ned.

Utvikling i rente og avdragsutgifter

● Rente ● Avdrag ● Sum renter og avdrag

Utvikling i netto lånegjeld

Økning i frie inntekter sammenlignet med økning i gjeld

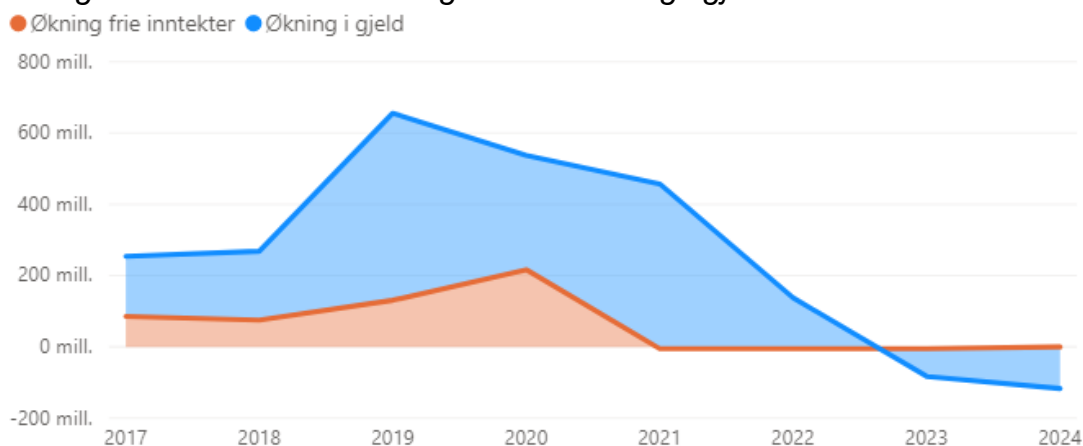
Lånegjeld bør ikke vokse raskere enn inntektene over tid. Grafen under tar utgangspunkt i frie inntekter fra skatt og rammetilskudd. Det blå arealet er dominerende og skyldes at gjelden øker raskere enn inntektene.

Det er først ved skjæringspunktet mellom den røde og blå linjen at gjeldsgraden begynner å flate ut. Fra 2023 til 2024 viser grafen at det blå arealet er større enn det røde, noe som er en positiv utvikling i forhold til det økonomiske handlingsrommet til fylkeskommunen.

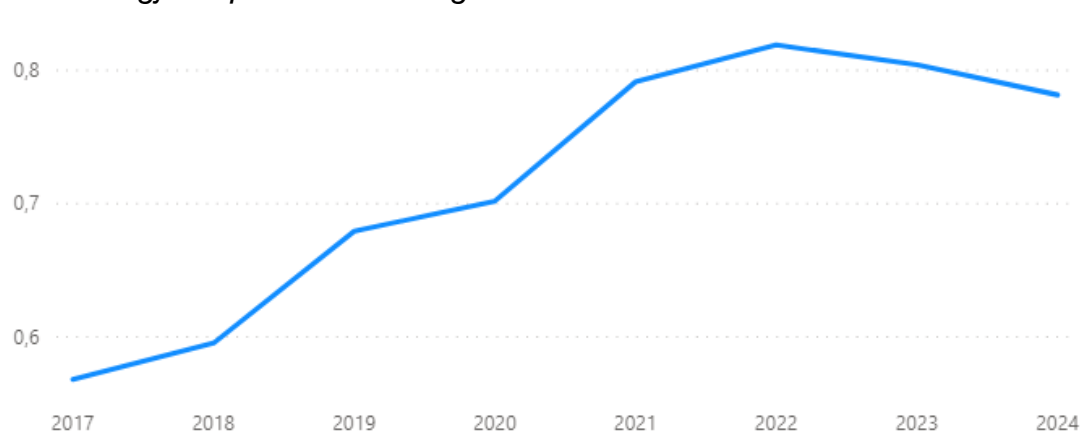
Den nederste grafen viser gjeldsgrad, der avsetninger til bundne fond er trukket ut av inntektene. Grafen viser at gjelden har vært økende over tid, men får ett retnings skift fra 2022.

Det er brukt regnskapstall fra 2016 til 2020 hvor tallene for 2016 til 2019 er slått sammen for Vest-Agder og Aust-Agder. For 2021 til 2024 er det brukt tall fra økonomiplanen.

Økning i frie inntekter sammenlignet med økning i gjeld

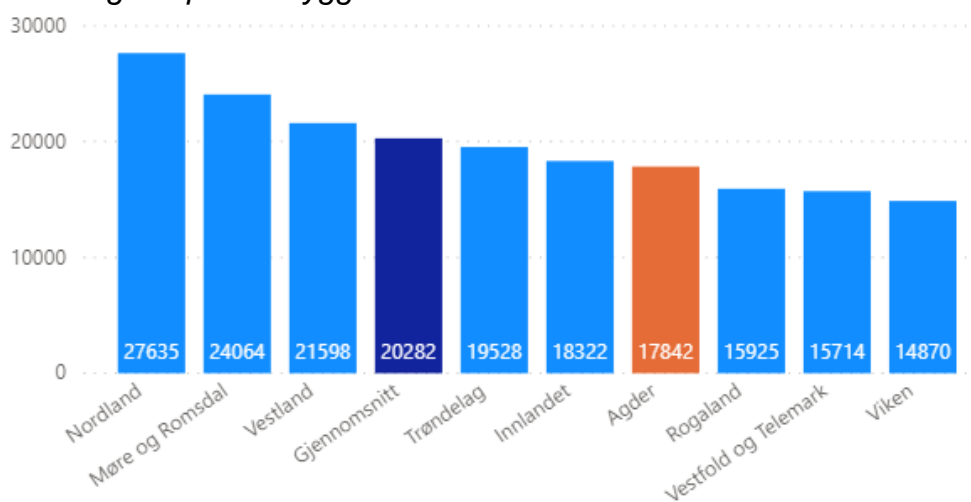
Netto lånegjeld i prosent av korrigerte driftsinntekter

Sammenligninger med andre fylkeskommuner

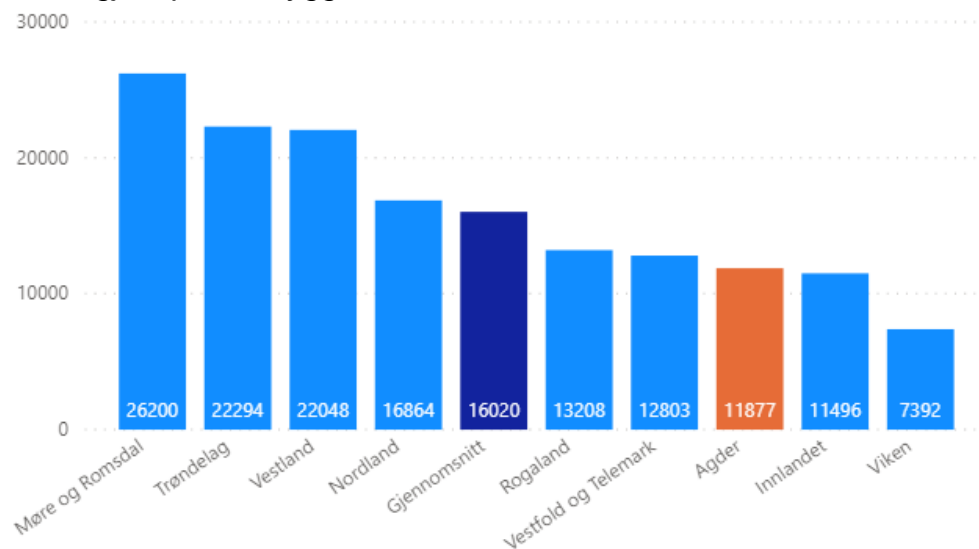
Nøkkeltallene som er brukt i grafene er samlet inn av Nordland fylkeskommune og KS sin regnskapsundersøkelse for fylkeskommunene. Dataene kan være beheftet med usikkerhet og feilkilder som følge av ulik regnskapsføring. Tallene er basert på ni fylkeskommuner (ekskl. Oslo og Troms og Finnmark).

Driftsutgifter per innbygger

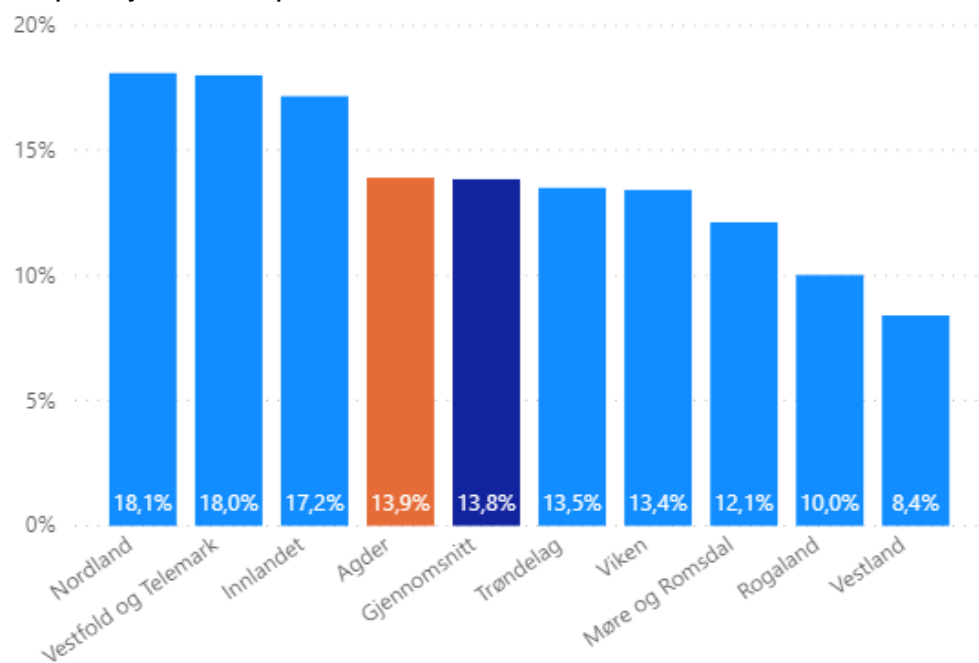
Driftsutgiftene per innbygger for Agder fylkeskommune er på 17 842 kroner i 2020. Landsgjennomsnittet er på 20 282 kroner.

Netto gjeld per innbygger

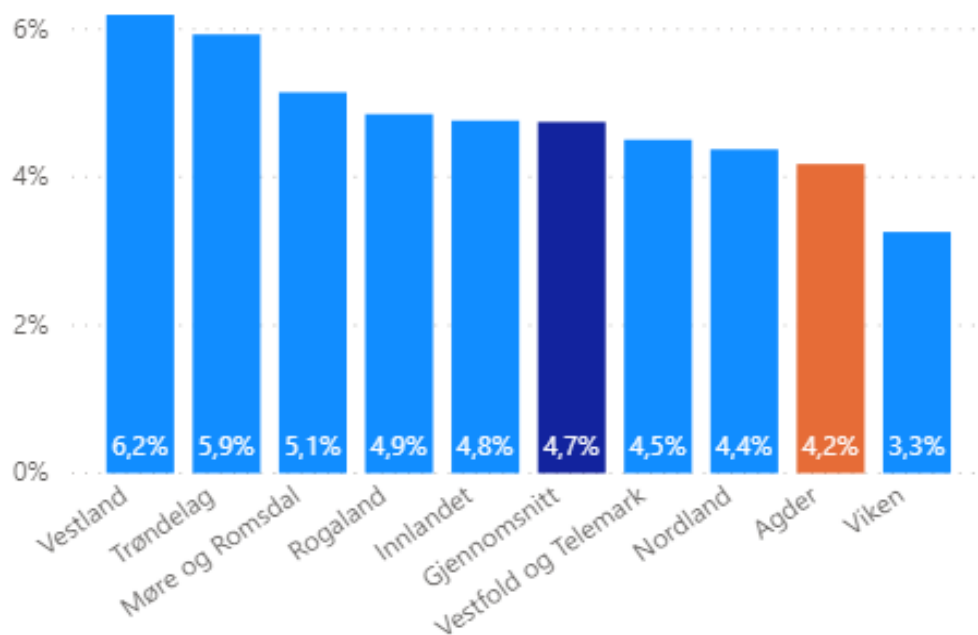
Gjeld per innbygger for Agder fylkeskommune er på 11 877 kroner i 2020. Landsgjennomsnittet er på 16 020 kroner.

Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter

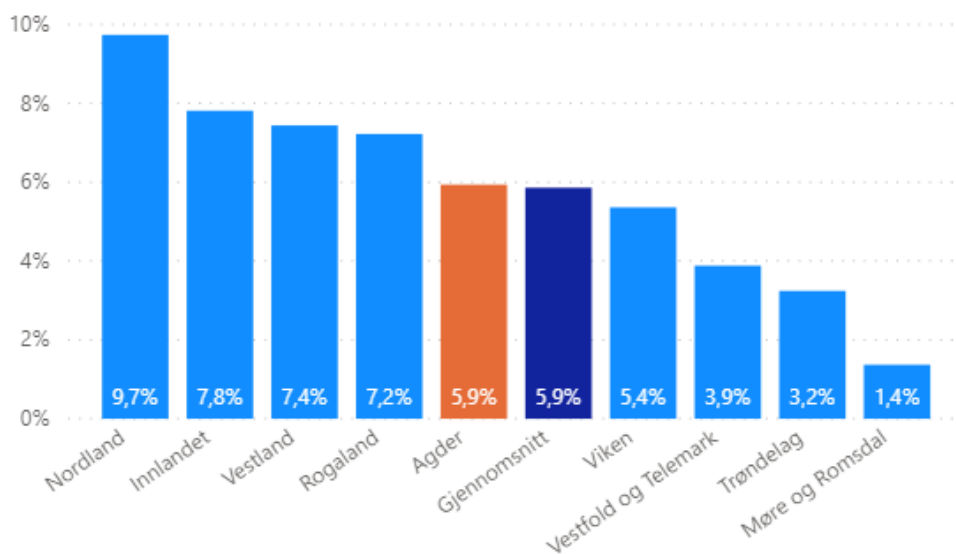
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter for Agder fylkeskommune er på 13,9 prosent i 2020. Landsgjennomsnittet er på 13,8 prosent.

Renter og avdrag i prosent av driftsinntekter

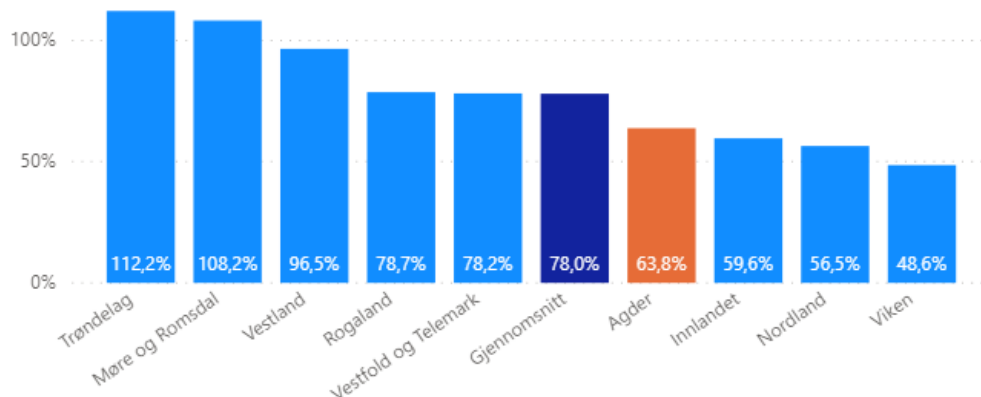
Agder fylkeskommune bruker 4,2 prosent av driftsinntektene til å betale avdrag og renter i 2020. Landsgjennomsnittet er på 4,7 prosent.

Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter

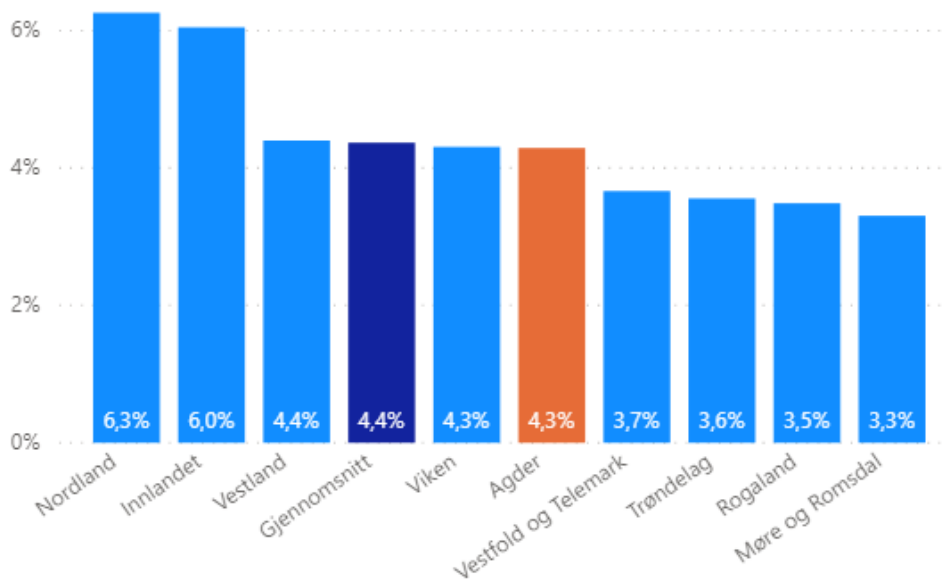
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter for Agder fylkeskommune er på 5,9 prosent, dette er det samme som landsgjennomsnittet.

Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter

Gjeldsgraden for Agder fylkeskommune er på 63,8 prosent i 2020. Landsgjennomsnittet er på 78 prosent. Gjeldsgraden er beregnet ved å korrigere for lån til videreutlån.

Avdragsprofil

Avdragsprofil er avdrag delt på langsiktig gjeld. Grafen viser at Agder fylkeskommune betaler 4,3 prosent i avdrag av netto gjeld. Landsgjennomsnittet er på 4,4 prosent.

Oppsummering sammenligning med andre fylkeskommuner

Grafene viser at Agder fylkeskommune ligger under landsgjennomsnittet for driftsutgifter og netto gjeld per innbygger. Disposisjonsfond, netto driftsresultat og avdragsprofilen ligger på gjennomsnittet. Gjeldsgraden, samt rente og avdrag i prosent av driftsinntekter ligger under gjennomsnittet.

Tallene gir et positivt bilde av økonomistyringen i fylkeskommunen. Vi må imidlertid være oppmerksom på at utgiftene til renter og avdrag vil stige i årene som kommer, samtidig som nytt inntektssystem gradvis innføres og vil gi oss lavere inntekter.

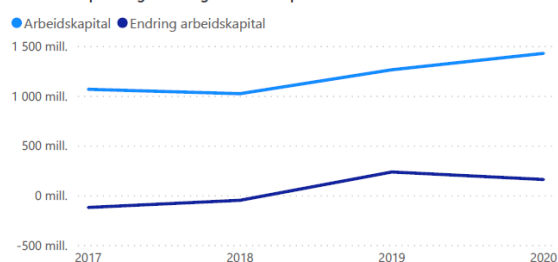
7.4 Balansen

Tabellen som følger, viser hovedstørrelsene i balansen.

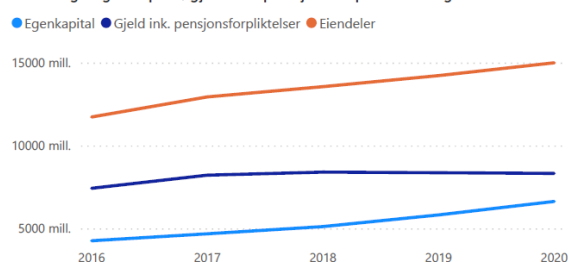
Balansen (beløp i mill. kroner)	2016	2017	2018	2019	2020
Anleggsmidler	9 864,2	11 001,9	11 803,0	12 236,3	12 878,7
- derav pensjonsmidler	2 922,8	3 057,6	3 239,9	3 509,9	3 576,1
Omløpsmidler	1 891,8	1 964,4	1 781,3	2 006,5	2 144,2
Sum eiendeler	11 756,1	12 966,3	13 584,3	14 242,8	15 022,9
Egenkapital	4 296,6	4 715,9	5 151,2	5 853,7	6 666,3
Langsiktig gjeld	6 754,6	7 357,0	7 678,6	7 649,6	7 644,2
- derav langsiktig lånegjeld	3 097,2	3 555,0	3 750,5	3 590,4	3 871,3
- derav pensjonsforpliktelser	3 657,4	3 802,0	3 928,1	4 059,2	3 772,9
Kortsiktig gjeld	704,9	893,5	754,5	739,5	712,4
Sum egenkapital og gjeld	11 756,1	12 966,3	13 584,3	14 242,8	15 022,9
Memoriakonto: - ubrukte lånemidler	276,7	47,2	1,8	92,7	49,2

Fylkeskommunens samlede eiendeler og egenkapitalen viser en positiv utvikling fra 2016 til 2020. Langsiktig gjeld med pensjonsforpliktelse viser en utflating i samme periode.

Arbeidskapital og endring arbeidskapital

Utvikling i egenkapital, gjeld inkl. pensjonsforpliktelser og eiendeler

Figuren til venstre viser utviklingen i arbeidskapitalen, som sier noe om i hvilken grad fylkeskommunen er i stand til å møte sine kortsiktige forpliktelser. Arbeidskapital er definert som forskjellen mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld. Arbeidskapitalen er bedret i 2020, og var ved årsslutt 1 431,8 mill. kroner.

7.5 Finans

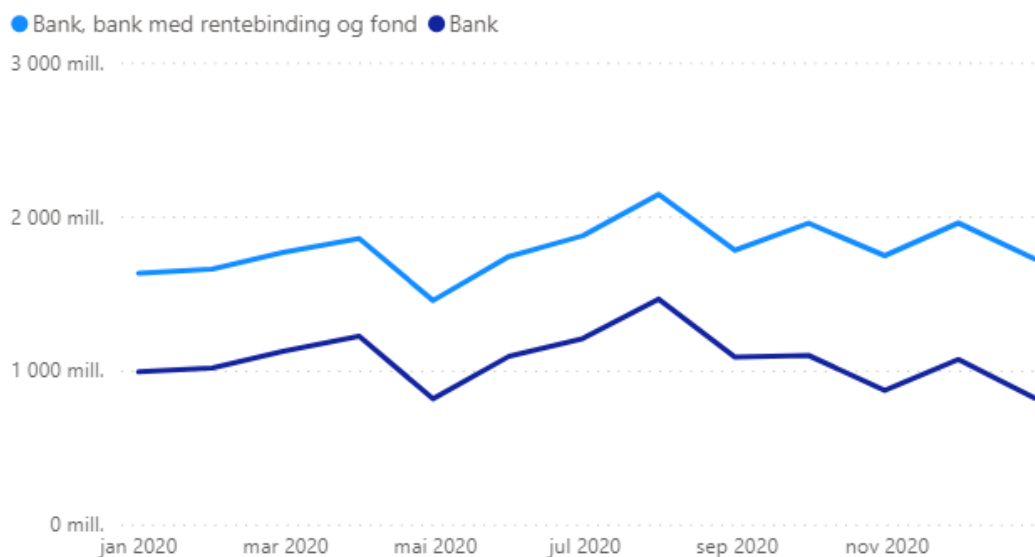
Likviditet

Likviditeten har i 2020 vært god. Det er alltid store utbetalinger i april og desember i driftsåret, og i 2020 har det vært god anledning til å håndtere dette. Gjennomsnittlig har foliobankbeholdning vært på 1 072,5 mill. kroner i 2020.

Fylkeskommunen har i tillegg plassert overskuddslikviditet i bank med rentebinding på 31 dager, ved årets slutt var den på 695,3 mill. kroner.

Ved utgangen av 2020 var markedsverdiene på aksje- og obligasjonsfond på 209,5 mill. kroner.

Likviditetsutvikling 2020

Aktivaforvaltning

Ved årets inngang hadde fylkeskommunen 107,7 mill. kroner plassert i Handelsbanken høyrente. Det ble anskaffet rente- og aksjefond jevnlig fra mai, for til sammen 100 mill. kroner i 2020. Ved utgangen av 2020 var markedsverdiene på fondene 209,5 mill. kroner. Tabellen viser total markedsverdi fordelt innenfor hver aktiva klasse, og samlet oversikt av fond per område.

Aksjefond	Markedsverdi 31.12	I prosent	Kjøp av fond hittil i år	Regnskapsført tap/gevinst
DNB Global Indeks A	11 954 975	45,0 %	11 280 000	674 975
Handelsbanken Global Index Criteria	11 932 193	44,9 %	11 250 000	682 193
KLP AksjeNorden Indeks	2 690 135	10,1 %	2 480 000	210 135
Totalt	26 577 303	100 %	25 010 000	1 567 303

Rentefond	Markedsverdi 31.12	I prosent	Kjøp av fond hittil i år	Regnskapsført tap/gevinst
Handelsbanken Obligasjon	7 444 418	9,9 %	7 500 000	-55 582
KLP Kredittobligasjon	22 546 371	29,9 %	22 480 000	66 371
ODIN Europeisk Obligasjon	11 349 551	15,1 %	11 250 000	99 551
ODIN Norsk Obligasjon	33 984 045	45,1 %	33 750 000	234 045
Totalt	75 324 385	100 %	74 980 000	344 385

Andre fond	Markedsverdi 31.12	I prosent	Kjøp av fond hittil i år	Regnskapsført tap/gevinst
Handelsbanken høyrente	107 571 234	100 %	0	-92 463
Totalt	107 571 234	100 %	0	-92 463

Total	Markedsverdi 31.12	I prosent	Kjøp av fond hittil i år	Regnskapsført tap/gevinst
Aksjefond	26 577 303	12,7 %	25 010 000	1 567 303
Rentefond	75 324 385	36,0 %	74 980 000	344 385
Andre fond	107 571 234	51,4 %	0	-92 463
Totalt	209 472 922	100 %	99 990 000	1 819 225

Det ble til sammen inntektsført 1,8 mill. kroner i urealisert gevinst for 2020. Samlet har fondene gitt en avkastning som er noe bedre enn om fri likviditet ble plassert i bank.

Tabellen viser avkastning per aktivaklasse sammenlignet med referanseindeks.

Fond	Benchmark	Resultat 2020	Resultat i %	Benchmark i %	Avvik
Aksjefond	MSCI ACMI (NOK)	1 567 303	13,4 %	13,1 %	0,3 %
Rentefond + Andre fond	ST4X	251 922	-0,8 %	3,5 %	-4,3 %

Det er her brukt tidsvektet avkastning som gir en avkastning som er uavhengig av midler som er tilført eller trukket ut av porteføljen.

Årlig standardavvik basert på åtte måneders rullerende tidsperiode er 7,56 prosentpoeng for fylkeskommunens aksjefond og 6,28 prosentpoeng for MSCI ACWI. Årlig standardavvik basert på tolv måneders rullerende tidsperiode er 11,27 prosentpoeng for fylkeskommunens rente- og andre fond, og 2,03 prosentpoeng for ST4X.

Den relative risikoen i forvaltningen av finansielle aktiva er angitt ved å beregne standardavviket til differansen mellom faktisk avkastning og strategiavkastningen over åtte måneder. Den økonomiske fortolkning er at vi med 2/3 sannsynlighet kan forvente at den årlige avkastningen på fylkeskommunens aksjefond vil ligge innenfor +/- 2,76 prosentpoeng i forhold til MSCI ACMI. Når det gjelder rente- og andre fond vil en forvente +/-12,79 prosentpoeng i forhold til ST4X.

Det har vært store svingninger i finansmarkedene i 2020 på grunn av koronasituasjonen. Risikoeksponeringen for fylkeskommunen har i samme periode økt. Det er kjøpt aksje- og rentefond i 2020, men samtidig har porteføljen blitt mer diversifisert ved at porteføljen nå har åtte forskjellige fond mot ett i begynnelsen av året. Risikoeksponeringen må alltid ses i sammenheng med evnen til å kunne bære et eventuelt tap, se stresstest.

Renteinntekter

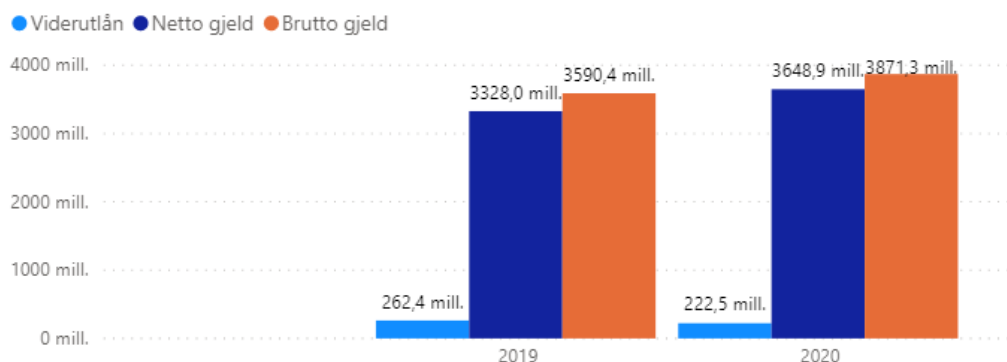
Renteinntekten ble 28,1 mill. kroner, dette er tre mill. kroner lavere enn opprinnelig budsjett for 2020. Budsjettet for renteinntekter ble nedjustert med 3,5 mill. kroner i andre tertial. Grunnet lav rente i 2020 kunne man ha forventet at avviket hadde blitt større, men siden gjennomsnittlig bankbeholdning ble høyere enn hva man hadde budsjettet med, er det et positivt avvik på 0,7 mill. kroner i forhold til regulert budsjett 2020. Renten på fylkeskommunens bankinnskudd er tilknyttet tre mnd. NIBOR med et fast tillegg som varierer med markedsrenten. Gjennomsnittrenten for fylkeskommunens bankinnskudd var i 2020 på 1,20 prosent og 1,35 prosent for binding med 31 dager. Budsjettet rente var på 2,5 prosent for 2020.

Gjeldsforvaltning

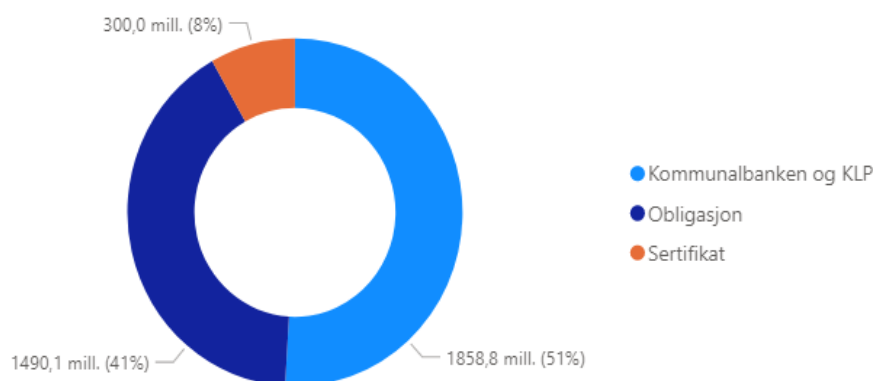
Gjeldsporteføljen består av 32 lån og fem rentebytteavtaler. Samlet gjeld er per 31.12.2020. på 3 871,3 mill. kroner hvorav åtte lån på til sammen 222,5 mill. kroner gjelder videre utlån. Gjennomsnittlig vektet løpetid på lånene var 5,17 år ved årsskiftet og hadde rentebindingstid på 2,22 år. Det er gjennomført syv refinansieringer og låneopptak i løpet av 2020. Gjennomsnittrenten på gjeldsporteføljen er redusert fra 2,38 prosent per 1.1.2020 til 1,65 prosent per

31.12.2020 for netto gjeld. Markedsrenten er beregnet til 1,12 prosent dersom gjelden ble tatt opp 31.12.2020 med tilnærmet samme fordeling. Differansen mellom markedsrenten og fylkeskommunenes rente på lån knytter seg til eldre fastrenteavtaler.

Utvikling i langsiktig gjeld

Sammensetning av netto gjeld for 2020

Det er i 2020 tatt opp 445 mill. kroner i nye lån i finansmarkedet. Fylkeskommunen overtok i tillegg to lån fra Fylkeshuset AS, som er avviklet og overtatt av Agder fylkeskommune, som ikke er nedbetalt i 2020. Ubrukte lånemidler utgjør 49,2 mill. kroner hvor 43,1 mill. kroner gjelder fylkeskommunen og 6,1 mill. kroner gjelder utlån.

Andel lån med flytende rente utgjør ved utgangen av desember 48,5 prosent og fastrenteavtalene utgjør 51,5 prosent. Det rapporteres her om et avvik i forhold til finansreglementet hvor maksgrensen er 50 prosent for fastrente, avviket er korrigert i januar 2021.

I løpet av 2021 vil to lån tilsvarende 577 mill. kroner forfalle og må derfor refinansieres. Det er også to rentebytteavtaler som forfaller, og som ikke blir fornyet. For å være sikret i forhold til refinansieringsrisiko, søkes det å spre låneporteføljen på ulike finansieringskilder, løpetid, beløp og forfall iht. til finansreglementet. Anbud på lån vil bli foretatt via Bergen Capital Management AS, som sikrer fylkeskommunen de beste markedsrentene. Refinansieringsrisikoen har nå normalisert seg. Det oppleves ikke som vanskelig å refinansiere lånene. Det vises for øvrig til note seks, åtte og ni i årsregnskapet. Det er i 2020 betalt inn 156,5 mill. kroner på egen gjeld som er i henhold til budsjett.

Renteutgifter

Rentenivået gjennom 2020 har vært lavere enn det som ble lagt til grunn i opprinnelig budsjettet. Budsjettet for renteutgifter ble nedjustert med 17 mill. kroner i andre tertial. Det ble regnskapsført 82,3 mill. kroner som er fem mill. kroner høyere enn regulert budsjett. Noe av grunnen til avviket kan forklares med at det er ført 7,6 mill. kroner i forsinkelsesrenter knyttet til Sira-Kvina rettsaken som ikke var budsjettert.

Når det gjelder netto finansutgiftene så ble det et negativt avvik på 2,1 mill. kroner i forhold til regulert budsjett, og et positivt avvik på 19,8 mill. kroner i forhold til opprinnelig budsjett.

Stresstest

I henhold til finansreglementet er det også foretatt en enkel beregning av renterisikoen for likviditet og gjeld sett i sammenheng.

Klasse	Balanse i %	Balanse i mill. kroner	Endrings parameter	Durasjon	Beregnet tap i mill. kroner
Netto gjeld med flytende rente	48,2 %	1 759,1	-2 %		-35,2
Netto gjeld med fast rente	51,8 %	1 889,8			
Sum netto gjeld	100,0 %	3 648,9			
Bankinnskudd		1 597,0	2 %		31,9
Sum bankinnskudd		1 597,0			-3,2
Andre fond	51,4 %	107,6	-2 %	1	-2,2
Obligasjoner	35,9 %	75,3	-2 %	3	-4,5
Aksjefond	12,7 %	26,6	-30 %		-8,0
Sum langsiktige midler	100,0 %	209,5			-14,7
Sum tap					-17,9

Stresstesten tar for seg et scenario, i form av at renten stiger samtidig som aksjekursene faller. Effekten av en renteøkning på to prosent vil utgjøre en merkostnad på 35,2 mill. kroner for fylkeskommunes gjeld med flytende rente. En renteøkning på to prosent vil derimot føre til økte inntekter på bankinnskudd med 31,9 mill. kroner. Nettoeffekt av en renteøkning på to prosent vil dermed være en kostnad på 3,2 mill. kroner. Dersom scenariet inntreffer vil resultatet på de langsiktige finansielle aktivaene være et tap på 14,7 mill. kroner. Når hele porteføljen ses under ett gir scenarioet et urealisert tap på 17,9 mill. kroner.

Vi har bygget opp et bufferfond som er på 408,7 mill. kroner per 31. desember 2020. Risikoen er beregnet som lav da et urealisert tap kan dekkes av fondet og ikke vil påvirke driften.

8 Analyse og plan

8.1 Om direktørområdet

Avdeling for analyse

Avdeling for analyses hovedaktiviteter er knyttet til geografisk informasjonssystem (GIS), samt statistikk- og analysearbeid. Dette innebærer forvaltning, formidling og tilgjengeliggjøring av fylkeskommunens kunnskapsgrunnlag gjennom blant annet Agdertall og statistikkportal.

Avdeling for plan

Regional planlegging er viktig for å nå hovedmålet i Regionplan Agder 2030. Hovedprosessen til avdelingen kan oppsummeres til å utvikle regionale planer som gir strategisk retning for samfunnsutviklingen, og samarbeide med kommuner om utviklingen av kommunale planer.

8.2 Hendelser i 2020

Avdeling for analyse

Avdeling for analyse har i løpet av 2020 etablert samarbeid internt og eksternt med statistikk-, analyse- og GIS-kompetanse. Avdelingen har medvirket bredt i andre avdelingers drifts- og utviklingsarbeid, og bidratt blant annet med kunnskapsgrunnlag og tolkning av demografiske utfordringer, mobilitetsspørsmål, bolig- areal- og transportplanlegging, arealbruk, kompetanse, folkehelse og levekår, natur og miljø, bredbånd, transportsystem, skolebruk og ulike samfunnsspørsmål.

Avdelingen for analyse har sammenstilt regelmessige rapporter med relevant statistikk og informasjon rundt både smitte og ringvirkninger. Vi har også satt opp karttjenester og dashboard knyttet til koronasituasjonen, og hensikten har vært å lette tilgangen til informasjon som er viktig for å danne seg et bilde av samfunnsutfordringene som følger av koronasituasjonen.

Sentrale oppgaver ellers har vært å lede indikatorprosjektet i Agder fylkeskommune, herunder identifisering av indikatorer knyttet til Regionplan Agder 2030 og FNs bærekraftsmål. Arbeidet med utvikling av kunnskapsportal for Agder videreføres i 2021. Hensikten er å kunne tilby beslutningsrelevant informasjon, statistikk og analyse for Agder fylkeskommune, til kommunene på Agder og andre aktører i regionen. Innledende arbeid for etablering av regionalt analysenettverk er igangsatt, men gjennomføres i 2021.

Avdeling for Plan

I 2020 utarbeidet vi og fikk vedtatt Regional planstrategi for Agder 2020–2024 og regional plan for Listerregionen. Disse er nærmere beskrevet i kapittel 5.1 om oppfølging av Regionplan Agder 2030.

8.3 Mål og resultater

8.3.1 Medarbeidere

Sykefravær	Fravær% snitt 2020
Korttid	0,5%
Langtid	0%
Sum fravær	0,5%

Analyse og plan har hatt stabil bemanning og lavt sykefravær i 2020.

Årsverk	Ved utgangen av 2020
 Faste årsverk	17
 Midlertidige årsverk	
 Sum årsverk	17

8.3.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2020	Budsjett 2020	Reg budsjett 2020	Avvik 2020
20 Analyse og plan	20 717	19 226	23 168	2 451
200001 Analyse og plan	1 752	1 668	1 668	-84
200100 Analyse	8 691	6 198	7 789	-902
200200 Plan	10 275	11 360	13 711	3 436

Avdeling for analyse

Avdeling for analyse har i løpet av 2020 blitt tillagt felles lisenskostnader for enkelte GIS-systemer. I tillegg er Agder fylkeskommunes bidrag til Geovekst og Norge Digitalt besluttet lagt til avdelingen. Dette forklarer avviket.

Avdeling for plan

Koronasituasjonen har gjort at aktiviteten innen prosjekter har vært lav og det har ikke vært satt i gang store prosjekter i 2020. Reiseaktivitet og kursvirksomhet har også vært lavere enn forventet pga. koronasituasjonen.

I 2020 ble det bevilget 1 mill. kroner til stedsutviklingsprosjekter i kommunene. Prosjektene er ikke avsluttet og midlene kommer til utbetaling i 2021.

Bynett sør har fått 0,4 mill. kroner i tilskudd for å utvikle sitt nettverk for by- og tettstedsutvikling. Fylkeskommunen deltar i prosjektet Citysentre, som skal bidra til mer attraktive og levende sentre, og har bidratt med 0,2 mill. kroner i prosjektet.

8.3.3 Regionplan 2030

Planfaglig veiledning til kommune

Planforum er et lovpålagt forum som er opprettet for at statlige, regionale og

kommunale interesser skal kunne klarlegges og søkes samordnet i forbindelse med arbeidet med regionale og kommunale planer. Det er fylkeskommunen som er ansvarlig for møtene, og statlige og regionale organer og kommuner som er berørt skal delta. Andre representanter for berørte interesser kan inviteres til å delta i planforumets møter.

Avdeling for plan har hatt en satsning på planforum for å få flere kommuner til å benytte seg av tilbudet. Vi har også arbeidet med møtestrukturen og skriver oppsummerende referat. I starten av året ble det gjennomført ambulerende planforum i Arendal, Kristiansand og Lyngdal, og dette ga god respons i flere kommuner. Pga. koronasituasjonen ble planforum etter hvert gjennomført via Teams. Det er selvsagt bedre å møtes fysisk, men Teams-møtene har fungert overraskende godt. Møtene blir både effektive og poengterte.

Avdeling for plan bidrar sammen med statsforvalteren til opplæring gjennom planfaglig nettverk og politikeropplæring innen plan og bygningsloven i kommunene. Pga. koronasituasjonen ble det kun gjennomført en samling i regi av planfaglig nettverk: Landskap i plan. Det var stor interesse for samlingen og mye tyder på at fysiske samlinger har vært savnet i 2020.

Planbehandling

Vi behandlet i 2020 et betydelig antall plansaker etter plan- og bygningsloven. Gjennom våre uttalelser formidler vi viktige regionale og nasjonale interesser knyttet til blant annet kulturminnevern, jordvern, samferdsel, stedsutvikling, friluftsliv, vilt, vannforvaltning og landskap. Behandling av overordnede planer som kommune- og kommunedelplaner og større reguleringsplaner har vært prioritert. Av større arealplansaker i 2020 nevnes:

- kommuneplanens samfunnsdel Kvinesdal, oppstart og planprogram
- kommuneplanens samfunnsdel Bygland
- kommuneplanens samfunnsdel Kristiansand
- kommuneplanens arealdel Tvedestrand, oppstart og planprogram
- detaljregulering E39 Herdal–Røyskår,
- ny veg til Eydehavn, Arendal – offentlig ettersyn
- næringspark Arendal øst og vegforbindelse til Neskilen, oppstart
- reguleringsplan Risør sentrum, offentlig ettersyn
- områdeplan Lyngør i Tvedestrand, oppstart
- områdeplan His i Arendal, offentlig ettersyn
- reguleringsplan Bastuvika, Farsund, offentlig ettersyn
- reguleringsplan Lista Renewable Energy, Farsund, offentlig ettersyn
- reguleringsplan kvartal 1 Kristiansand, offentlig ettersyn

Alle disse sakene har vært behandlet politisk.

2020 er første året etter kommunevalget og dermed skal alle kommuner utarbeide planstrategier i løpet av året. Avdeling for plan har hatt planstrategier på høring fra 20 av 25 kommuner.

Det har vært få kommuner som har arbeidet med kommuneplanens arealdel i 2020.

Tvedestrand kommune har meldt oppstart av revisjon på sin arealdel, i tillegg har tre kommuner gjort mindre endringer i sine kommuneplaner.

Totalt innen detaljreguleringsplaner har avdelingen for plan uttalt seg om 102 oppstartsmeldinger, 90 offentlig ettersyn og 109 mindre endringer. Når det gjelder områdeplaner har vi uttalt oss til fem oppstartsmeldinger, syv offentlig ettersyn og syv mindre endringer.

Fylkeskommunen har som regional myndighet anledning til å reise såkalt innsigelse til arealplaner som er i konflikt med regionale og nasjonale interesser. Alle innsigelsessaker blir behandlet politisk. I 2020 ble det reist en innsigelse, som gjaldt detaljregulering av Risør sentrum. Bakgrunnen for innsigelsen var at kulturminneinteressene knyttet til den historiske bebyggelsen i Strandgata vil bli vesentlig svekket dersom det åpnes for etablering av takterrasse på to bygg.

Stedsutvikling

Vi satser på bokvalitet og stedsutvikling, og gir økonomisk og faglig støtte til bl.a. mulighetsstudier, byromsanalyser, grønnstrukturanalyser og visualiseringer. Midlene skal bidra til å oppfylle de overordnede målsetningene for stedsutvikling slik de er nedfelt i regionplan Agder 2030.

9 Folkehelse

9.1 Om direktørområdet

Området folkehelse har bedre og jevnere fordelt folkehelse, samt bedre levekår på Agder, som hovedmål. For å lykkes er vi helt avhengig av at hele vår organisasjon tar inn over seg at folkehelse og levekårsarbeid er sektorovergripende, og vi må fremstå med én stemme utad. For å bidra til dette er et autonomt levekårssteam etablert med deltakere fra avdelingene for analyse, bærekraft og folkehelse. Fylkeskommunens hovedrolle i folkehelsearbeidet er å være en pådriver, og samordne og koordinere innsatsen i Agders 25 kommuner. Regional koordinering er utfordrende, og 2020 har blitt brukt til å finne nye og færre samhandlingsstrukturer på de komplekse samfunnsutfordringene. Forum for levekår, likestilling, inkludering og mangfold er i ferd med å bli etablert og blir en sentral aktør i det videre forankrings- og koordineringsarbeidet.

Tannhelsetjenesten

Tannhelsetjenesten skal organisere forebyggende tiltak og gi et regelmessig og oppsøkende tilbud av tannhelsetjenester til prioriterte grupper i befolkningen. Tannhelsetjenesten tilpasser tilbudet til pasientens behov, og legger vekt på både folkehelsearbeid og forebygging, ved å styrke befolkningens evne til å ivareta sin egen munn- og tannhelse.

9.2 Hendelser i 2020

Folkehelse

Året har på de fleste områder vært preget av koronasituasjonen. Vi har vært opptatt av å formidle oppdatert kunnskap til egen organisasjon, samt å belyse både internt og eksternt de vanskelige avveiningene vi har stått i mellom "sykdomsbyrden" som i hovedsak rammet de eldste og "tiltaksbyrden" som i hovedsak rammet barn, ungdom og arbeidsliv. Koronasituasjonen satt et forstørrelsesglass på samfunnet vårt, med ytterligere økte forskjeller mellom de som hadde det best og de som hadde det vanskeligst. Vi må regne med å slite med økt nivå av psykososiale utfordringer i årevis etter at koronasituasjonen er over.

Folkehelseprogrammet i Agder 2017–2021 med sine fire hovedsatsinger finansieres i hovedsak med midler fra Helsedirektoratet. Av Agders 25 kommuner deltar 20 i en eller to av hovedsatsingene.

Resultatene fra både Ungdata- og fylkeshelseundersøkelsene fra Agder i 2019 har blitt brukt i mange ulike settinger i løpet av året. Vi opplever at bruk av lokale data skaper engasjement og refleksjoner, som kan bidra positivt i det videre arbeidet.

Tannhelse

Tannhelsetjenesten har i 2020 vært sterkt påvirket av koronasituasjonen, og dette gjenspeiles både i pasientproduksjonen og økonomien. Koronasituasjonen har ført til stor forsinkelse på innkalling til rutineundersøkelse og tannbehandling. Vi har klart å opprettholde et forsvarlig behandlingstilbud til alle våre prioriterte pasientgrupper og var raskt ute med å opprette egen smitteklinikk til pasienter med påvist eller mistenkt

smitte.

Smitteverntiltak på klinikkene er gjennomført i tråd med nasjonale og lokale retningslinjer, og det er ikke påvist smittespredning via tannklinikker. Det har vært et tett samarbeid med privatpraktiserende tannleger i Agder når det gjelder smitteverntiltak og beredskap. Det er utarbeidet felles retningslinjer, og tannhelsetjenesten har etablert smitteklinikk for både offentlig og privat sektor.

Pasientbehandling

I 2020 behandlet tannhelsetjenesten færre pasienter mellom 3 og 20 år enn normalt. Selv om det er forsinkelse på innkalling til rutineundersøkelser og behandling, er det likevel innenfor hva som er akseptabelt intervall og alle med akutt behov for hjelp har fått det. Undersøkelse av pasienter på institusjon er gjennomført der det har vært mulig. Andre pasientgrupper som har en lovbestemt rett til tannhelsetilbud er blitt prioritert der det har vært nødvendig. Voksenbehandling har utgjort ca. 15 prosent av behandlingene.

Tannhelsen

Tannhelsen i Agder målt i prosentandel barn og unge som aldri har hatt hull i tennene, ligger ubetydelig under gjennomsnittstallene for resten av Norge.

Ett Agder – en tannhelsetjeneste

Gjennom året er det satt søkelys på å jevne ut forskjeller ved å ta med «det beste» fra hver av de to tidligere fylkeskommunene. Det arbeides systematisk med å bygge opp en ny struktur i tannhelsetjenesten, samtidig som vi må finne vår plass i den nye fylkeskommunen.

Kurs og kompetanseheving

Alle fysiske kurs for ansatte som var planlagt gjennom året har blitt kansellert. Noen tilbydere har tilbudt digitale kurs og mange av de ansatte har deltatt på disse.

Tannhelsestrategi

I 2020 er det utarbeidet ny tannhelsestrategi for perioden 2021–2024. Tannhelsestrategien skal gi retning for hvordan tannhelsetjenesten i fremtiden må tilpasses de utfordringene som kommer. Satsingsområdene i tannhelsestrategien er forebyggende/helsefremmende arbeid, bærekraftige klinikker, HR, kompetanse, forskning og digitalisering. Satsingsområdene er viktige og vil bidra til å definere videre organisering av tannhelsetjenesten. Alle ansatte har blitt involvert i utarbeidelsen av tannhelsestrategien og har fått mulighet til å påvirke innholdet.

Tannhelsetjenesten i fengsel

Tannhelsetjenesten har egne moderne og fullt utrustede behandlingsrom i Agder fengsel, avdeling Mandal og avdeling Froland. Fengslene åpnet i 2020, og det er inngått avtale med Kriminalomsorgen for å sikret at innsatte får nødvendig tannhelsehjelp. Tannhelsetjenesten er tilstede med tannhelsepersonell flere dager i uken på begge avdelingene. Innsatte på avdeling Evje og Solholmen overgangsbolig må til lokal tannklinikk for å få nødvendig tannhelsehjelp. Tannhelsetjenesten driver også med forebyggende og helsefremmende arbeid ovenfor innsatte.

9.3 Mål og resultater

9.3.1 Medarbeidere

Sykefravær	Fravær% snitt 2020
Korttid	2,5%
Langtid	8,5%
Sum fravær	10,9%

Som hovedregel er det mange kvalifiserte søkere til ledige stillinger og dermed relativt lett å rekruttere, spesielt i sentrale deler av fylket, mens vi har hatt utfordringer med rekruttering vest i fylket. Permisjoner og sykefravær på flere tannklinikker har ført til lavere bemanning i perioder. Folkehelsefeltet har hatt vesentlig redusert kapasitet på grunn av langtidssykemeldinger.

Årsverk	Ved utgangen av 2020
 Faste årsverk	174
 Midlertidige årsverk	22
 Sum årsverk	196

9.3.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2020	Budsjett 2020	Reg budsjett 2020	Avvik 2020
30 Folkehelse	155 710	167 163	170 621	14 911
3000 Folkehelse	7 552	7 494	8 188	636
3100 Tannhelsetjenesten	148 158	159 669	162 433	14 275

9.3.3 Regionplan 2030

Prioritert arbeid har vært å bidra med konkrete og spissede tiltak til handlingsprogrammet i regionplanen. Vi har arbeidet for at vi ikke skal satse på for mye på en gang, men at vi heller skal komme frem til hva vi sammen vil ta tak i først. Nærmiljøutvikling i mikro- og makroperspektiv, det vil si nærmiljøet i familiestruktur via barnehage/skole til fritidsarenaen og nærmiljøet harmonerer med prinsippet for tidlig innsats, og har vært i vårt fokus i 2020.

Miljøfyrtårnsertifiserte tannklinikker

Alle tannklinikkene i Agder har gjennomgått miljøfyrtårnsertifisering eller re-sertifisering høsten 2020. Arbeidet har bidratt til å sette fokus på klima, miljø og bærekraftsmål på klinikkene og hos de ansatte. Arbeidet har inspirert til økt bruk av miljø- og bærekraftmerker i tannhelsetjenesten der det er mulig.

9.3.4 Oppfølging av verbalvedtak i vedtatt økonomiplan

Vedtaksstekst	Status
Fylkestinget bevilger kr 500 000 for å styrke pilotprosjektet i Arendal om fritidskort for unge, i henhold til søknad fra Arendal kommune.	Er gjennomført i budsjettet
Tilskuddet til gratistilbudet Tvedestrand badepark videreføres med 150 000,- for 2020.	Tilskuddet er utbetalt
Friluftsråd: øke bevilgningen fra 4,5 kr. pr. innbygger til 6 kr. pr. innbygger.	Tilskuddet er utbetalt
Foreningen for barnepalliasjon jobber med etablering av et barnehospice for alvorlig syke og døende barn på Eg i Kristiansand. Foreningen har hovedkontor i Kristiansand. Fylkestinget ber rådmannen om å aktivt bidra inn mot statlige myndigheter med mål om å få til en slik etablering. Det bes samtidig om en sak der muligheten for et samarbeid mellom fylkeskommunen, UiA, Sørlandet sykehus og foreningen utredes, der målet er å etablere et tilbud for utdanning og kvalifisering av helsepersonell med spisskompetanse i barnepalliasjon. Et slikt tilbud vil samtidig bidra med kompetanse innen barnepalliasjon i kommunene.	Det er vedtatt etablering av et barnehospice i Kristiansand finansiert over statsbudsjettet med 30 mill. kroner per år. Vi arbeider nå mot UiA og SSHF med tanke på utdanningstilbud som kan styrkes.
Fylkestinget ønsker å etablere et NAV-ombud. Fylkesrådmannen utarbeider en sak med organisering og mandat.	Ikke gjort i 2020

10 Innovasjon og organisasjonsutvikling

10.1 Om direktørområdet

Innovasjon og organisasjonsutvikling skal utvikle Agder fylkeskommune i ønsket retning. Formålet er å skape utviklingstrykk i hele organisasjonen, slik at våre medarbeidere kan bidra til å løfte Agder i tråd med ambisjonene i Regionplan Agder 2030.

Innovasjon og organisasjonsutvikling

- bidrar til at Agder fylkeskommune er en fremtidsrettet organisasjon som gir ansatte rom for mestring og utvikling, til det beste for regionen
- utvikler en lærings-, forbedrings- og innovasjonskultur
- setter organisasjonen i stand til å utøve styring, ledelse, kommunikasjon og god forvaltningskultur
- er en drivkraft i å skape og ta i bruk mangfoldet, og legge til rette for samarbeid på tvers av fagområder, systemer, arbeidsformer og samfunnsaktører
- bidrar til at digitalisering gir en enklere hverdag for våre innbyggere, næringsliv og frivillig sektor gjennom bedre tjenester, mer effektiv ressursbruk og legge til rette for produktivitetssøkning
 - digitalisering, prosess- og tjenesteutvikling der teknologi er en muliggjører, skjer i tett samarbeid med IKT Agder

Vår oppgave er å bygge en organisasjon som løfter landsdelen.

10.2 Hendelser i 2020

Oppstarten av Agder fylkeskommune, både den fysiske og digitale hverdagen, gikk fint. Våre medarbeidere og politikere kom raskt godt i gang med arbeidet med å utvikle Agder til et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår. Arbeidet tok en brå vending med pandemien i midten av mars 2020.

Den nye hverdagen og *den nye normalen* har påvirket vår organisasjon, våre medarbeidere og vår mulighet til å bygge en organisasjon som løfter landsdelen. Våre medarbeidere ble raskt tvunget til å arbeide og levere sin tjenesteproduksjon på nye måter.

Innovasjon og organisasjonsutvikling har i 2020 hatt fokus på å starte opp vår nye organisasjon, etablere én organisasjon og å tilpasse organisasjonen til koronasituasjonen og "*den nye normalen*".

I tillegg til å sikre stabile digitale løsninger og gode kvalitetssystemer for arbeidsprosessene våre følger Innovasjon og organisasjonsutvikling tett opp gevinstrealiseringsplanene fra prosjekt Agder fylkeskommune og å lukke de organisatoriske og tekniske restansene.

Flere medarbeidere hadde sentrale roller i prosjekt Agder fylkeskommune og

avgjørende roller i å sikre den nye hverdagen og å etablere den nye normalen under koronasituasjonen. Dette har medført et ekstraordinært arbeidspress.

10.3 Mål og resultater

10.3.1 Medarbeidere

Sykefravær	Fravær% snitt 2020
Korttid	0,6%
Langtid	2,3%
Sum fravær	3%

Korttids- og langtidsfraværet ligger under det normale. Dette i en lengre periode med et stort arbeidspress i forbindelse med oppstarten av Agder fylkeskommune og koronasituasjonen.

Det er noe ulikt sykefravær i avdelingene. I avdelingene som ligger i det øvre sjiktet vurderes det ekstra tiltak. Fraværet i avdelingene synes ikke å være arbeidsrelatert.

I 2020 ble det gjennomført en PULS-måling i organisasjonen. Hensikten var å ta temperaturen på organisasjonen, for raskt å kunne iverksette tiltak eller justeringer. Alt i alt var det gode tilbakemeldinger. Spørsmålet "I hvilken grad er det samsvar mellom din arbeidskapasitet og arbeidsmengde?" var det som fikk dårligst skår, med et gjennomsnitt på "akkurat passe". Dette stemmer godt med tilbakemeldingene vi har mottatt om at enkelte opplever at arbeidspresset er for stort over en for lang tidsperiode. Tydeligere prioriteringer av oppgaver, riktig innsats og nivå på de ulike oppgavene har vært viktige tiltak for å håndtere arbeidsmengden.

Årsverk	Ved utgangen av 2020
 Faste årsverk	55
 Midlertidige årsverk	7
 Sum årsverk	62

Innovasjon og organisasjonsutvikling hadde i 2020 vakante stillinger. Det er mottatt et par oppsigelser som foreløpig ikke er erstattet. På vei inn i 2021 er det pågående prosesser for å sikre tilstrekkelig ressurser for å levere på oppdraget vårt.

De midlertidige stillingene er i hovedsak vikarer for langtidssykemeldte.

10.3.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2020	Budsjett 2020	Reg budsjett 2020	Avvik 2020
40 Innovasjon og organisasjonsutvikling	116 353	142 716	122 963	6 610
400001 Innovasjon og organisasjonsutvikling	2 662	2 168	2 542	-120
400100 Digitalisering	37 542	37 503	37 365	-177
400200 Dokumentsenter	15 171	14 785	15 851	680
400300 HR	37 319	52 824	37 805	486
400301 Frikjøpte, tillitsvalgte mv	8 507	15 749	10 748	2 241
400400 Jus og informasjonsforvaltning	7 337	9 450	8 450	1 113
400500 Kommunikasjon	7 814	10 237	10 202	2 388

Innovasjon og organisasjonsutvikling har et mindreforbruk på i overkant av 6,5 mill. kroner i 2020. Mindreforbruket skyldes blant annet vakante stillinger, en frikjøpsordning for tillitsvalgte lavere enn budsjettert grunnet overgang til normal drift og flere utviklingsaktiviteter som er prioritert ned og flyttet til 2021 på grunn av pandemien.

Merforbruk i noen avdelinger skyldes i hovedsak merkostnader som gjelder avslutning av prosjekt Agder fylkeskommune og oppstarten av Agder fylkeskommune, samt at enkelte avdelinger har betalt ut større fakturaer på vegne av hele organisasjonen.

10.3.3 Regionplan 2030

Innovasjon og organisasjonsutvikling skal legge til rette for at medarbeiderne i Agder fylkeskommune kan bidra til å løfte Agder i tråd med ambisjonene i Regionplan Agder 2030. Følgende utviklingsaktiviteter som skal støtte opp om dette arbeidet er startet opp i 2020:

- *Fleksible arbeidsformer og digitale samhandlingsløsninger:* Vår digitale plattform la godt til rette for å flytte produksjonen over på digitale arenaer. Noen eksempler er digital undervisning, digitale politiske møter, digitale samhandlingsarenaer, digitalt samarbeid, digital samskaping og digital ledelse. Det å legge til rette for Agder fylkeskommunes nye arbeidshverdag, med nye arbeidsformer, nye samarbeidsarenaer og nye digitale og fysiske arbeidsplasser, var et stort fokusområde i 2020.
- *Likestilling, inkludering og mangfold:* Det er lagt ned et stort arbeid knyttet til lønnsharmonisering, som en konsekvens av sammenslåingsarbeidet og sikre retningslinjer og rutiner i HMS-arbeidet i tillegg til å iverksette prosjekter som "Nytt blick Agder", som har fokus på heltidskultur i regionen og prosjekt Likestilt arbeidsliv, som skal sikre vårt strategiske arbeid på likestilling, inkludering og mangfold.
- *Miljøfyrtårn – miljøledelse i utvikling:* Agder fylkeskommune bruker Miljøfyrtårn som verktøy for sertifisering og miljøledelse. Det pågår en prosess med å organisere Agder fylkeskommune i henhold til hovedkontormodellen. Det er en rekke system og rutiner som må på plass før sertifisering juni 2021. I løpet av

2020 ble 16 tannklinikker og fire videregående skoler sertifisert slik at vi nå har 45 sertifiserte enheter. Hvert tredje år stilles det krav om resertifisering og dette er en prosess mange står i. Det er en håndfull enheter som ikke er sertifisert, men de fleste er i gang med arbeidet. I løpet av mars skal alle rapportere på energibruk, bruk av drivstoff, tjenestereiser med bil og fly, avfallsmengde, kildesortering, sykefravær og hvordan det jobbes med å forbedre prestasjoner.

- *Medbestemmelse:* Det har i 2020 vært arrangert månedlige hovedsamarbeidsutvalg (HSU) med fellestillitsvalgte, og månedlige informasjons- og drøftingsmøter med hovedtillitsvalgte. Det er behandlet i overkant av 100 saker i hvert møteforum. Partene har drøftet en rekke saker, blant annet reisepolicy, arbeidstidsreglement, tilsettingsreglement, retningslinjer for overtallighet, lønnspolitikk, retningslinjer for sykefraværsoppfølging mm. Partene har også drøftet en lønnsharmonisering samt hatt en rekke orienteringer/drøftinger rundt Visma InSchool, standardiseringsprosjekter og organisasjonsutviklingsprosjekter. I starten av koronasituasjonen ble det etablert ukentlige krise-HSU møter for at partene skulle holde hverandre oppdaterte på situasjon og tiltak. Krise-HSU er benyttet ved behov gjennom hele 2020.
- *Standardisere arbeidsformene våre:* Det å standardisere våre arbeidsformer er avgjørende for å sikre god samhandling og samarbeid, internt og eksternt. I perioden har vi etablert felles prosjektrammeverk i Agder fylkeskommune, med tilhørende verktøykasse. Vi vil arbeide nå med å standardisere flere av arbeidsformene våre, herunder prosessledelse og samskaping.
- *Personvern og informasjonssikkerhet:* Flere kritiske prosesser for å sikre god ivaretagelse av fylkeskommunens behandlingsansvar jf. personopplysningsloven og ivaretagelse av andre forhold knyttet til informasjonssikkerhet.
- *Karriere Agder og eksamenskontoret:* En sentral restanse fra prosjektet var organisering og ledelse av Karriere Agder og eksamenskontoret.
- *"Digitaliseringsmaskineriet":* Det er etablert et dedikert "digitalt selvbetjeningsteam". Teamet bistår tjenesteeierne med å forenkle og forbedre søknader, saksbehandling og generell dokumentflyt i arbeidsprosessene deres. Like før sommerferien 2020 gikk et tverrfaglig team i gang med opplæring i Acos Interact – fylkeskommunens skjemaløsning for digital selvbetjening. Ved årsskiftet er nærmere 50 digitale skjemaer nå en integrert del av tjenesteproduksjonen vår. Arbeidet forsterkes i 2021.

Utvalgte overordnede utviklingsaktiviteter fra 2020 per avdeling i Innovasjon og organisasjonsutvikling:

- *Avdeling for kommunikasjon:* Avdelingen har ansvar for å synliggjøre Agder fylkeskommune gjennom en enhetlig og sammenhengende kommunikasjon. Kommunikasjon hadde etablert et godt fundament inn i 2020. Ny digital løsning for intern- og eksterntkommunikasjon, sammen med en helhetlig digital profil med tilhørende utrulling av nye bygningsskilt og omfoliering av kjøretøy, sikret god synlighet i 2020. Avdelingen leverte tre viktige utviklingsaktiviteter i 2020: Enhetlig profil, klart språk og spredning og dialog. Dette har vært et godt underlag til det ekstraordinære kommunikasjonsarbeidet knyttet til etableringen av Agder fylkeskommune og koronasituasjonen med tilhørende

krisekommunikasjon og nye digitale samhandlingsløsninger og strømmetjenester.

- *Dokumentsenteret*: Agder fylkeskommune er en av de første organisasjonene til å ta sak- og arkivsystemet på en skyløsning. Dette har medført mye nybrottsarbeid for medarbeiderne på dokumentsenteret og IKT Agder IKS. Dette digitale fundamentet er et godt utgangspunkt for videre digitalisering av arbeidsprosessene våre, og ikke minst et viktig arbeid for å forenkle arbeidet med å ta de andre eierkommunene i IKT Agder IKS over på samme versjon. I tillegg til daglig drift og utvikling har dokumentsenteret bidratt i sentrale roller i flere viktige digitaliseringsprosjekter, samt ryddet opp i arkivene etter de to tidligere fylkeskommunene.
- *Avdeling for jus og informasjonsforvaltning*: Medarbeiderne i avdelingen har i løpet av 2020 bistått med juridisk rådgivning og saksbehandling på de fleste av fylkeskommunens områder. Avdelingen har også bidratt med foredrag på diverse opplæringssamlinger. Det er lagt ned stor innsats for å få på plass varslingsrutiner, etiske retningslinjer og diverse rutiner på området for informasjonssikkerhet og personvern. 2020 var også et år da vi rullet ut mange nye digitale løsninger, og digital undervisning og digital samhandling ble tatt i bruk i større omfang enn tidligere. Informasjonssikkerhet og personvernsspørsmål har derfor stått høyt på agendaen og det er i løpet av året gjennomført flere ROS-analyser og personvernkonsekvensanalyser. 2020 var også året hvor det ble avdekket flere informasjonssikkerhetsavvik. Noen av avvikene er håndtert internt i organisasjonen og i samarbeid med IKT Agder IKS, mens meldepliktige avvik er innrapportert til Datatilsynet.
- *Avdeling for HR*: Agder fylkeskommune er en organisasjon med over 3 000 medarbeidere. Våre medarbeidere er vår viktigste ressurs, og det er derfor avgjørende at våre medarbeidere forvaltes på en best mulig måte. God bemanningsstyring handler om å ha tilstrekkelig og riktig kompetanse til å utføre samfunnsoppdraget vårt innenfor de økonomiske rammene vi har til disposisjon. Lederutvikling har vært et av de viktigste prioriteringene i 2020. Det er igangsatt et lederprogram for å bidra til at vi raskere får operasjonalisert organisasjonspolitikken og blir én organisasjon. Våren 2020 var hovedtema virtuelt lederskap og høsten 2020 var det fleksible arbeidsformer.

10.3.4 Oppfølging av verbalvedtak i vedtatt økonomiplan

Vedtakstekst	Status
Fylkestinget ber om en statusrapport for det vedtatte målet om at 5 prosent av alle nyansatte skal være mennesker med nedsatt arbeidsevne eller hull i CV-en. Saken skal også inneholde en oversikt over hvor fylkeskommunen er i arbeidet med at ansatte i Agder fylkeskommune skal gjenspeile befolkningen i sin helhet, inkludert etnisitet og variasjon i funksjonsevne.	Verbalforslaget ble forsterket i økonomiplanen for 2021-2024. Vedtaket systemsettes i tilsetningsreglementet, og operasjonaliseres gjennom våre rutiner og retningslinjer for arbeidet med rekruttering, i utlysningstekstene og vurderinger av vår søkerdatabase webcruiter.

11 Næring, kultur og kulturminnevern

11.1 Om direktørområdet

Næring, kultur og kulturminnevern har det overordnede ansvaret for næringsutvikling og utvikling av en kultur- og kunstpolitikk som utnytter regionens store potensiale. I Agder fylkeskommune skal næring, kultur og kulturminnevern være en pådriver for å bidra til et rikt kulturliv, økt verdiskapning og at regionens betydelige kulturarv tas vare på og formidles på en fremtidsrettet måte.

En sentral oppgave er å bidra til at fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler på de aktuelle samfunnsområdene ivaretas i tråd med det politiske oppdraget. Direktørområdet skal i nært samarbeid med resten av organisasjonen arbeide for å fremme Agder som en attraktiv region med et variert næringsliv og et profesjonelt og mangfoldig kultur- og kunstmiljø. Samarbeid med næringsliv, universitet, kommunene, kunst- og kulturorganisasjoner og det frivillige Agder er sentralt.

11.2 Hendelser i 2020

Næring, kultur og kulturminnevern

Aktiviteten i de tre avdelingene har i 2020 vært preget av at det er det første driftsåret i Agder fylkeskommune samtidig med at både Agder og resten av verden har vært i en unntakstilstand under koronasituasjonen som stengte ned landet i mars 2020. For nærings- og kulturlivet på Agder har det vært et krevende år. Til tross for at det har vært et ekstraordinært år har det likevel vært høy aktivitet. Det har vært lagt ned et betydelig arbeid for å samordne og harmonisere tilskuddsordninger og retningslinjer for saksbehandling og ikke minst har avdelingene opprettholdt god kommunikasjon med eksterne samarbeidspartnere og alle de institusjoner og organisasjoner som er avhengige av koordinering og mobilisering fra fylkeskommunens side.

Avdeling for kultur, idrett og frivillighet

Avdelingen har ivaretatt ansvaret for fylkeskommunens oppgaver innenfor kultur, idrett og frivillighet gjennom en bred og samlet satsing i tråd med Regionplan Agder 2030. Avdelingen skal jobbe for at Agders befolkning får tilgang til et mangfold av kulturopplevelser og for at idrett og frivillighet sikres gode vekstmuligheter.

I 2020 har det vært en prioritet å samordne tilskudd, priser og stipend på en slik måte at de understøtter Regionplanens mål. Det har vært lagt ned et betydelig arbeid for å håndtere følgene for kulturlivet som er hardt rammet av pandemien. Dette arbeidet vil fortsette også i 2021.

Avdeling for kulturminnevern og kulturturisme

Avdelingen har ivaretatt ansvaret for fylkeskommunens oppgaver innen kulturarv og kulturminner. Satsingen på å ta vare på Agders kulturarv skal bidra til økt interesse, tilgjengelighet og kunnskap. Vår kulturarv er viktig for identitet og egenforståelse og kan bidra til utviklingen av en bærekraftig turistnæring.

I 2020 har det vært lagt ned et betydelig arbeid for å samordne og utvikle retningslinjer og saksbehandlingsrutiner. Avdelingen har gitt innspill til ulike planer.

Fylkeskommunen har fått overført ansvar for flere historiske eiendommer som følge av regionreformen. På grunn av flere store utbyggingsprosjekter har det vært høy aktivitet på det arkeologiske feltarbeidet. 2020 ble også et år med mange spennende nye funn - særlig har de marinearkelogske funnene fått mye fortjent oppmerksomhet i media.

Avdeling for virkemidler og entreprenørskap

Fylkeskommunen har et samordningsansvar for arbeidet med næringsutvikling hvor hovedoppgaven er å være pådriver og tilrettelegger for næringsutvikling i hele fylket, med utgangspunkt i nasjonale og regionale føringer. Tilrettelegging for nyetableringer og videreutvikling av eksisterende næringsliv er viktige satsningsområder for å bidra til bærekraftig utvikling og økt regional konkurransekraft. Avdeling for virkemidler og entreprenørskap har ansvar for fylkeskommunens samlede næringspolitiske virkemiddelapparat.

Koronasituasjonen i 2020 traff næringslivet hardt. Året har således vært preget av en rekke ekstraordinære tiltak for å kompensere for den akutte krisesituasjonen næringslivet i regionen befant seg i. Avdeling for virkemidler og entreprenørskap har hatt særlig ansvar for følgende fire tiltak:

- Ekstraordinære midler til bedriftsintern opplæring (BIO)
- Ekstra tilskudd til SIVA og Innovasjon Norge
- Statlige tilskudd til næringsfond i Agder
- Ekstra tilskudd til grøfting på Agder

11.3 Mål og resultater

11.3.1 Medarbeidere

Sykefravær	Fravær% snitt 2020
Korttid	0,9%
Langtid	2,9%
Sum fravær	3,9%

Det har generelt vært lite sykefravær i avdelingene, utover tre langtidssykemeldte.

Årsverk	Ved utgangen av 2020
 Faste årsverk	51
 Midlertidige årsverk	5
 Sum årsverk	56

11.3.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2020	Budsjett 2020	Reg budsjett 2020	Avvik 2020
50 Næring, kultur og kulturminnevern	249 325	233 686	260 131	10 806
500001 Næring, kultur og kulturminnevern	1 755	1 747	1 747	-8
500100 Kultur, idrett og frivillighet	78 972	89 661	83 501	4 529
500101 Fylkesbibliotek	7 629	0	7 984	355
500200 Kulturminnevern og kulturturisme	92 690	92 402	97 050	4 360
500300 Virkemidler og entreprenørskap	68 279	49 876	69 849	1 570

Direktørområdet har et samlet mindreforbruk på i underkant av 11 mill. kroner. Dette skyldes i hovedsak mindre aktivitet og mange avlyste og utsatte arrangementer på grunn av nedstengningen av samfunnet under koronasituasjonen. Mindreforbruket knytter seg også til at stillinger er holdt vakante i påvente av utlysninger når situasjonen er mer normalisert eller fordi behovet har endret seg. Avdelingene har også hatt mindre reise, kurs og konferansevirksomhet.

11.3.3 Regionplan 2030

Avdelingene opplever at det er god regional oppslutning om de vedtatte målene i regionplanen. Arbeidet med handlingsprogrammet har vist at man i enda større grad må bli enige med kommuner, institusjoner, organisasjoner og andre samarbeidspartnere om hva som skal vektlegges og prioriteres.

2020 har vist at innsats og tilskudd fra Agder fylkeskommune er avgjørende for at målene i regionplanen kan nås. Erfaringen er også at det er stor interesse når fylkeskommunen lager arenaer for informasjon og diskusjon om hvilke tiltak som er viktige for å lykkes med å skape flere arbeidsplasser og for å underbygge Agder som en region som ser mulighetene som ligger i et velutviklet kulturliv og ved å forvalte vår unike kulturarv på en bærekraftig og fremtidsrettet måte.

Avdeling for kultur, idrett og frivillighet

Avdelingen har gjennom 2020 bidratt til en rekke av tiltakene som er beskrevet i kapittel 5.5 om oppfølging av Regionplan Agder 2030.

Videre har avdelingen bidratt i kunstutvalg med utsmykkingsoppdrag i fylkeskommunale nybygg. I 2020 har dette omfattet Tvedestrand vgs. og idrettspark, Eilert Sundt vgs. studiested Farsund, Tangvall skolesenter, fagskolen i Agder og Grimstad tannklinikk. Vi bidrar også med utstillingsarkitekt og prosjektering av utstilling på Sirdal Fjellmuseum og med etablering av utstilling og kunst galleri for Tatjana, Lars Kristian Gulbrandsen i Flekkefjord.

Fylkeskommunens kulturkonferanse ble avholdt i Arendal kulturhus med tittelen *Møteplass kultur: Kunsten å bli attraktiv*. Det var stor deltakelse. Vi har i tillegg arrangert ulike mer fagspesifikke seminar for kommunekontakter og andre, som for idrettsrådgivere, UKM kontakter m.fl.

Fylkesbiblioteket fikk på vegne av organisasjonen Leser søker bok, overrekke den nasjonale prisen for årets «Bok til alle-bibliotek» til Byremo bibliotek. Fylkesbiblioteket er en del av nettverket og arrangerer årlige inspirasjonsseminar og følger opp det frivillige arbeidet med leseombud og språkkafeer på bibliotekene i Agder.

Fylkesbiblioteket har ansvar for å arrangere kompetansehevende kurs og samlinger for bibliotekarene i fylket, i 2020 ble disse gjennomførte digitalt. Året ble avsluttet med en todagers heldigital bibliotekkonferanse, der det var deltakere fra hele landet.

I april lanserte vi *UKM Agder digital*, en digital visningsarena for ung kultur der ungdommen hadde sendt inn kunst-, musikk- og danseinnslag. Landsfestivalen som vi skulle stå som arrangør for på Hove, måtte avlyses. I stedet ble vi med på det nasjonale initiativet *live med UKM*, hvor vi strømmet fra tre forskjellige lokasjoner i Agder, der ungdom deltok både som artister og arrangører.

Avdeling for kulturminnevern og kulturturisme

Agder fylkeskommune arbeider aktivt med å ta i bruk kulturmiljø og kulturarven som en ressurs i en bærekraftig og helhetlig samfunnsutvikling. Det er tre overordnede mål for kulturmiljø i den nye nasjonale kulturmiljømeldingen:

- Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø.
- Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging.
- Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.

Regionplan Agder 2030 sine ambisjoner, målsettinger og tiltak er sammenfallende med, og viktige bidrag til å nå, de nasjonale målene.

Gjennom ulike satsinger og strategisk bruk av virkemidler har avdelingen arbeidet for å øke verdiskapingen knyttet til kulturminner i regionen. Utvalgte satsinger er nærmere beskrevet i kapittel 5.5 om oppfølging av Regionplan Agder 2030.

For å lykkes med god stedsutvikling kreves det både god samhandling internt i fylkeskommunen og god forankring lokalt. Det lokale eierforholdet og engasjementet vil alltid være av helt avgjørende betydning for i hvilken grad en lykkes.

Et godt eksempel på slikt arbeid er forvaltningen og utviklingen av fylkeskommunens egne kulturhistoriske eiendommer på Lista, med fokus på Lista fyr og Nordberg fort. Dette er kulturmiljø med stort lokalt engasjement og eierskap, som samtidig er etablert som attraktive besøksmål. Arbeidet med disse to store kulturmiljøene har hatt store positive ringvirkninger for arbeid med andre kulturmiljø i området, og de to lokalitetene spiller er viktige elementer i en helhetlig stedsutvikling. Med nærmere 100 000 besøkende i året er de to kulturmiljøene betydelig bidragsytere til økonomisk verdiskaping i området. Utviklingen på og rundt Nordberg fort og Lista fyr er et direkte resultat av fylkeskommunens langsiktige engasjement og innsats knyttet til å utvikle disse kulturmiljøene.

Arbeidet med «Kulturell rute», verdiskapingsprosjektet på Knaben og utviklingen av

fylkeskommunens egne kulturhistoriske eiendommer er eksempler på pågående prosjekter der målsettingen er å utvikle verdifulle kulturmiljø som en ressurs i verdiskapning- og stedsutviklingsammenheng. Målet er at kulturmiljøene skal tas i bruk for reiselivsutvikling i kulturturismesammenheng gjennom å ivareta, tilrettelegge og formidle, samtidig som de bidrar til attraktive bomiljøer for lokalbefolkningen.

Avdeling for virkemidler og entreprenørskap

Avdelingen står sentralt i arbeidet med å oppfylle følgende av målsettingene i Regionplan Agder 2030:

- Flere vekstkraftige små og mellomstore bedrifter er etablert
- Næringsstrukturen er mer variert og preget av godt samarbeid med academia og offentlig sektor

Aktuelle satsinger er nærmere beskrevet i kapittel 5.2 om oppfølging av Regionplan Agder 2030.

11.3.4 Oppfølging av verbalvedtak i vedtatt økonomiplan

Vedtaks tekst	Status
Det opprettes et nytt forum som skal jobbe med blå vekst. Hovedutvalg for næring, klima og miljø utarbeider forslag til sammensetning av forumet.	Blått forum er opprettet.
I lys av den nasjonale gjennomgangen av virkemiddelapparatet bes administrasjonen gjennomføre en tilsvarende gjennomgang av det regionale virkemiddelapparatet.	Saken er satt på vent.
Som en overgangsordning etter at avtalen om overføring av konsesjonskraftmidler opphører, gis Setesdal regionråd et tilskudd på 3 mill. for 2020.	Er gjennomført i budsjettet.
Videreføre driftsstøtte til Sylvertun med kr. 150 000,- for 2020.	Ligger i budsjettet.
Videreføre driftsstøtte til Bjoren med kr. 100 000,- for 2020.	Ligger i budsjettet.
Fylkestinget ber om at Hovedutvalg for kultur, folkehelse og frivillighet får en gjennomgang av nåværende tilskudd og støtte innen kulturfeltet som gis både årlig og etter søknad. Målet er å utarbeide prosedyrer for tildeling som gir en helhetlig og forutsigbar behandling.	Kobles til tilskuddsprosessen.
Driftsstøtte til nytt industrihistorisk senter Mandal.	Vedtatt (søknad innvilget i hovedutvalg for kultur, folkehelse og frivillighet i møte 12.2.2020).
Fylkestinget ber rådmannen kartlegge og synliggjøre vedlikeholdsetterslepet på kulturinstitusjoner der fylkeskommunen er eier/deleier. En statusrapport legges frem for hovedutvalg for kultur, folkehelse og frivillighet i løpet av 2020.	Sees i sammenheng med skolebruksplanen og eiendomsstrategien.
Fylkestinget ber rådmannen vurdere muligheten for å styrke og utvide Olympiatoppen Sør, med tanke på å utvikle et Toppidrettssenter i Agder. Det bes om en sak der dette konkretiseres etterfulgt av en søknad om midler som sendes kulturdepartementet.	Det er avholdt møte med Olympiatoppen Sør. Sak kommer.
Forprosjekt for UNESCO-senter i Valle.	Egen fylkestingssak i juni.

12 Regionplan 2030

12.1 Om direktørområdet

Regionplan 2030 har ansvar for å koordinere flere av fylkeskommunens oppgaver og satsinger knyttet til gjennomføring av Regionplan Agder 2030. Direktørområdet består av de to avdelingene:

- avdeling for bærekraftig utvikling
- avdeling for samskaping og internasjonalisering

Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft og følgende tre gjennomgående perspektiver i regionplanen er utgangspunkt for arbeidet:

- klima og miljø
- levekår, likestilling, inkludering og mangfold
- næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser

Vi skal se disse perspektivene i sammenheng og tilrettelegge for internt og eksternt samarbeid - både regionalt, nasjonalt og internasjonalt - for å forsterke måloppnåelsen i Regionplan Agder 2030.

12.2 Hendelser i 2020

Arbeidet med klimabudsjett, Klimapartnere og Electric Region Agder var viktig for området i 2020. Det er grundig omtalt andre steder i dokumentet. Vi velger å trekke frem nye oppgaver som kom med regionreformen, medvirkningsarbeidet, handlingsprogrammet og regional samhandlingsstruktur.

Nye oppgaver gjennom regionreformen

I 2020 fikk fylkeskommunen et mer helhetlig ansvar for friluftsliv gjennom overføring av nye oppgaver i regionreformen. Disse oppgavene inkluderer oppfølging av statlige sikrede friluftslivsområder og tilskudd til skjærgårdstjenesten.

Videre har fylkeskommunen overtatt en del regionale integreringsoppgaver som tidligere lå hos Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Ansvaret for integreringsområdet ble styrket ved å overføre oppgaver og ansvar på områder der fylkeskommunen fra før har en rolle (særlig innen kompetansepolitikken), der lokalkunnskap og nærhet til kommunene skal sikre bedre oppgaveløsning, og der det kreves en stor grad av koordinering og samordning på tvers av sektorer for å lykkes.

Fylkeskommunen har også overtatt tilskuddsordningen «Tilskudd til kommunale fiskerihavnetiltak», og det ble tildelt 3 mill. kroner fra tilskuddsordningen til kommunale fiskerihavner i 2020.

Medvirkning

Det ble i 2020 arbeidet med å tilpasse og strømlinjeforme arbeidet med medvirkning gjennom fylkeskommunale råd for eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom (forskrift om medvirkningsordninger). I tillegg har Agder et eget brukerpanel

for å hente inn kunnskap og perspektiver fra grupper i befolkningen som har erfaringer knyttet til diskrimineringsgrunnlagene i LIM-planen (likestilling, inkludering og mangfold). En videreføring av panelet ble vedtatt i 2020.

Handlingsprogram til Regionplan Agder 2030

Vi arbeidet gjennom hele 2020 med å etablere det første handlingsprogrammet til Regionplan Agder 2030. Våren 2020 kom det inn 71 høringsinnspill. Det var en krevende prosess, som av ulike årsaker ikke førte frem til det resultatet som var forventet. Det ble derfor vedtatt at arbeidet med å utvikle handlingsprogrammet fortsetter inn i 2021.

Regional samhandlingsstruktur

I 2020 har vi arbeidet med å reetablere den regionale samhandlingsstrukturen, for å styrke det regionale samarbeidet Regionplan Agder 2030. Som et resultat av ny samhandlingsstruktur etableres det i 2021 tre regionale forumer for samfunnsutvikling. Disse er direkte knyttet til de tre gjennomgående perspektivene i regionplanen og vil fungere som åpne møteplasser for involvering og medvirkning. Målet for arbeidet er større gjennomføringskraft for regionale initiativer, samt å styrke Agders posisjon nasjonalt.

12.3 Mål og resultater

12.3.1 Medarbeidere

Sykefravær	Fravær% snitt 2020
Korttid	0,7%
Langtid	3,6%
Sum fravær	4,3%

Det har i 2020 vært to ansatte som har vært langtidssykemeldt. En av disse er nå tilbake i 100 prosent arbeid. En tredje ansatt har blitt 50 prosent varig ufør.

Årsverk	Ved utgangen av 2020
 Faste årsverk	28
 Midlertidige årsverk	1
 Sum årsverk	28

12.3.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2020	Budsjett 2020	Reg budsjett 2020	Avvik 2020
60 Regionplan 2030	58 849	48 597	60 479	1 630
600001 Regionplan 2030	1 736	1 668	1 720	-16
600100 Bærekraftig utvikling	39 773	30 804	39 383	-390
600200 Samskaping og internasjonalisering	17 340	16 125	19 376	2 036

På grunn av koronasituasjonen er tidsrammen for enkelte tilskudd og prosjekter blitt forlenget. Ellers er tilskuddsordningene tildelt og vil bli utbetalt fortløpende ettersom de ferdigstilles. Fylkeskommunens internasjonale arbeid ble særlig endret i 2020, men i sum er området produksjon og resultater som forventet sett i lys av utfordringene koronasituasjonen har ført med seg.

12.3.3 Regionplan 2030

Klima og miljø

Innenfor klima og miljø har vi bidratt til etablering av fylkeskommunens første klimabudsjett. Det har vært arbeidet med grønn omstilling i samarbeidsnettverket Klimapartnere og med prosjekter som bidrar til å realisere visjonen om et helelektrisk Agder - Electric Region Agder. Langemyrområdet i Kristiansand er pekt på spesielt som et fremtidig klimapositivt energiknutepunkt, med flere spennende prosjekter på gang.

Akvakultur og marin verdiskaping har vært et prioritert satsingsområde og det etableres en tilskuddsordning for å bidra til mer kunnskapsbasert næringsutvikling innenfor marin sektor. Blått forum ble etablert og det er etablert et fylkeskommunalt samarbeid for å bedre dialogen mellom søkere og forvaltningen på veien frem til vedtatte konsesjoner.

Regional plan for vannforvaltning skal rulleres og arbeidet med et første utkast til ny plan ble ferdigstilt før jul. Planen er sentral for arbeidet med å bedre vannkvalitet og miljø i Agder og berører store deler av fylkeskommunens virksomhet. Krypsiv som er et av de store satsingsområdene i planen er organisert i et prosjekt for å øke kunnskapen om hvordan forebygge og håndtere problemveksten i Agder. Planen sendes på høring våren 2021.

Videre har avdeling for bærekraftig utvikling på friluftsområdet forvaltet tre statlige og en fylkeskommunal tilskuddsordning til både aktiviteter og tilrettelegging for friluftsliv i regionen. I tillegg pågår det prosjekter som friluftslivets ferdselsårer og et regionalt dagsturhytteprosjekt.

Fylkeskommunen har et overordnet ansvar for forvaltning av høstbart vilt og innlandsfisk. Vi forvalter en statlig tilskuddsordning for vilt, og det er igangsatt et regionalt elgbeitetakseringsprosjekt. Fylkeskommunen samarbeider med andre fylkeskommuner om å forvalte villreinens leveområder gjennom Heiplanen.

Levekår, likestilling, inkludering og mangfold

Arbeidet med å bedre levekårene på Agder er organisert som et tverrgående team. Det er blant annet igangsatt et prosjekt for å forsterke kvaliteten i videregående opplæring for minoriteter, samarbeid om Venneslabrua, samt et utredningsarbeid for å gjøre det mulig å utarbeide skreddersydde tiltak som treffer den enkelte kommunes levekårsutfordringer basert på resultatene fra Ungdata-undersøkelsen.

I 2020 var det avsatt 1 mill. kroner til LIM-tiltak i kommunene på Agder. Disse ble etter søknad fordelt til kommunen Arendal, Birkenes, Grimstad og Lyngdal.

I 2020 er det utarbeidet en studentmelding som så på studenters velferd, tilknytning til regionen og det regionale arbeidsmarkedet. Meldingen vil fungere som kunnskapsgrunnlag for studentstrategien som skal utarbeides i 2021.

Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser

Fylkeskommunen samarbeider med næringsliv, sykehuset og universitetet om e-helsesatsinger i regionen. Vi er representert i regional koordineringsgruppe for e-helse, e-helse 2030 og fagrådet for e-helse på UiA. Vi er med i etableringen av et kompetansenettverk rundt i4Helse, sammen med NAV, kommuner, UiA og sykehuset. Velferdsteknologiske løsninger er avgjørende for en bærekraftig utvikling av helse- og omsorgssektoren fremover, og fylkeskommunen bidrar med å koble og legge til rette for gode samarbeid innenfor dette området.

Vi forvalter to forskningsrådssatsinger som skal bidra til forskningsbasert innovasjon og næringsutvikling i regionen. Forskningsmobilisering skal stimulere små og mellomstore bedrifter med liten forskningserfaring til å bruke mer forskning i sine utviklingsprosesser. Regionale forskningsfond Agder er en tilskuddsordning som skal styrke regionens forsknings- og innovasjonsevne ved å mobilisere og gi tilskudd til forskning og innovasjon.

Nettverksarenaen Kompetanseforum Agder har vært i virksomhet i to år, som et åpent nettverk for aktører fra hele arbeidslivet. Ambisjonen ved etableringen av Kompetanseforum Agder var å tette kompetansegapet, koble aktører og tilrettelegge for innovasjon og samskaping, samt synliggjøre og styrke eksisterende tiltak og satsinger i regionen og foreslå nye. Arbeidet vil fra 2021 videreføres i den regionale samhandlingsstrukturen.

Fylkeskommunens øvrige satsinger på næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser er beskrevet under området til næring, kultur og kulturminnevern.

Internasjonalisering

Det internasjonale arbeid skal være et verktøy for å styrke måloppnåelsen i regionplanen. Internasjonalt arbeid har vært sterkt preget av koronasituasjonen og svært mange møteplasser har blitt begrenset i antall og omfang siden mars 2020.

I 2020 er det etablert et skolenettverk for alle videregående skoler i fylket for å øke internasjonaliseringen i videregående skoler gjennom deltagelse, utveksling og samarbeid mellom de videregående skolene og internasjonale samarbeidspartnere. Vi har søkt, og fått, godkjent akkreditering i Erasmus+ programmet for skole og

fag/yrkesopplæring.

Det ble mot slutten av året vedtatt å sette i gang et arbeid for å utvikle Sørlandets Europakontor i sin nåværende form. Dette med sikte på å styrke Agders internasjonale arbeid ved en bedre koordinering og samordning av den samlede kompetansen knyttet til internasjonalt samarbeid.

12.3.4 Oppfølging av verbalvedtak i vedtatt økonomiplan

Vedtaksstekst	Status
Fylkestinget ber om en sak der forslag til klimabudsjett og klimaregnskap blir innført fra og med 2021.	Klimabudsjett er innarbeidet i økonomiplan 2021-2024, klimabudsjett og budsjett 2021.
Fylkestinget ber om vurdering av å legge inn Sørlandets Europakontor i fylkeskommunens administrasjon.	Sak behandlet i fylkestinget i desember 2020.

13 Økonomi og styring

13.1 Om direktørområdet

Økonomi og styring består av avdelingene politisk sekretariat, budsjett og økonomioppfølging, virksomhetsstyring, innkjøp og anskaffelser samt lønn og regnskap.

Politisk sekretariat har ansvar for å administrere det politiske systemet i fylkeskommunen og legge til rette for god, åpen politisk styring og demokratiske prosesser. Avdelingen skal sørge for formelle strukturer, aktive politiske prosesser og god koordinering av saksgangen. Dette innebærer sekretariatsfunksjoner for fylkestinget med underliggende politiske organer, bistand til politisk og administrativ ledelse i det daglige arbeid, møteplanlegging, gjennomføring av offentlige valg, rutineutvikling, vedlikehold av politisk web og mediekontakt. Avdelingen har også ansvar for oppfølging av politiske saker i samarbeid med aktuelle fagområder.

Avdeling for budsjett og økonomioppfølging har ansvar for gode prosesser og riktige prioriteringer innenfor økonomi i samspill med hele organisasjonen. Dette innebærer økonomisk planlegging og budsjettering, herunder økonomiplan og årsbudsjett, samt intern og ekstern økonomisk rapportering, årsberetning mv. Avdelingen har også ansvar for løpende rådgivning, veiledning og opplæring innen budsjettering og rapportering, og skal legge til rette for gode økonomiske prosesser i hele fylkeskommunen.

Avdeling for virksomhetsstyring har ansvaret for at vi har gode systemer for virksomhetsstyring, og prosesser som bidrar til at målene i Regionplan Agder 2030 blir nådd. Avdelingen skal legge til rette for at fylkeskommunen har en forsvarlig drift, en tilfredsstillende internkontroll og gjennomfører et kontinuerlig forbedrings- og kvalitetsarbeid. Virksomhetsstyring koordinerer fylkeskommunens porteføljestyling, tilrettelegger for økonomisk rapportering og rådgivning i investeringsprosjekter og følger opp eierstyring og finansstrategi.

Avdeling for innkjøp og anskaffelser har ansvar for at vi gjennom anskaffelser deltar i samfunnsutviklingen og når vedtatte mål innenfor tjenesteyting, klima og miljø og det seriøse arbeidslivet. Avdelingen skal bidra til at anskaffelsene er optimale med hensyn til kvalitet, kompetanse, kostnader og egnethet, og skjer innenfor rammene av lov og forskrift. I dette ansvaret ligger også oppfølging av OFA-samarbeidet og store offentlige prosjekter (f.eks. DDA og velferdsteknologi).

Avdeling for lønn og regnskap har ansvar for funksjonene regnskap og lønn for hele fylkeskommunen, inn- og utbetalinger og regnskapsrapportering. I tillegg ivaretar avdelingen god opplæring og oppfølging av lønns- og regnskapspersonale på andre enheter og fylkeskommunens virksomheter. Avdelingen har ansvar for fakturamottak for hele fylkeskommunen, finans- og likviditetsforvaltning samt lønns- og regnskapsføring for eksterne firmaer.

13.2 Hendelser i 2020

2020 har på mange måter vært et annerledes år. De første månedene var alt fokus rettet mot å avslutte regnskapet og utarbeide årsberetning for de to gamle fylkeskommunene. Samtidig tok vi i bruk nye systemer og rutiner for mange, noe som førte til behov for opplæring og utarbeidelse av rutinebeskrivelser m.m. Da arbeidet med årsregnskapene og årsberetningen var avsluttet kom koronasituasjonen, og vi havnet på hjemmekontor.

Arbeidet med å etablere felles praksis for tre tidligere organisasjoner har preget store deler av året. Det er etablert system for tertialrapportering, klimabudsjett samt økonomiplan og budsjett, og det er utarbeidet ny budsjettmodell for de videregående skolene. Medarbeidere fra hele området er aktive i tverrfaglige arbeidsgrupper og prosesser i hele organisasjonen.

Politisk sekretariat har i 2020 vært preget av oppstart av den nye fylkeskommunen og tilrettelegging for god avvikling av politisk møtevirksomhet. Etter at koronasituasjonen førte til nye arbeidsformer, ble mye endret for både politikere og administrasjon. Det har vært lagt ned mye arbeid i å legge til rette for digitale fjernmøter, noe som har vært ressurskrevende. Mange utvalgsmøter og ett fylkesting er blitt gjennomført digitalt i 2020. Det ble bestemt at avtaler som var gjort med hoteller i forbindelse med avvikling av politiske møter før koronasituasjonen startet skulle kompenseres fullt ut for å avhjelpe næringslivet, selv om ikke arrangementet ble gjennomført.

I oppstartsåret har også innarbeiding av systemer og rutiner og opplæring av den nye organisasjonen stått sentralt. Det er startet arbeid for å samordne oppfølging av lærlinger i sentraladministrasjonen og etablering av resepsjonstjeneste på fylkeshuset.

I etableringen av Agder fylkeskommune i 2020, er det lagt ned et betydelig arbeid i å bygge opp avdeling for lønn og regnskap, med flere nyansettelser og stor innsats i opplæring av de nyansatte, både på lønns- og regnskapsområdet. Gjennom året er det utarbeidet en rekke rutinebeskrivelser; både interne rutiner for avdelingen, og felles rutiner for hele organisasjonen. Opplæring har skjedd gjennom besøk på de videregående skolene og gjennom digital undervisning. Allerede høsten 2020 begynte vi planlegging av det første årsoppgjøret for Agder fylkeskommune.

På innkjøpsområdet er det arbeidet med integrasjon av innkjøpssystemet KGV og saksbehandlingssystemet P360; noe som vil være svært ressursbesparende i daglig arbeid. Det er utarbeidet nye maler for konkurranse og kontrakt (iverksatt januar/februar 2020). Det er etablert en avtaleoversikt for fylkeskommunen, som ligger tilgjengelig på intranettet Agda. Dette sikrer tilgang til avtaleparter i kontraktene våre. Alle ansatte i fylkeskommunen har tilgang til denne informasjonen. Det ble lansert en e-læringsmodul kalt «innkjøpsskolen», både for fylkeskommunen og de 25 kommunene i Agder.

En av årets store prosesser har vært anskaffelse av nytt fylkeshus. Her benyttes konkurransepreget dialog, for bedre å kunne ivareta et komplekst politisk vedtak, et komplekst bygg, en stor økonomisk investering og potensialet for redusert klimabelastning.

Da vi ble rammet av koronasituasjonen, etablerte og ledet fylkeskommunen en «force majeure- gruppe» som ivaretok leverandører gjennom første halvår. Gruppen var særlig aktiv i perioden 15. mars–25. juni, og det har blitt utvist fleksibilitet overfor de leverandørene som kom i en vanskelig situasjon.

Det ble også etablert et regionalt smittevernlager, etter dialog med fylkeslegen og beredskapssjef hos statsforvalteren. Tolv kommuner takket ja til tilbudet og har et eget kvantum på felles lager.

En arbeidsgruppe fra fylkeskommunen og flere kommuner, har arbeidet med å reetablere OFA. Finansieringsmodell og avtaleportefølje skal besluttes i 2021. Kristiansand kommune meldte i 2020 interesse for å deltakelse i OFA. Dersom Kristiansand kommune tiltrer, vil OFA bli Norges største offentlige innkjøpssamarbeid målt i antall kommuner, og er det eneste samarbeidet hvor samtlige kommuner i fylket og en fylkeskommune er deltakere.

Fylkeskommunen bidrar gjennom OFA i et regionalt innovasjonspartnerskap som arbeider med standardisering av e-helse, med støtte fra Innovasjon Norge. DDA (det digitale Agder) får også bistand til innkjøpsfaglig kompetanse i prosjekter/anskaffelser. I desember 2020 ble konkurranse om billeasing for 24/25 kommuner og fylkeskommunen påbegynt. Her vil vi satse på høyest mulige grad av nullutslippsbiler, og gevinstene av dette vil kunne måles og dokumenteres i ettertid.

Avdeling for virksomhetsstyring har deltatt i mange prosesser på systemnivå for å bygge tre ulike organisasjoner til én; Agder fylkeskommune. Avdelingen sikrer at et betydelig omfang av tilganger og roller er blitt tildelt på riktig sted til riktig nivå. Det er etablert et nytt prosjektrammeverktøy og den løpende prosjektoppfølgningen har kommet i gang. I løpet av året er kvalitets- og avvikssystem QM+ etablert, gjeldende for hele organisasjonen. Det er også etablert egne styringsmodeller for klimabudsjett og eierstyring i fagsystemet Stratsys. Mot slutten av året ble det igangsatt et arbeid for å etablere nytt internkontrollsystem, basert på føringene i ny kommunelov.

13.3 Mål og resultater

13.3.1 Medarbeidere

Sykefravær	Fravær% snitt 2020
Korttid	0,6%
Langtid	3,6%
Sum fravær	4,1%

Det har vært lavt sykefravær gjennom 2020. Det har vært noe langtidsfravær, som ikke er arbeidsrelatert. For øvrig er året preget av svært lavt korttidsfravær og medarbeidere som har strukket seg langt i et annerledes år, og som har tilpasset seg skiftende arbeidsformer etter hvert som det har vært nødvendig.

Årsverk	Ved utgangen av 2020
■ Faste årsverk	51
■ Midlertidige årsverk	3
■ Sum årsverk	54

13.3.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2020	Budsjett 2020	Reg budsjett 2020	Avvik 2020
70 Økonomi og styring	93 765	139 736	113 964	20 199
700001 Økonomi og styring	7 107	1 668	7 268	161
700100 Budsjett og økonomioppfølging	10 509	55 319	22 728	12 219
700200 Innkjøp og anskaffelser	7 486	8 534	8 514	1 028
700300 Lønn og regnskap	17 254	22 010	19 338	2 084
700400 Politisk sekretariat	5 946	4 972	5 382	-564
700401 Politisk ledelse, råd og utvalg	36 683	38 135	41 962	5 279
700500 Virksomhetsstyring	8 780	9 098	8 772	-8

Området har en innsparing på vel 20 mill. kroner. Noe av innsparingen skyldes færre ansatte enn budsjettert i oppstartsfasen av den nye fylkeskommunen. Den største delen av innsparingen er knyttet til lønnsavsetningsposten, som er budsjettert på avdeling for budsjett og økonomioppfølging. Det er også en relativt stor innsparing på politisk område. Dette skyldes for stor del innsparinger i reisekostnader som følge av at flere politiske møter er avholdt på teams.

13.3.3 Regionplan 2030

Utvikling av systemer for virksomhetsstyring og internkontroll

Avdeling for virksomhetsstyring har brukt mye ressurser på å bygge styringssystemer for virksomhetsstyring og internkontroll i 2020. Gode styringssystemer er en viktig forutsetning for forsvarlig drift av en stor organisasjon og en viktig brikke i arbeidet med å realisere målene i Regionplan Agder 2030.

I styringen av Agder fylkeskommune har vi to sentrale premisser:

- vi må gjøre de riktige tingene
- vi må gjøre tingene riktig

Basert på dette prinsippet bruker vi følgende modell for å illustrere sammenhengen mellom arbeidet med planer og strategier og fylkeskommunens internkontrollsystem:

Gjennom 2020 har vi hatt særlig fokus på oppsett og klargjøring av støtteverktøy (IT-systemene Stratsys og QM+). I 2021 blir det viktig å arbeide med kulturbygging og forankring i organisasjonen.

Som en del av arbeidet med virksomhetsstyring og internkontroll har vi utviklet styringsmodeller for klimabudsjett, eierstyring og oppfølging av politiske saker.

På innkjøpsområdet arbeides det med å implementere operasjonalisert delområde knyttet til "utslipp ned". For innkjøp vil det være særlig aktualisert gjennom transportsektoren. Både med tanke på egen transport gjennom eide og leasede biler, men i all hovedsak gjennom transport av vareleveranser til de 25 kommunene på Agder. Reetablering av OFA (offentlig innkjøp Agder) vil basere seg på Regionplan Agder 2030, spesielt med hensyn på klima og miljø og FNs bærekraftsmål.

13.3.4 Oppfølging av verbalvedtak i vedtatt økonomiplan

Vedtakstekst	Status
Prosjekt innsparing øker med 10 mill. til 60 mill. årlig fra 2021 med videre økning i økonomiplanperioden.	Innsparingskravet inngår i det store prosessene i porteføljestylingen. Det er igangsatte vurderinger av alternative konsepter for de store kostnadsdriverne, herunder tilbudsstrukturen, skolestrukturplanen, handlingsprogram investeringer på fylkesveg, tannhelsestrategien, eiendomsstrategien, TT-ordningen, mv.
Fylkestinget utsetter prosess om nytt fylkeshus i Elvegata og ber om en sak så fort som mulig der følgende momenter blir ivaretatt: (...)	Er fulgt opp.

14 Samferdsel og eiendom

14.1 Om direktørområdet

Hovedansvarsområdene til direktørområdet Samferdsel og eiendom er, i tråd med målene i Regionplan Agder 2030 og budsjett for 2020, å:

- utvikle all mobilitet på Agder som fylkeskommunen har ansvar for, herunder kollektivtrafikk, båtruter og fylkesvegferjer
- forvalte, drifte, vedlikeholde og utvikle fylkesvegene
- som vegeier utføre forvaltningsoppgaver etter lov og regelverk(vegloven)
- forvalte, drifte, vedlikeholde og utvikle fylkeskommunal bygningsmasse og eiendom.

Som for de andre direktørområdene, og for Agder fylkeskommune som sådan, har første driftsår vært arbeidsomt, spesielt og krevende. En helt ny organisasjonsenhet ble etablert med ansatte fra tre tidligere organisasjoner, Statens vegvesen og Aust-Agder og Vest-Agder fylkeskommuner. Den nye organisasjonen med fire avdelinger og om lag 160 medarbeidere, ble gitt ansvar for nær 4 000 km fylkesveger, kollektivtrafikk og fylkeskommunal eiendom med en bygningsmasse på 300 000 m². Direktørområdet samlede budsjett er nær 1,5 mrd. kroner, om lag en tredel av fylkeskommunens samlede budsjett.

Da koronasituasjonen rammet 12. mars 2020 ble intern og ekstern samhandling endret fra fysiske til i det alt vesentlige digitale møtepunkter. Disse forutsetningene har gitt særlig utfordringer i en ny, sammensatt organisasjon både når det gjelder etablering av rutiner, grensesnitt, arbeidsformer og kultur. Situasjonen har imidlertid også gitt betydelig kompetanse på digital samhandling, som trolig vil prege arbeidsformene i fremtiden. Fylkesdirektøren tok i slutten av 2020 initiativ til en prosess for tilpasning av organisasjonen etter om lag et års drift.

Til tross for både indre og ytre utfordringer har Samferdsel og eiendom holdt en generell høy aktivitet på alle fagområdene, fulgt opp politiske vedtak og levert i tråd med målsettinger. Direktørområdet har håndtert de økte bevilgningene til koronasituasjonen i tråd med de politiske forutsetninger.

Saksbehandlingskapasiteten i avdeling for forvaltning og samfunnssikkerhet er en særlig utfordring. Avdelingen har, etter inngått avtale i forbindelse med overgangen fra sams vegadministrasjon, levert forberedende saksbehandling innen vegforvaltning etter Vegtrafikkloven til Statens vegvesen, som etter loven er vedtaksmyndighet. Disse oppgavene har hatt stort omfang, og har gått på bekostning av leveransen på eget ansvarsområde (vegloven). Tiltak for å bedre situasjonen er iverksatt, og avdelingen vil i 2021 bli styrket med ett nytt årsverk og vil i forbindelse med gjennomgangen av organisasjonen bli ytterligere styrket.

14.2 Hendelser i 2020

Samferdsel og eiendom

Fra oppstart i januar var det meste av organisasjonen på plass, men som for mange

andre områder hadde vi utfordringer med nye rutiner, manglende rutiner og nye medarbeidere på mange kontorsteder. Mange gode prosesser for å imøtekomme utfordringene ble igangsatt. Da koronasituasjonen rammet i mars, ble imidlertid fokus å få organisasjonen til å levere best mulig under de nye omstendighetene. Størst oppmerksomhet ble gitt for å levere god drift av vegnettet. Resultatet var svært godt, og det var ingen uforutsette hendelser som kunne skyldes koronasituasjonen. Koronasituasjonen preget innsats og arbeidsform i hele 2020.

Fylkestingets ekstraordinære tiltakspakke med en samlet ramme på 200 mill. kroner fordelt med 120 mill. kroner til veginvesteringer, 50 mill. kroner til drift- og vedlikeholdstiltak på veg og 30 mill. kroner til drifts- og investeringstiltak på eiendom, satte organisasjonens smidighet på prøve i arbeidet med å planlegge for og omsette de rette prosjektene.

Utbygging veg og eiendom

Aktiviteten på de planlagte investeringsprosjektene har i stor grad blitt gjennomført som planlagt, uavhengig av organisasjonsbygging og koronasituasjonen. Planlegging og prosjektering av nye prosjekter har også i stor grad blitt gjennomført som planlagt. Enkelte prosesser har likevel blitt noe forsinket, slik at oppstart for noen prosjekter først kommer i 2021.

Fylkeskommunen har ferdigstilt følgende store utbyggingsprosjekter i 2020:

- Tvedestrand videregående skole
- Søgnetunet ved Søgne videregående skole

Siden 2018 er det anlagt solcelleanlegg på fire fylkeskommunale bygg. Som en del av tiltakspakke p.g.a. koronasituasjonen pågår prosjektering og bygging av ytterligere åtte nye solcelleanlegg.

Drift og vedlikehold veg og eiendom

Drift av veg og eiendom har vært gjennomført som planlagt uten ekstraordinære hendelser. Sammenlignet med et normalår har det vært mindre mengder til strøing og brøyting av veger. Arbeidet med å harmonisere forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av eiendomsmassen er startet opp og vil bli videreført i 2021.

Kostnadsnivået på ordinære driftskontrakter på veg viser over hele landet en sterk prisvekst. For å bremse utviklingen er det valgt overgang til byggherrestyrte kontrakter i områder der dette er egnet - en kontraktsform som krever mer byggherresressurser (ansatte), men gir en økt kostnadseffektivitet totalt.

Agder fylkeskommune overtok 71 km gang- og sykkelveger fra kommunene langs fylkesveg og 30 km ny fylkesveg som følge av ny E18. Utbyggingen av E18 og E39 medfører at dagens riksveg forventes nedklassifisert til fylkesveg. Mange av strekningene, særlig vest i fylket, har store konstruksjoner (bruer og tunneler), og den økonomiske tildelingsmodellen til fylkeskommunene kompenseres ikke slike nye kostnader fullt ut. Fylkestinget har gjennomvedtak anmodet Samferdselsdepartementet om en gjennomgang av regelverket som kan åpne for at veger ikke nedklassifiseres, men opprettholdes som riksveg.

Forvaltning og samfunnsikkerhet

Beredskap knyttet til både hendelser på videregående skoler og ikke minst koronasituasjonen, har vært en betydelig oppgave for avdelingen. Avdelingen har gjennom året styrket sin kompetanse på beredskapsområdet, og det er utformet rutiner for krisehåndtering. Avdelingen er sentral i fylkeskommunens kriseledelse, og representerer fylkeskommunen i Fylkesberedskapsrådet. Som tidligere omtalt er saksbehandlingskapasiteten på området vegforvaltning under sterkt press.

Strategi og mobilitet har utført sentrale oppgaver som for eksempel porteføljestyring og samordning og forberedelse av saker til møtene i hovedutvalg for samferdsel. Tre store prosjekter er startet i 2020, med sikte på ferdigstilling i 2021:

- regional plan for mobilitet i Agder
- handlingsprogram for fylkesveg i Agder
- felles TT-ordning for Agder

Det er gjennomført en rekke investeringstiltak i 2020. En samlet oversikt er presentert i vedlegg til årsberetningen.

Åpning av Tvedestrand videregående skole

Etter fire år med planlegging og bygging startet rundt 500 elever på en av Norges mest miljøvennlige videregående skoler da Tvedestrand videregående skole sto ferdig høsten 2020. Prosjektet har vært et samarbeidsprosjekt mellom Agder fylkeskommune og Tvedestrand kommune. Skolen er dimensjonert for 690 elever og 140 ansatte. Skolens areal er på ca. 14 500 m².

Foto: Agder fylkeskommune v/Cheryl MacDonald

Store snømengder på høfjellet

2020 ble et år med mye snø i høfjellet tidlig på året og mye nedbør i form av regn og flom på høsten. Fv 450 Brokke-Suleskar åpnet en uke forsinket på grunn av stedvis ekstreme snømengder. Vegen vinterstenges mellom 1. november og 20. mai på grunn av forvaltningsansvar for villreinstammen i området.

Foto: Agder fylkeskommune/Fred Jonny Wikøren

Vegen er i seg selv en attraksjon og har stor betydning for reiseliv og opplevelse i regionen. Brøytetekostnadene til åpning i 2020 var om lag 1,5 mill. kroner. Fylkeskommunen må vurdere om tidlig åpning i år med ekstreme snømengder er økonomisk og miljømessig bærekraftig.

14.3 Mål og resultater

14.3.1 Medarbeidere

Sykefravær	Fravær% snitt 2020
Korttid	1%
Langtid	3,3%
Sum fravær	4,3%

Avdelingen har et relativt lavt sykefravær. Langtidsfraværet er i liten grad arbeidsrelatert.

Årsverk	Ved utgangen av 2020
 Faste årsverk	154
 Midlertidige årsverk	8
 Sum årsverk	161

14.3.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2020	Budsjett 2020	Reg budsjett 2020	Avvik 2020
80 Samferdsel og eiendom	1 378 585	1 230 661	1 390 650	12 065
8000 Samferdsel og eiendom	1 742	1 668	1 720	-22
8001 Drift og vedlikehold	670 930	588 456	677 716	6 786
8002 Forvaltning og samfunnssikkerhet	20 716	25 087	24 467	3 751
8003 Strategi og mobilitet	642 722	560 273	642 634	-88
8004 Utbygging	42 475	55 177	44 113	1 638

Økonomistyringen har vært god i 2020. Samlet mindreforbruk utgjør 12 mill. kroner, 0,9 prosent mot regulert budsjett. Mindreforbruket er knyttet til disse postene:

- seksjon drift og vedlikehold har et budsjettavvik 7 mill. kroner som skyldes mindreforbruk husleie 4 mill. kroner (bl.a. avvikling av Fylkeshuset AS), reduserte strømkostnader og lavere forbruk for profileringsprosjekt Agder fylkeskommune, enn avsatt i budsjett
- ved seksjon for forvaltning og samfunnssikkerhet utgjør mindreforbruk for overførte ts-midler fra gamle organisasjoner 3,4 mill. kroner
- vakanser i forhold til budsjetterte stillinger hos avdeling utbygging og seksjon forvaltning utgjør 2 mill. kroner

Ubenyttede midler for drift og vedlikehold av bygningsmasse og fylkesveger, 12,4 mill. kroner, er overført til disposisjon i 2021 i samsvar med økonomireglementet.

Status tiltakspakke ekstraordinære vedlikeholdstiltak eiendom og drift og vedlikehold av fylkesveg

Tiltak (1 000 kroner ekskl. mva)	Budsjett	Regulert budsjett	Overføres 2021	Status
Ekstraordinære vedlikeholdstiltak eiendom	12 000	12 000	6 981	Pågår, ubenyttede midler overføres til 2021
Vedlikeholdstiltak tunneler	16 800	14 600	14 600	Ferdigstilles i 2021, midler overføres
Fv 456 ferdigstille rassikring	1 600	1 600	-	Utført i 2020
Utsifting vegoppbygging og stikkrenner	4 800	4 800	2 023	Pågår, ubenyttede midler overføres til 2021
Rekkverk	3 200	3 200	-	Utført i 2020
Fv 3994 Flomutsatt punkt	2 800	800	789	Pågår, ubenyttede midler overføres til 2021
Langsgående vegoppmerking	4 160	4 160	-	Utført i 2020
Dekkelegging	6 400	6 400	-	Utført i 2020
Fv 3978 Flomutsatt punkt	240	240	-	Utført i 2020
Sum	52 000	47 800	24 393	-

14.3.3 Regionplan 2030

Areal- og transportplanlegging

Kristiansandsregionen inngikk i 2020 ny belønningsavtale med Samferdselsdepartementet med mål om nullvekst i personbiltransporten og øke andelen reiser til fots, sykkel og med kollektiv. Belønningsavtalen gjelder frem til 2023 og gir regionen 360 mill. kroner i belønningsmidler i fireårsperioden.

Regional plan for Kristiansandsregionen 2020-2050

Revidert versjon av Regional plan for Kristiansandsregionen ble vedtatt av fylkestinget i sak 26/2020. Planen legger til rette for at målsettingen om nullvekst for personbiltrafikken kan nås ved at prinsippene om samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging er styrket.

Arendal/Grimstadregionen har sammen med Bodø, Ålesund, Haugesund og Vestfoldbyene dannet nettverket "Bærekraftige regionbyer". Målet er at regionbyene kan inngå partnerskap med staten for bærekraftig utvikling av byene i NTP 2022-2033. Nettverket har holdt høy aktivitet i 2020 både politisk og administrativt.

Bompengeprosjekter og -pakker

Samferdselspakke 1 for Kristiansandsregionen er avsluttet i 2020, og sluttrapporten legges frem til politisk behandling våren 2021.

Fra oppstarten i 2007 er det samlet investert mer enn 3 200 mill. kroner (2021-kroner) i regionen. Tiltakene har hatt avgjørende betydning for veksten i gåing, sykling og kollektivbruk, og har gitt bedret trafiksikkerhet og fremkommelighet for alle trafikantgrupper. Gjennomføringen og prioritering av prosjektene har vært et samarbeid på tvers av forvaltningsnivåer og kommune- og fylkesgrenser.

Disponering av merinntektene fra bompengeneinnkrevningen i Kristiansand andre halvår 2020, blir behandlet av Stortinget i bompengeproposisjonen for E39 Gartnerløkka-Kolsdalen.

Aust-Agderpakka

Innkrevning av bompenger E18 Aust-Agderpakken ble avsluttet i 2018. Gjenværende ledige midler, om lag 15 mill. kroner skal finansiere utbygging av GS-veg fv 420 Ågre i Grimstad.

Listerpakka

Innkrevningen av bompenger i Listerpakken ble avsluttet i august 2019. Gjenværende midler er planlagt fordelt til tiltak på fv 43 langs Viksvann og på fv 472 Agnefestveien.

Gjesdalspakka

Bompenger fra bommen på fv 450 i Gjesdal finansierer en betydelig andel av utbedringen av GP-krysset på Sinnes i Sirdal, i tillegg til delvis finansiering av GS-veg mot Tjørhomfjellet.

Agder kollektivtrafikk AS i 2020

Samlet tilskudd fra Agder fylkeskommune til Agder Kollektivtrafikk AS (AKT) i 2020 utgjorde 470,65 mill. kroner. Videre fikk de overført 75 mill. kroner i tilskudd som kompensasjon for tapte inntekter og merkostnader som følge av koronasituasjonen. Dette beløpet tilsvarer det beløpet vi mottok i rammetilskuddet til dekning av disse kostnadene. I tillegg fikk AKT overført 94 mill. kroner i belønningsmidler gjennom ATP-samarbeidet i Kristiansandsregionen.

Koronasituasjonen har medført store endringer for kollektivtransporten da folks reisevanene er endret. Det har vært og er fremdeles restriksjoner knyttet til bruk av kollektivtransport. Koronasituasjonen medførte også at enkelte planlagte ruteendringer ikke ble iverksatt, og at AKT ikke har hatt anledning til å gjennomføre kundetilfredshetsundersøkelser i 2020.

Starten på 2020 viste en økning i passasjertallet på 4,5 prosent i forhold til 2019. Totalt antall kollektivreisende ble kraftig redusert i 2020, med en passasjeredgang på 24 prosent.

Transport for personer med funksjonsnedsettelser (TT-tjenesten)

Fylkeskommunen har ansvaret for transporttilbudet til personer med funksjonsnedsettelser. I 2020 har Agder hatt to ulike TT-ordninger, slik det var i tidligere Aust-Agder og Vest-Agder fylkeskommuner. Arbeidet med felles TT-ordninger for Agder pågikk i 2020 og forventes vedtatt i 2021. Det har vært en nedgang i reiser i 2020 på grunn av koronasituasjonen.

Båtruter og fylkesvegferger

Agder fylkeskommune gir tilskudd til følgende båtruter i fylket:

- Båtruten til Sandøya og Lyngør i Tvedestrand kommune (Sørlandets Maritime AS)
- Actieselskapet Kolbjørn i Arendal
- Skilsøyferga AS i Arendal

- MF Øisang i Risør
- Hidra- og Andabeløysambandet i Flekkefjord (Flekkefjord dampskipsselskap AS)

Det pågår prosesser om fornyelse av avtalene i Tvedestrand og i Arendal indre havn. 1. september 2021 er oppstart for ny kontrakt med helelektrisk ferge drift i Flekkefjord (ny operatør Boreal Sjø).

Handlingsprogram for fylkesveger 2021–2024

Arbeidet med handlingsprogram for fylkesveg startet opp i 2020 med mål om vedtak i fylkestinget juni 2021. Alle kommunene i Agder har sendt sine prioriterte tiltakslistene, som vurderes sammen med fylkeskommunens behov og målsettinger. Det er nedsatt en politisk referansegruppe fra hovedutvalg fra samferdsel som følger arbeidet.

Sykkel og gange

I sak 66/2020 vedtok fylkestinget å fornye avtalene med de allerede etablerte sykkelbyene på Agder; Arendal, Grimstad, Lindesnes (sykkelbyen Mandal) og Farsund kommuner. Målet er å utvikle en helhetlig gå- og sykkelsatsning på Agder som sikrer universelt utformede tiltak.

Oppstart av Regional plan for mobilitet Agder 2030

Fylkestinget vedtok i behandlingen av planstrategien at Regional plan for mobilitet Agder 2030 skal igangsettes i perioden 2020-2024. Arbeidet startet opp i 2020 og fortsetter i 2021.

Bredbåndsutbygging

Vi har ansvaret for å administrere ordningen med fylkeskommunalt og statlig tilskudd til bredbåndsutbyggingen i Agder. 30 nye prosjekter ble lyst ut i 2020. I tillegg ble både telefoniavtalen og avtalen om bredbånd til kommuner og fylkeskommunen prisjustert i 2020.

Drosjeløyver

Antallet drosjeløyver i Agder i 2020 var 528, inkludert selskapsvognløyver og løyver for transport for funksjonshemmede. Endringene i Yrkestransportloven og forskriftene til loven i 2020 åpnet for fri drosjeetablering fra 1.11.2020, og antallsreguleringen, driveplikten og krav om at drosjekjøring skal være hovederhverv falt bort. Løyvene er ikke lenger gitt med stasjoneringsted, og kan fritt brukes i hele landet. Løyvetypen for selskapsvogn, for transport for funksjonshemmede og for maxitaxi skal avvikles.

Forebyggende trafikksikkerhetsarbeid

Hovedutvalg for samferdsel har lagt vekt på at arbeidet skal prioritere innsatsområdene definert i vedtatt handlingsprogram for trafikksikkerhet 2020-2024 og prioritere og koordinere de samlede trafikksikkerhetsressursene. Det inngås nye avtaler med Skantraf og Nullvisjonskommunene. Det skal vurderes muligheter for utvidelse av nullvisjonsarbeidet, 18 pluss, trafoen og ordningen med elevambassadører for å flere ungdommer i hele Agder.

Trafikksikkerhetsforum er videreført og en representant fra ungdommens fylkesting og en representant fra fylkeskommunens utdanningsutvalg er invitert til å delta i forumet.

Trafikkulykker 2020

To av tre dødsulykker i Agder skjedde på fylkesveg. Vi vil inngå et nærmere samarbeid med Statens vegvesen om analyse og oppfølging av alvorlige hendelser på fylkesveg.

Drift og vedlikeholdskontrakter på veg

Drift- og vedlikeholdstiltakene skal gi god fremkommelighet og ta vare på vegkapitalen. Tiltakene i kontraktene har stor betydning for både trafikksikkerhet og miljø, og det arbeides systematisk for å få nå målsetningene i regionplanen.

Drift og vedlikeholdsinnsetningen styres gjennom ulike typer kontrakter som administreres av fylkeskommunen. 1. september 2020 startet tre nye drift- og vedlikeholdskontrakter; Arendal, Åmli og Tovdal-Mykland. Tovdal-Mykland er en byggherrestyrt kontrakt (byggherre bestiller), mens de to øvrige kontraktene er ordinære funksjonsbaserte kontrakter (funksjonskrav i kontrakten). Byggherrestyrt kontrakt vurderes også i Sirdal.

Nytt konkurransegrunnlag for elektrokontrakter ble klargjort i 2020. Asfaltkontraktene fornyes årlig.

Drift- og vedlikeholdskontrakter				
Navn	Startdato	Sluttdato	Opsjon	Entreprenør
Arendal vest	01.09.2016	31.08.2021	1 år	Mesta drift
Setesdal	01.09.2018	31.08.2026	-	Over 20 lokale entreprenører
Flekkefjord	01.09.2015	31.08.2023	1 år	Presis vegdrift
Sirdal	01.09.2016	31.08.2021	2 år	Risa
Kristiansand	01.09.2019	31.08.2027	1 år	Presis vegdrift
Mandal	01.09.2017	31.08.2022	1 år	Mesta drift
Arendal	01.09.2020	31.08.2025	2 år	Mesta drift
Åmli	01.09.2020	31.08.2024	3 år	Presis vegdrift
Tovdal-Mykland	01.09.2020	31.08.2024	3 år	JDD Maskin AS
Elektro og veglys øst	01.09.2016	31.08.2021	1 år	Traftec
Veglys vest	01.09.2016	31.08.2021	1 år	Mesta AS
Elektro vest	01.09.2016	31.08.2021	1 år	Traftec

Utslippskrav

For driftskontrakter med oppstart 2020 er det satt utslippskrav til maskinparken for å nå målet om 45 prosent reduksjon av klimagasser innen 2030.

Det er satt krav for valg av det mest miljøvennlige støvbindingsmiddelet, og vi har generelt fokus på klimavennlige løsninger og beskrivelser i anbudsgrunnlag. For elektrokontraktene som skal fornyes i 2021 er det stilt krav til Euro 6 og Steg IV på lastebiler og maskiner. Det er også lagt inn relativt store mengder utskifting av tradisjonelle armaturer i veilys til energibesparende LED-armaturer.

Reasfaltering

I Agder er det fast dekke på 86 prosent av fylkesvegene. I fjor ble det reasfaltert 165,4 km fylkesveger, og dersom en aktivitet basert på 2019-2020-nivå legges til grunn, vil det i gjennomsnitt gå 20 år mellom hver gang en fylkesveg blir asfaltert. I praksis kan det ta over 30 år før en lavtrafikkert fylkesveg får nytt asfaltdekke, mens det asfaltes hyppigere på det høytrafikkerte fylkesvegnettet.

	2018	2019	2020
Asfalterte lengder/km	145,8	174	165,4

I 2020 er aktiviteten om lag på samme nivå som i 2019 med ekstra tiltaksmidler mot koronasituasjonen.

Vintermengder

I 2020 ble det totalt brøytet og høvlet 399 797 km fylkesveg og lagt ut 5 160 tonn med salt og 24 032 tonn med sand. Av hensynet til miljø jobber vi systematisk for å redusere saltforbruket. Samlet saltmengde brukt i Agder i 2020 er mindre enn den totale saltmengden som ble brukt i Vest-Agder fylkeskommune i 2018 (5 600 tonn). 2018 var en krevende vinter. I 2019 ble det brukt 4 200 tonn salt i Vest-Agder. Vi har ikke tall for Aust-Agder fylkeskommune for det enkelte år, men vinteren 2018/19 ble det brukt 3 560 tonn salt.

Teststrekning - aktivitetsstyrt belysning

Det er i 2020 etablert tre mindre teststrekninger på fv 420 mellom Kristiansand og Grimstad med aktivitetsstyrt vegbelysning som gir redusert energiforbruk. Belysningen reduseres til 20 prosent effekt når det ikke er trafikk, og går automatisk på til normal styrke ved trafikk. Tiltaket vil bli evaluert.

Tiltakspakke

I forbindelse med koronasituasjonen ble det bevilget midler for å øke sysselsettingen for entreprenører/leverandører i 2020/21. Disse midlene er benyttet til å bedre inn klima på skoler, energieffektivisere bygningsmasse og veglysanlegg. Vedlikeholdsetterslepet på veg er redusert ved å skifte ut rekkverk, forsterke broer, heve flomutsatte strekninger og bedre sikt ved fjerning av skog.

Drift- og vedlikehold av eiendom

Gjennom planlagt vedlikehold og ved gjennomføring av tiltakspakken er det prioritert så langt som mulig å utføre tiltak som gir gevinster innenfor inn klima, miljø og energieffektivisering. Dette omfatter bl.a. å sikre at bygg er tette, å øke isolasjonsevnen på bygningsdeler som byttes ut, samt utnytte ny teknologi/systemer for bedre styring av bygg og teknisk utstyr.

Lærlingeandel

I avdeling for drift og vedlikehold er det i dag fire lærlinger, med et mål om syv lærlinger. Det har ikke vært nok søkere til å fylle ønsket antall.

14.3.4 Oppfølging av verbalvedtak i vedtatt økonomiplan

Vedtaksstekst	Status
Fylkestinget ber om få en sak med oversikt over bredbåndsdekningen i Agder med fokus på forsyningsikkerhet.	Se orienteringssak 9/20 til fylkestinget 20. oktober 2020.
Bedre busstilbud: Fylkestinget ber om en oversikt over hvilke områder som kan være aktuelle for reduserte busspriser eller endringer av soneinndeling. Saken må belyse hvordan et eventuelt fylkeskommunalt tilskudd for reduserte priser kan gi synergier til det varslede bidrag fra staten om å reduserte priser. Fylkestinget ønsker også at saken inneholder forslag til hvordan bestillingstransport og nye løsninger kan gi bedre mobilitet i distriktene.	Forsøk med reduserte takster er igangsatt i Kristiansandsområdet finansiert med nasjonale midler. Arbeidet med å vurdere andre aktuelle områder er ikke startet opp. AKT Svipp (bestillingstilbud i Vågsbygd) startet opp høsten 2020. Nye løsninger for bedremobilitet i distriktene er løftet frem i forslag til handlingsprogram til Regionplan Agder 2030.
Handlingsprogram for fylkesveger og trafikksikkerhetstiltak styrkes med 20 millioner i 2020 med en økning i økonomiplanperioden. Hovedutvalg for samferdsel foretar prioritering av nye tiltak i handlingsprogrammet med særlig vekt på sykkelveier. Prioriteringen fremmes for fylkestinget.	Sak fremmet for hovedutvalg
Fylkestinget imøtekommer søknaden fra Kvinesdal kommune og bevilger kr. 300 000,- til arbeidet med å etablere en nasjonal trafikksikkerhetskonferanse med Kvinesdal kommune som vertskap.	Midlene er bevilget, men ikke utbetalt i 2020. Konferansen er utsatt, og planlagt våren 2021.
Det avsettes kr 150 000,- til en mulighetsstudie/trafikksikkerhetsanalyse for Sundekrysset i Flekkefjord.	Ligger i budsjettet, har ikke vært kapasitet til å starte arbeidet med mulighetsstudien på grunn av tiltakspakken for koronasituasjonen.
Fylkestinget ber rådmannen om å redusere prosjektkostnadene på fylkeskommunens veiinvesteringer når det utbedres/bygges etter handlingsprogram for fylkesveger. Det skal ved hvert prosjekt fremvise trafikksikre alternativer med ulike standarder, slik at fylkeskommunen får mest mulig infrastruktur av finansieringen	Ved bestilling av prosjekter skal det utarbeides og vurderes alternative løsninger og standarder før nye prosjekter settes i produksjon
Fylkestinget ber rådmannen om en kartlegging som et forarbeid til utarbeidelsen av ny handlingsplan for utbedring/bygging av fylkesvei av blant annet følgende: (...)	Informasjon er innhentet fra kommunene og vurderes av fagavdelingene sammen med allerede kjent informasjon, knyttet til prioriteringer i nytt Handlingsprogram for fylkesveg.
Fylkestinget ber rådmannen om at fordelingen av midlene avsatt til rekkverk, trafikksikkerhetstiltak og kollektivtiltak skal vedtas i samferdselsutvalget, gjerne gjennom 2-3 fordelinger årlig. Midler til fast dekke på grusveier og skredsikring vedtas av samferdselsutvalget.	Fordelingen ble lagt frem for hovedutvalget i februar 2020 (sak 4/20).
Fylkestinget ber om at Region Kristiansand tydeliggjør prioritering av bro over Senumstad. Fylkestinget er positive til at fylkeskommunen skal bidra i et spleiselag med kommunen og utbygger, og deler ønske om hurtig avklaring. Men finansiering må sees i sammenheng med andre innspill til kommende handlingsprogram.	Fulgt opp. Oppdatert fordelingsnøkkel for kostnadene på prosjektet ble vedtatt av fylkestinget i sak 98/20.
Det bes om en sak på hvor mye energi vi kan ta ut ved å montere solceller på alle fylkeskommunens bygg og videregående skolebygg i Agder fylkeskommune, og kostnaden knyttet til det, samt kartlegging av energiforbruk og mulige effektiviseringstiltak.	Siden 2018 er det anlagt solcelleanlegg på fire fylkeskommunale bygg. Som en del av tiltakspakken knyttet til koronasituasjonen (fylkestingssak 11/20) øremerket fylkestinget våren 2020 15 mill. kroner til nye solcelleanlegg og som følge av dette pågår det prosjektering og bygging av åtte nye solcelleanlegg. Se også orienteringssak til fylkestinget sak 20/23555-4.

Vedtaksstekst	Status
Fylkestinget ber om at det vurderes solcellebelysning langs fylkesveier	Det er satt opp noen få solcelleanlegg langs fylkesveger. Langs riksveger er det forsøk med solcellebelysning i leskur. Skjer mye produktutvikling innen dette området. Innhenter mer erfaring før nye anlegg planlegges.
Fylkestinget ber om en gjennomgang av tiltakene knyttet til satsingen på sykkelbytiltak.	I sak 66/20 «Helhetlig gå- og sykkel-satsing» ble det redegjort for arbeidet i sykkelbyene, samt sykkelregnskap for sykkelbyene for perioden 2015-2020. Fylkestinget vedtok å videreføre sykkelbyarbeidet med Arendal, Farsund, Grimstad og Lindesnes for perioden 2021-2024. Fylkeskommunen skulle i også kartlegge potensialet for økt sykling og gåing i de 16 kommunene uten sykkelbyavtale eller statlige belønningsmidler. Dette arbeidet er satt vent pga. redusert budsjetttramme.

15 Utdanning

15.1 Om direktørområdet

Om direktørområdet

Direktørområde utdanning består av følgende avdelinger:

- Avdeling for inntak og elevtjenester
- Avdeling for fag- og yrkesopplæring
- Avdeling for opplæring og karriereveiledning
- Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)

I tillegg inngår 18 videregående skoler, to SMI-skoler, Fagskolen i Agder, eksamenskontoret og Karriere Agder i direktørområdet.

De videregående skolene gir opplæring innen studieforbereidende og yrkesfaglige utdanningsprogram til ungdom i alderen 16-18 år. Det er til sammen ca. 10 500 elever i fylkeskommunens videregående skoler. SMI-skolene gir opplæringstilbud til barn og unge i sosialmedisinske institusjoner. Fagskolen i Agder gir høyere yrkesfaglig opplæring innen maritime fag, tekniske fag og helse- og oppvekstfag. Karriere Agder gir utdannings- og yrkesveiledning til innbyggere over 19 år som ikke er jobb eller utdanning.

Avdeling for inntak og elevtjenester

Avdelingen er delt i to hovedområder, inntak og elevtjenester, men har også ansvar for skoleadministrative systemer. Dagens to skoleadministrative systemer skal erstattes av Visma In School (VIS). Her er det en stor prosjektrigg, hvor avdelingen bidrar. Drift, videreutvikling og veiledning av skolene vil etter overgangen i august foregå ved avdelingen.

Avdeling for fag- og yrkesopplæring

Avdelingen har ansvar for yrkesopplæring i bedrift, og for Vg3 fagopplæring i skole. Det er tre ulike varianter av yrkesopplæring i bedrift:

- lærlinger, som går mot fag-/svennebrev og tegner lærekontrakt
- lærekandidater, som går mot grunnkompetanse og tegner opplæringskontrakt
- praksiskandidater, som ikke har kontrakt, men kan ta fagprøve basert på lang praksis.

Avdeling for opplæring og karriereveiledning

Avdeling for opplæring og karriereveiledning har ansvar for å følge opp skolene, og videreutvikle og styrke skolenes profesjonsfellesskap og opplæringskvalitet. Vi har lagt til rette for samarbeid mellom skolene, og har etablert nettverk der skolene deler kunnskap og erfaringer, og får støtte og veiledning. Avdelingen samarbeider med kommunene, arbeidslivet og UH-sektoren for å sikre kvalitet i hele opplæringstilbudet.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT)

PPT er et faglig uavhengig organ. I tillegg til lederteamet og konsulenter, består PPT

av 18 PP-rådgivere og «Psykososialt ressursteam» (PSR) med tre psykologer.

På individnivå har PPT et lovpålagt ansvar som sakkyndige, og vurderer primært rettigheter til elever, lærlinger og lære kandidater. På systemnivå skal PPT drive organisasjonsutvikling, slik at det tilrettelegges for elever, lære kandidater og lærlinger med særskilte behov.

15.2 Hendelser i 2020

Agder fylkeskommune har som mål at alle elever og lærlinger som er i stand til det, skal gjennomføre videregående opplæring med kompetanse som anerkjennes for videre studier og arbeidsliv.

Det kreves innsats over tid for å få endringer. Det er derfor gledelig at det systematiske arbeidet med de vedtatt styringsområdene i videregående opplæring har gitt resultater. En økende andel av ungdomskullet gjennomfører videregående opplæring.

Hver eneste dag legges det ned et stort og viktig arbeid for våre elever og lærlinger. Den daglige innsatsen fra alle ansatte er helt avgjørende for den positive utviklingen og resultatene Agder fylkeskommune har oppnådd på flere områder.

2020 har vært et særlig krevende år, der skolene i perioder har vært stengt, og elevene har fått digital undervisning. Lærere og skoleledere har vist stor fleksibilitet og endringsvilje, og har jobbet hardt for å sikre at alle får den opplæringen de har krav på, og den oppfølgingen de har behov for. Formidling til lære har vært utfordrende i 2020. Agder har en lavere formidlingsprosent sammenlignet med 2019. Det er flere som har fått tilbud om Vg3 fagopplæring i skole. Disse resultatene vil bli evaluert og det må settes inn tiltak for å bedre resultatet i 2021.

15.3 Mål og resultater

15.3.1 Medarbeidere

Sykefravær	Fravær% snitt 2020
Korttid	0,9%
Langtid	4,9%
Sum fravær	5,8%

Ekstra belastningen ved å undervise på gult- og rødt smitteverns nivå, samt flere uker med digital opplæring våren 2020 har ført til økt fokus på sykefravær i 2020. Statistikken ved årets slutt viser at det ikke er økt korttid- eller langtidfravær. Samtidig må vi være oppmerksomme på at våre medarbeidere har strukket seg langt i 2020. Opplæring av unge mennesker er en samfunnskritisk oppgave som våre medarbeidere har tatt stort ansvar for. Fravær i forbindelse med karantene er ikke registrert som sykefravær, men dette har også vært med på å øke belastningen ved skolene i 2020.

Årsverk	Ved utgangen av 2020
■ Faste årsverk	2 007
■ Midlertidige årsverk	270
■ Sum årsverk	2 278

15.3.2 Regionplan 2030

Direktørområde utdanning har en særlig sentral rolle i å følge opp området Utdanning og kompetanse i Regionplan Agder 2030. Målsettingen om at en høyere andel elever og studenter gjennomfører utdanning ligger til grunn for virksomheten i direktørområdet.

Videregående opplæring blir målt på tre nasjonale styringsområder: læringsmiljø, læringsutbytte og gjennomføring. Direktørområde utdanning i Agder fylkeskommune har satt et overordnet mål på hvert styringsområde.

- *Læringsmiljø*
Alle elever og lærlinger er del av et inkluderende og mangfoldig fellesskap, opplever mestring og får faglige utfordringer. Læringsmiljøet preges av skaperglede og kritisk tenkning.
- *Læringsutbytte*
Alle elever og lærlinger som går ut av videregående opplæring har fag- og samarbeidskompetanse, som gjør dem i stand til å mestre videre utdanning og arbeidsliv. Livsmestring, innovasjon og bærekraft er sentrale elementer i opplæringen.
- *Gjennomføring*
Alle elever og lærlinger som er i stand til det gjennomfører opplæringen. Skolene og lærebedriftene bruker varierte opplærings- og vurderingsformer, som møter forutsetningene til den enkelte.

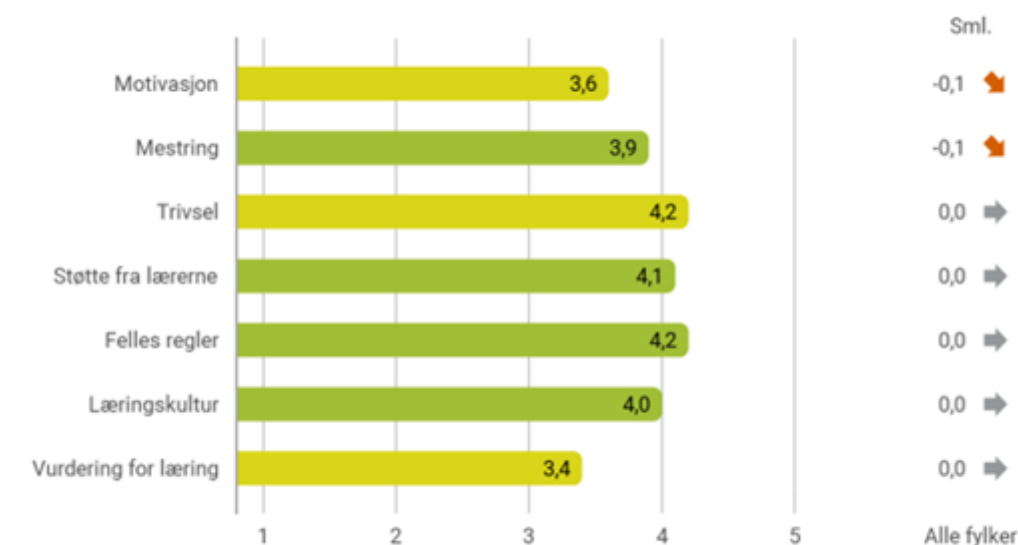
Læringsmiljø

Elevundersøkelsen viser resultater for læringsmiljø. Resultatene fra undersøkelsen kategoriseres i fem fargekoder, der mørk grønt er best. Grenseverdiene er ulike i de forskjellige indeksene. På fylkesnivå og nasjonalt nivå er resultatene stabile over tid, og de vil i hovedsak være konsentrert rundt de tre midterste kategoriene. På skolenivå vil det være større variasjon.

Elevundersøkelsen gjennomføres hvert år i november-desember. Undersøkelsen er obligatorisk for elever på Vg1, men gjennomføres i Agder fylkeskommune for alle elever. I 2020 var svarprosenten 86,9 i Agder fylkeskommune, landssnittet var 84,1.

Resultatene for sentrale indikatorer i 2020 viser at Agder fylkeskommune i hovedsak er lik landsgjennomsnittet, men litt lavere enn snittet på trivsel og motivasjon.

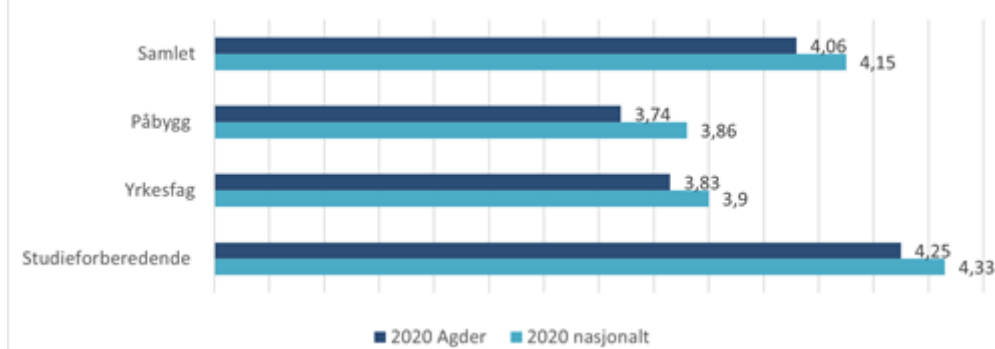
Kilde: Hjernen og Hjertet

Læringsutbytte

Elevenes læringsutbytte måles gjennom karakterer i fag. I 2020 ble det ikke gjennomført eksamen for elever. Samlet sett er elevenes standpunktkarakterer som regel høyere enn eksamenskarakterene, så en sammenlikning av årets gjennomsnittskarakterer i forhold til foregående år, er ikke relevant.

Sammenliknet med det nasjonale gjennomsnittet, er Agders karaktersnitt litt svakere. Hovedårsaken til det er at ungdommene i Agder kommer inn i videregående skole med lavere karakterpoeng enn landssnittet. Karakterpoeng er karaktersnitt gange ti. Når vi tar hensyn til karakterpoengene, blir det tydelig at de videregående skolene i Agder klarer å løfte elevene i mange fag.

Gjennomsnitt av alle standpunktkarakterer våren 2020

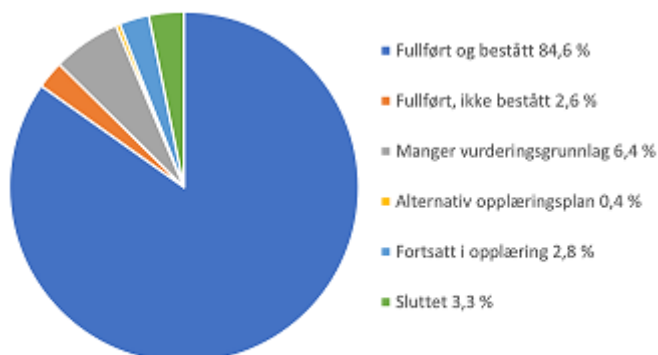
Gjennomføring

Gjennomføring betyr andel elever som har fullført og bestått videregående opplæring, og måles i to ulike indikatorer: skoleårgjennomføring og årskullsgjennomføring. Skoleårgjennomføring viser hvor stor andel av elevene som har fullført og bestått hvert enkelt skoleår.

Årskullsgjennomføring gir elevene litt ekstra tid til å ta opp igjen fag de ikke har

bestått. Elever på studieforbereidende utdanningsprogram måles fem år etter at de begynte i videregående skole, mens elever på yrkesfag måles etter seks år. Det betyr at resultatene for 2020 gjelder elever som begynte på yrkesfag i 2014 og på studieforbereidende i 2015. Tall for årskullsmåling i 2020 er ikke publisert når dette skrives. Andel fullført og bestått for kullet som ble målt i 2019 var 81,2 prosent for Agder fylkeskommune. Landsgjennomsnittet var 80,7 prosent. Tallene inkluderer elever som har fullført planlagt grunnkompetanse.

Status for gjennomføring skoleåret 2019-2020

Kilde: Hjemmen og Hjertet

Avdeling for inntak og elevtjenester

Avdelingen har ansvar for tilbudsstruktur og dimensjonering av tilbudene ved skolene. Agder har en desentralisert og bred tilbudsstruktur, og oppfylingsgraden ved noen av skolene blir derfor lav.

Skole	Kapasitet 2020/21		Søkere Mars 2020	Elevtall 1.10.2020	Status 1.10.2020	
	Klasser	Plasser			Oppfylingsgrad	Ledige plasser
Risør	13	293	197	198	68 %	95
Tvedestrand	27	582	425	456	78 %	126
Arendal	27,5	780	675	719	92 %	61
Sam Eyde	77	1 419	1 235	1 275	90 %	144
Dahlske	37	802	877	805	100 %	-3
Lillesand	21,5	468	365	372	79 %	96
Setesdal	16	388	237	297	77 %	91
Vennesla	20,5	435	322	372	86 %	63
KKG	60	1 595	1 654	1 526	96 %	69
Tangen	50,5	1 048	918	962	92 %	86
Kvadraturen	58,5	1 105	1 098	1 040	94 %	65
Vågsbygd	22,5	645	611	618	96 %	27
Søgne	5,5	105	65	83	79 %	22
Byremo	11	185	168	174	94 %	11
Mandal	39,5	831	701	738	89 %	93
Eilert Sundt	28	545	489	490	90 %	55

Skole	Kapasitet 2020/21		Søkere	Elevtall	Status 1.10.2020	
Flekkefjord	31	648	554	534	82 %	114
Sirdal	3	90	70	52	58 %	38
Sum 2020/21	549	11 964	10 661	10 711	90 %	1 253

Det er gjort flere grep i forbindelse med inntak til videregående skole i Agder. Alle søkere med ungdomsrett, som er hjemmehørende i Agder, får et skoletilbud i hovedinntaket. Andelen som får sitt førsteønske, både på programområde og på skole er høyest i landet, 90,6 prosent. Det er informert ut om at alle bør takke ja til forhåndssvar, slik at søkere som av en eller annen grunn ikke får svart innen fristen beholder skoleplassen sin. Videre har en rutine på at det er kun skoleplasser som søkere har takket aktivt nei til, som blir tildelt nye elever i andre inntaket. Søkerne får tidlig avklart hvilken skole og tilbud de skal gå på. Vi mener det bidrar til en roligere skolestart.

I Agder fylkeskommune er nå elevtjenesten synliggjort som et eget fagområde under avdeling for inntak og elevtjenester. Elevtjenesten skal samordne og kvalitetssikre tiltak og tjenester som tilbys elever på de videregående skolene. Tiltak og tjenester skal medvirke til økt gjennomføring og bidra til å sikre overganger. Det sammenslåtte fylkets endrede tekniske digitale løsninger har gitt nye utfordringer, endrede former for samarbeid, og nye møteplattformer. Smittevernstiltak som følge av koronasituasjonen har gjort det nødvendig med en omlegging av rutiner for informasjon og felles samlinger.

Oppfølgingstjenesten (OT) skal følge opp ungdom mellom 16 og 21 år som står uten skole eller arbeid. Rådgiverne i OT er plassert på videregående skoler i Agder, og skal også forebygge at elever avslutter sin opplæring

Fordelt på årsverk	Juni 2019	Juni 2019	Juni 2019	Juni 2020
	Vest-Agder	Aust-Agder	Agder	Agder
Ikke søkt	168	419	587	380
Takket nei til plass	52	106	158	123
Avbrudd	187	158	345	290
Andre grunner	67	34	101	163
Antall tilmeldte	474	717	1 191	956

Kilde: Utdanningsdirektoratet

OT har, sammen med NAV, utarbeidet nye felles retningslinjer for samarbeid. Det er også utarbeidet en oversikt over etablerte tiltak for unge uten skole og arbeid. I den forbindelse er det identifisert ulik organisering av tiltak innenfor Agder. Det arbeides mot å etablere oppfølging og tiltak, sammen med kommuner i hele Agder. I 2020 er Lister jobbskole etablert, fylkeskommunen har innledet prosess med region østre Agder for samarbeid om tiltak for unge der. Samtidig er flere loser etablert i samarbeid med kommune/NAV i østre del av Agder.

Rådgivningstjenesten er etablert på alle videregående skoler. Det er avdekket at ressurser til tjenesten er ulikt fordelt skolene imellom. En standardiseringsprosess for

rådgivningstjenesten er igangsatt. Karriereveiledning har vært utfordrende i høst på grunn av smittevern hensyn. Det ble derfor gjennomført elleve digitale samlinger om videregående opplæring med utgangspunkt i de ulike programområdene (DOVO).

Utviklingsprosjekter som elevtjenesten inngår i:

- Inkluderingsprosjekt/satsinger «Helt med – ung jobb» og samarbeid med OK-kompetanse om varig ordinært arbeid for elever med grunnkompetanse.
- Lindesneslosen – sluttrapport mottatt fra AFI- Oslo Met.
- Styrking av det pedagogiske tilbudet på Jobbskolen i Kristiansand – Rapport levert av NORCE.
- Venneslabrua – et nasjonalt finansiert levekårs-prosjekt, ledes av avdeling for inntak og elevtjenester.

Avdeling for fag- og yrkesopplæring

Kontrakter

Andel søkere med kontrakt

	2019	2020
Lærekontrakter	74,00 %	72,20 %
Opplæringskontrakter	5,50 %	5,30 %

Nye kontrakter per 31.12.

	2018	2019	2020
Lærekontrakter	1 444	1 476	1 472
Opplæringskontrakter	55	67	66
Vg3 fagopplæring i skole	177	217	246

Nye kontrakter i bedrift per 31.12. fordelt på utdanningsprogram

	2019	2020
Bygg- og anleggsteknikk	388	397
Design og håndverk	46	40
Elektro og datateknologi	183	167
Helse- og oppvekstfag	346	385
Naturbruk	24	12
Restaurant- og matfag	61	73
Service og samferdsel	185	158
Teknologi og industri fag	242	240

Løpende kontrakter per 1.10.

	2018	2019	2020
Lærekontrakter	2 844	2 949	2 896
Opplæringskontrakter	94	126	126
Vg3 fagopplæring i skole	212	223	257

	2018	2019	2020
Fagbrev på jobb	-	-	70

Kilde til data om kontrakter er Utdanningsdirektoratets statistikkportal.

77,7 prosent av søkerne fikk lære- eller opplæringskontrakt i 2020, en tilbakegang fra 79,5 prosent året før. Årsakene er sammensatte, men resultatet er ikke godt nok. Arbeidet med en systematisk samhandling mellom skole, opplæringskontor og fagopplæring intensiveres ytterligere.

Antall nye lærekontrakter er uendret fra 2019 til 2020, mens det har vært en betydelig økning av antall på Vg3 fagopplæring i skole. Dette skyldes hovedsakelig voksne søkere innenfor helse- og oppvekstfag. Det er utfordrende å sikre nok læreplasser i offentlig sektor. Mange får derfor et tilbud på skolen om en opplæring som fører frem til fagbrev. Innenfor bygg- og anleggsteknikk og helse- og oppvekstfag ble det opprettet flest nye lærekontrakter, henholdsvis 397 og 385 kontrakter. Det ble inngått kun tolv kontrakter innenfor naturbruk.

Per 1. oktober 2020 var det 2 896 aktive lærekontrakter, en liten nedgang fra 2019. I tillegg var det 126 opplæringskontrakter, 257 elever i Vg3 fagopplæring i skole og 70 kandidater til fagbrev på jobb. Til sammen var 3 349 unge og voksne i gang med en kvalifisering mot fagbrev.

Avdeling for opplæring og karriereveiledning

Avdelingen har brukt mye tid på å samordne rutiner, retningslinjer og planer på hele utdanningsfeltet. Blant annet skal en ny ordning for klagebehandling gi elevene gode tilbakemeldinger på klagen, og kvalitetssikre skolenes vurderingsarbeid. Vi har også utviklet rutiner og maler for tett oppfølging av elevene.

Avdelingen har ansatt tre veiledere som har ansvar for å følge opp skolene. Veilederne er rekruttert blant skolelederne i Agder, og skal rulleres med en periode på to år. Veilederteamet skal støtte skoleledere som ønsker å utvikle skolen gjennom systematisk kvalitetsutviklingsarbeid, med spesielt fokus på:

- pedagogisk utvikling
- mestringskultur hos ansatte og elever
- lederutøvelse og effektive ledergrupper
- strukturer og rutiner som bidrar til høy kvalitet i leveransene
- bedre læringsresultater for elevene, og at alle elever skal
 - inkluderes og oppleve mestring
 - beherske grunnleggende ferdigheter
 - fullføre videregående opplæring

Vi har satt åtte mål for avdelingens arbeid:

1. Vi vil sikre at retten til et trygt og godt skolemiljø ivaretas

Elevundersøkelsen gir oss et bilde av hvordan skolene lykkes i sitt arbeid med skolemiljøet. Den viser at elevene trives, de er motiverte, og det er lite mobbing. Agder fylkeskommune er på landsgjennomsnittet når det gjelder skolemiljø, men vi kan bli bedre. Koronasituasjonen ga oss ekstra utfordringer, siden elevene ikke

kunne møtes på tvers av klasser, og mange elever hadde perioder med hjemmeundervisning. Men skolene var kreative og jobbet godt for å inkludere elevene i læringsmiljøet. Vi har vært spesielt opptatt av å ivareta våre sårbare elever, og det kom også nasjonale midler for å iverksette tiltak for disse.

Høsten 2020 ble en mobbknapp tilgjengelig på skolenes hjemmesider. En enkel måte for elever og læringer for å melde mobbing, har lenge vært ønsket av elever og folkevalgte. Høsten 2020 ble meldeknappen brukt elleve ganger.

Ungdomsrepresentantene i ulike utvalg har ønsket at det skulle etableres en digital skolehelsetjeneste. Det ble først tatt kontakt med Kristiansand kommune for å få til en digital helsesykepleier, men vi lyktes ikke med dette. Det er nå etablert et samarbeid med Arendal kommune.

2. Vi vil arbeide for at alle som er i opplæring i Agder fylkeskommune følges tett opp gjennom hele opplæringsløpet

Tett oppfølging er et viktig virkemiddel for å få elevene til å gjennomføre videregående opplæring. Det var ikke skriftlig eksamen i 2020, og det førte til at flere besto videregående opplæring, til tross for at opplæringen på skolen til tider ble erstattet av digital opplæring og mye arbeid hjemme.

Det ble i 2020 bevilget ekstra midler for å følge opp elever som ikke besto Vg3 våren 2020. Elevene ble kontaktet og fikk tilbud om sommerskole, eksamensforberedende kurs og individuell oppfølging. Midlene ble også brukt til intensivopplæring for elever som sto i fare for å stryke eller ikke få standpunkt karakter.

3. Vi vil arbeide for at lærere har god faglig, metodisk, didaktisk og relasjonell kompetanse

Kompetanseheving for lærere er et nasjonalt satsingsområde, som omfatter mange ulike ordninger, og betydelige statlige overføringer til skoler og skoleeiere. Kompetanseheving deles i to hovedkategorier; videreutdanning, som gir studiepoeng, og etterutdanning, som er kurs og andre tiltak som ikke gir studiepoeng.

55 lærere i Agder fylkeskommune tar videreutdanning skoleåret 2020/21. I tillegg får 20 personer rekrutteringsstipend for PPU-Y (praktisk pedagogisk utdanning i yrkesfag) og YFL (yrkesfaglærerutdanning). Flere av disse er ansatt som vikarer eller fagarbeidere ved skolene våre.

Lærerspesialistfunksjonen er en nasjonal ordning som skal bidra til at dyktige lærere opplever gode faglige utviklingsmuligheter, og ønsker å fortsette å undervise. Agder fylkeskommune har skoleåret 2020/21 34 lærerspesialister, fordelt på realfag, norsk, kroppsøving, engelsk, spesialpedagogikk, yrkesfag og lærerutdanning.

De statlige ordningene for etterutdanning er samlet i DeKomp (Desentralisert kompetanseutvikling) for fellesfag og studieforberedende, og DeKomp-Y for yrkesfag. I tillegg er fagforum en arena for etterutdanning i Agder fylkeskommune.

DeKomp organiseres av Statsforvalteren, og omfatter offentlige og private grunnskoler og videregående skoler. I Agder er det etablert et nettverk for videregående skoler, der fem private skoler deltar sammen med fylkeskommunens

skoler. I henhold til retningslinjene, er det inngått partnerskap mellom skoleeierne og Universitetet i Agder. UiA får 50 prosent av de tildelte midlene, og har det faglige ansvaret for kompetansetiltakene. Nettverket søkte om, og fikk, 3,8 mill. kroner i 2020. Fagfornyelsen er tema for satsingen, og UiA har bl.a. utarbeidet et webinar som skolene kan ta i bruk. Øvrige planlagte tiltak har blitt satt på vent på grunn av koronasituasjonen. Fylkeskommunens andel av tilskuddet er derfor overført til skolene, som støtte til det lokale arbeidet med fagfornyelsen.

DeKomp-Y er organisert noe annerledes enn DeKomp. Midlene tildeles direkte fra Utdanningsdirektoratet til fylkeskommunene uten søknad. Agder fylkeskommune får ca. 2 mill. kroner hvert år. Et samarbeidsutvalg, med representanter for skolene, arbeidslivet, opplæringskontorene, tillitsvalgte og skoleeiere, har ansvar for å utarbeide planer og budsjett. Målgruppen for tiltakene er yrkesfaglærere, instruktører, faglige ledere, prøvenemndsmedlemmer, og avdelingsledere og rådgivere for yrkesfaglige utdanningsprogram. I Agder fylkeskommune brukes midlene i 2020-2021 bl.a. til styrking av fagforum, hospitering for lærere og instruktører, og kurs for instruktører og prøvenemndsmedlemmer. I tillegg utvikles diverse relevante kursopplegg.

Fagforum ble etablert i Agder fylkeskommune høsten 2020. Vi har fagforum for alle yrkesfaglige programområder, studieforbereende programområder, og sentrale fellesfag og programfag. I tillegg er det tverrfaglige fagforum for alternativ opplæring og minoritetsspråklig opplæring. Det er avsatt 1,7 mill. kroner per år til drift av fagforum. I tillegg kommer tilskudd fra DeKomp-Y. Fagforum har bl.a. ansvar for to kurs/samlinger for faglærere per år.

4. Vi vil, i samarbeid med skolene, utarbeide et rammeverk for god undervisning og ledelse

Det er satt ned ei arbeidsgruppe som er i gang med å utarbeide rammeverk for god undervisning.

5. Vi vil sikre at utdanningssektoren har gode, digitale kommunikasjonsverktøy og læremidler, og utvikle digitale opplæringstilbud.

Koronasituasjonen førte til et kompetanseløft på skolene når det gjelder digitale opplæringstilbud. Skolene bruker i hovedsak Teams og Zoom som plattformer for sin digitale undervisning.

Skolene har fått tildelt midler gjennom "Den teknologiske skolesekken" til innkjøp av lisenser, spesielt digitale utgaver av læremidler. Totalt tilskudd inkludert fylkeskommunens eierandel var 3 274 835 kroner.

Gjennom Vitensenteret tilbød vi opplæring i programmering, og noen skoler fikk midler til programmeringsutstyr.

Avdelingen har tatt mye ansvar for innføringen av Visma InSchool, VIS. Dette innebærer både oppbygging av strukturer og kompetanseheving av ansatte på skolene.

6. Vi vil sikre voksnes rett til karriereveiledning og realkompetansevurdering i hele Agder

Ved inntaket for voksne våren 2020 fikk rundt 1 000 søkere tilbud om opplæring på Vg1- eller Vg2-nivå. Mange av de voksne som søker skoleplass er minoritetsspråklige. Det er grunn til å tro at dette antallet vil øke fremover. En rekke satsinger og aktiviteter er igangsatt, eller er under utvikling, i samarbeid med de videregående skolene, fag- og yrkesopplæringen, de kommunale voksenopplæringssettene og NAV. Det gjennomføres årlig kompetansehevingstiltak for fagkonsulenter, og vi er i gang med forsøk både i forhold til tidlig veiledning av minoritetsspråklige, og kompetansehevingstiltak innen kommunale omsorgstjenester.

Med etablering av Agder fengsel, fikk avdelingen et utvidet ansvar for å etablere et tilbud om opplæring i kriminalomsorgen. Avdelingen lager strukturer og rutiner, men selve opplæringen blir utført av ansatte på Mandal vgs., Sam Eyde vgs. og Setesdal vgs.

7. Vi vil legge til rette for fleksible og desentraliserte opplæringstilbud som møter arbeidslivets og voksne utdanningsøkeres behov

I samarbeid med Fagskolen i Agder legges det til rette for desentraliserte tilbud i Agder. Koronasituasjonen har også her framskyndet prosessen med digital undervisning. Fagskolen i Agder tilbyr studier som er utviklet i samarbeid med både privat og offentlig arbeidsliv. Et eksempel er Prosessindustri +, som er utviklet sammen med Eyde-klyngen. Fagskolen har i tillegg utviklet bransjekurs.

Fylkeskommunen driver også Industrifagskolen, der vi tilbyr kortere moduler for faglig oppdatering til næringer innen prosessindustri og treindustri, for å styrke kompetansen innen ny teknologi.

8. Vi vil sikre at politikerne har nok informasjon til å fatte gode vedtak i utdanningsaker

De politiske saksfremstillingene avdelingen skriver skal inneholde nok informasjon, og være i et klart språk, slik at våre folkevalgte får et godt grunnlag for sine vedtak. Det ble lagt mye arbeid i utformingen av svar på flere store, nasjonale høringer i 2020. Ny opplæringslov og ny organisering av videregående opplæring (Liedutvalget) var blant de viktigste her. Klage på vurdering, kap. 5 i Opplæringsloven, var egen høring. Flere private skoler har søkt om godkjenning for opplæring i Agder, og avdelingen har laget høringsuttalelser for disse søknadene.

Skolebruksplan fase 1 ble lagt fram for politisk behandling, og arbeidet med utforming av ny videregående skole på Tangvall fortsatte i 2020.

Pedagogisk psykologisk tjeneste PPT

I løpet av 2020 ble det arbeidet systematisk med innføringen av nytt fagsystem i PPT Agder, og Visma Flyt PPT ble tatt i bruk høsten 2020. Arbeidet har vært omfattende. Systemet øker muligheten for effektivisering og bruk av direkte digital kommunikasjon med brukere og samarbeidspartnere. Koronasituasjonen har medvirket til at PPT Agder har benyttet og utviklet digitale møteformer internt og eksternt gjennom hele 2020.

Satsninger som er gjennomført eller påbegynt i 2020 har blant annet vært:

- Elevrådsskolering
- Utarbeidelse av prosjekt «Medfølelse»
- Fagfornyelsen
- Arbeid med et forsvarlig system og kvalitet i saksbehandling
- Kognitiv utredning
- Forståelse og utredning av minoritetsspråklige
- Rask og tverrfaglig oppfølging av sårbare elever i bedrift

15.3.3 Oppfølging av verbalvedtak i vedtatt økonomiplan

Vedtaksstekst	Status
Fylkestinget ber om en sak med en oversikt og evaluering av det arbeidet fylkeskommunen har innenfor forebyggende arbeid knyttet til psykisk helse og mobbing i dag. Ingen av dagens ordninger opphører før fylkestinget har gjort en vurdering av hva som skal videreføres. Fylkestinget ønsker å få presentert ulike løsninger for å sikre at elevene har ressurspersoner på skolen å snakke med når de trenger det. Fylkestinget ber også om en vurdering av å innføre programmet VIP Makker på de skolene som ikke har det.	Mandat for arbeidet er utarbeidet. Saken kommer til politisk behandling i første kvartal 2021.
Fylkestinget har fått et utvidet ansvar for ungdommer i alderen 16- 24 år. Det bes derfor om en sak om hvordan vi sammen med kommunene kan styrke det rusforebyggende arbeidet for denne aldersgruppen.	Saken vil bli behandlet som en del av oppfølgingen i handlingsprogrammet til regionplan Agder 2030.
Fylkestinget ber om at hovedutvalg for utdanning og kompetanse får en sak om hvordan vi kan øke antallet læreplasser. Saken må også inneholde en evaluering av de ulike opplæringskontorene.	Saken er utsatt grunnet koronasituasjonen. Hovedutvalg er orientert om at oppgaven er satt på vent.
Fylkestinget ber om at hovedutvalg for utdanning og kompetanse får en sak om hvordan vi bedre kan ivareta næringslivets behov og tilgang på læreplasser i dimensjoneringen av tilbudsstrukturen for videregående skoler.	Egen dimensjoneringsgruppe er opprettet. NAV, LO, NHO, UiA, KS deltar. I forbindelse med tilbudsstruktursaken høsten 2020 legges saken frem.
Fylkestinget vil starte arbeidet med en studentmelding som ser på studenters velferd, tilknytning til regionen og det regionale arbeidsmarkedet i samarbeid med relevante parter som regionalt næringsliv, Vertskapskommunene Grimstad og Kristiansand og representanter fra studentmassen.	Saken ble behandlet i fylkesutvalget 8.9.2020, og ble behandlet i fylkestinget 20.10.2020.
Fylkestinget ber hovedutvalg for utdanning og kompetanse utarbeide en strategi for hvordan vi bedre kan løfte talentene i skolene våre. Strategien bør inneholde tiltak for å videreutvikle de satsingene vi allerede har, som elevpriser, talentsatsinger innen idrett og talentsenter i realfag, men også satsinger innenfor nye fagområder. Strategien bør også omfatte en plan for å øke læreres og skolelederes kunnskap om barn med stort læringspotensial.	Saken kommer til politisk behandling i Q4 2020.
Fylkestinget ber om at Hovedutvalg for utdanning og kompetanse får en oversikt over kompetansen i rådgivingstjenesten, og hvilke tiltak som er nødvendige for at rådgiverne skal kunne kartlegge elevenes evner, kompetanse og interesser.	Saken er delt i trinn I og trinn II. Første trinn kommer til politisk behandling Q4 2020. Andre trinn kommer i 2021.

Vedtaksstekst	Status
I Agder fylkeskommune skal det legges til rette for desentralisert høyere utdanning og fagskole i hele fylket. Fylkesrådmannen bes gå i dialog med universitetet og fagskolen for å sikre tilbud som kan tilbys i hele regionen.	Saken har vært oppe i hovedutvalg og fylkesting. Det foreslås å opprette et treårig prosjekt knyttet til den nye nasjonale ordningen "Kompetansepiloter". Søknadsfristen er 1. oktober.